

BİREYSEL ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

MEBİ

OGM
MATERYAL

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

GENEL YAYIN YÖNETMENİ Cengiz METE

YAYIN KOORDİNATÖRÜ Ömer SARICA

EDİTÖR Dr. Öğr. Üyesi Sezaver ÇAPCI SİPAHİ

HAZIRLAYANLAR Mustafa ÖZDAMAR

Orhan GÖZÜBÜYÜK

Banu ALMALI İLHAN

Gülnaz SUBAŞI

Alim YILMAZ

Hatice SULA

Ayşen ÖZTAŞ ÇELİK

Reşit Akay YANLIÇ

Şennur ŞANAL

Hümeysra ULUER

Merve ŞENGÜLERLİ

Tuba AKMAN

Şerife YAŞAR

Veysel ÇAYIR

Oktay TÜRK

Mehmet KAYIRAN

Güven DOĞAN

Muhammed Emin TAÇLI

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI Dr. Öğr. Üyesi Ahmet YILDIRIM

Dr. Öğr. Üyesi Ömer KAMIŞ

Dr. Öğr. Üyesi Recep GÜR

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI Doç. Dr. Serkan Demir

DİZGİ ve GRAFİK TASARIM Çağlayan Volkan YILDIZ

Diğdem TÜKEL ÇOLAK

Ahmet PEHLİVAN

ISBN 978-975-11-9706-1

YAYIM YILI Mayıs 2026

Bu yayın Milli Eğitim Bakanlığı
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
tarafından hazırlanmıştır.
Gerçekleştirilen çalışmalara
UNICEF Türkiye Temsilciliği
katkıda bulunmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı
Atatürk Bulvarı No: 98 Bakanlıklar / ANKARA
Tel: +90 312 413 2680
+90 312 413 2681
+90 312 413 1838
www.meb.gov.tr

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNICEF
Turan Güneş Bulvarı No.106 Kat: 7 06550
Çankaya / ANKARA
Tel: +90 312 545 10 00
www.unicef.org.tr

Sevgili Öğrenciler,

Hayat her zaman düz bir çizgide ilerlemeyebilir. Kişisel öncelikleriniz, değişen yaşam koşullarınız veya ilgi alanlarınıza ayırdığınız özel zamanlar nedeniyle zaman zaman dersleri düzenli takip etmek zorlaşabilir; bu da öğrenmelerinizde geçici eksiklikler oluşturabilir. Bu durum doğaldır ve pek çok öğrencinin öğrenme sürecinde karşılaştığı bir deneyimdir. Böyle zamanlarda önemli olan, küçük ama düzenli adımlarla yeniden başlamak, eksiklerinizi fark edip planlı biçimde tamamlamak ve öğrenme yolculuğunuza devam etmektir.

Bu kitap; okulunuza düzenli olarak devam edemediğiniz, öğrendiğiniz bilgileri unuttuğunuz ya da sahip olduğunuz becerilerin zamanla zayıfladığı durumlarda öğrenmenizi sürdürebilmeniz için hazırlanmıştır. Kitap içerisinde yer alan bireysel öğrenme etkinlikleri, beklenmedik durumlar nedeniyle ya da bireysel gerekçelerle okula ara verseniz bile öğrenme sürecinizin devamlılığını desteklemek amacıyla tasarlanmıştır. Kartlardaki etkinlikler, 9. sınıfta yer alan öğrenme çıktıları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu kartlar ile hem sürekli öğrenebilir hem de öğrenme sürecinizi zenginleştirebilirsiniz.

Bu kitapla

- düşünerek,
- deneyerek,
- hatalarınızın üzerine giderek

ilerleyebilirsiniz.

Kitapta yer alan etkinlikler, öğrenmelerinizi adım adım ilerletecek biçimde tasarlanmıştır. Burada önemli olan, doğru bilgiye ulaşmakla birlikte öğrenme sürecinizi fark etmeniz ve bu süreci yönetebilir hâle gelmenizdir.

Bireysel öğrenme etkinlikleri, okul dışında da öğrenme sürecinizi güvenle sürdürebilmeniz için size rehberlik eder.

Kitabınızı

- herhangi bir gerekçeden dolayı okula gidemediğiniz dönemlerde,
- yarıyıl tatili /yaz tatili sonrası konuları hatırlamak istediğinizde,
- okul değişikliği yaptığınızda,
- temel kabullerinizde eksikliğinizi olduğunda,
- bir konuyu yeniden çalışmak istediğinizde,
- bir konuyu pekiştirmek istediğinizde

kullanabilirsiniz.

Öğrenmek, bireysel bir yolculuktur. Bu yolculukta merak etmek, sormak, denemek ve bazen zorlanmak normaldir. Kitapların içindeki bireysel öğrenme etkinliklerinde yer alan etkinlikler; sizi kendi güçlü yönlerinizi keşfetmeye, eksiklerinizi tamamlamaya, öğrendiklerinizi pekiştirmeye ve özgüvenle ilerlemeye teşvik edecektir.

Bireysel öğrenme etkinliklerinde yer alan başlıkların genel açıklamaları şu şekildedir:

Her bölümün sonunda yer alan geri bildirimler, yaptığınız çalışmayı kontrol etmenize ve öğrenmenizi kalıcı hâle getirmenize yardımcı olur.

Bireysel öğrenme etkinlikleri kitabınızdaki her sayfa, öğrenme eksiklerinizi tamamlamanız için bir fırsattır. Öğrendikçe, düşündükçe ve tekrar ettikçe eksiklerinizi giderecek ve kendinizi daha hazır hissedeceksiniz. Bu kitap, öğrenme yolculuğunuzda her zaman ilerleyebileceğinizi gösteren bir çalışma arkadaşıdır.

Eğlence ve keşif dolu bir öğrenme yolculuğu dileklerimizle...

İÇİNDEKİLER

SÖZÜN EZGİSİ	7
OKUMA	7
DİNLEME	20
EDEBİYAT ATÖLYESİ YAZMA-KONUŞMA	30
KELİMELERİN RİTMİ	42
OKUMA	42
DİNLEME	58
EDEBİYAT ATÖLYESİ YAZMA-KONUŞMA	69
DÜNDEN BUGÜNE	80
OKUMA	80
DİNLEME	90
EDEBİYAT ATÖLYESİ YAZMA-KONUŞMA	101
NESİLLERİN MİRASI	114
OKUMA	114
DİNLEME	129
EDEBİYAT ATÖLYESİ YAZMA-KONUŞMA	141

OKUMA

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında, koşuklarda ve türkülerde kullanılan ahenk unsurlarının şiire katkısını keşfedeceksiniz. Ses tekrarlarının, ölçünün ve kafiye düzeninin duyguyu nasıl güçlendirdiğini örnekler üzerinden inceleyerek şiirdeki ritmi fark edeceksiniz.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Listede okuduğunuz ifadelerle katılıyorsanız “**EVET**”, katılmıyorsanız “**HAYIR**” seçeneğine (X) işareti koyunuz ve tablodaki ifadelerde cevabınızın “**HAYIR**” olduğu maddeler için geri bildirimden yararlanınız.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Bir şiirin ölçüsünü bulabilirim.		
2. Bir şiirin kafiye örgüsünü çıkarabilirim.		
3. Bir şiirdeki redif ve kafiyeleleri ayırt edebilirim.		
4. Ahenk unsurlarının şiire katkısını açıklayabilirim.		
5. Metnin içeriğini destekleyen dil ve anlatım özelliklerini fark edebilirim.		
6. İncelediğim metnin yazıldığı dönemle ilişkisini açıklayabilirim.		
7. Edebi metinlerin ait olduğu dönemin sosyal ve kültürel özelliklerini metinlerden çıkarabilirim.		
8. Okuduğum metindeki isim tamlamalarını bulabilirim.		
9. Okuduğum metindeki sıfat tamlamalarını bulabilirim.		

GERİ BİLDİRİM

1. Ölçü, dizelerdeki hece sayısına ya da aruz kalıplarına göre şekillenir. Şiirin yapısını belirleyen en önemli unsurlardandır.
2. Kafiye örgüsü, bu benzerliklerin şiirde nasıl bir düzenle tekrarlandığını gösterir. Kafiye, dizelerin sonundaki ses benzerlikleridir. Redif ise aynı görevdeki ek veya kelime tekrarlarıdır.
- 3.
4. Ahenk unsurları şiire ezgi ve ritim kazandırır.
5. Şiirde kullanılan benzetmeler, mecazlar ve söz sanatları şiirin etkisini artırır.
6. Her edebi metin, ortaya çıktığı dönemin sosyal ve siyasi şartlarını yansıtır. Böylece metinden hareketle dönemin özelliklerini tahmin edebiliriz.
7. Edebi eserler; halkın yaşam biçimini, geleneklerini ve kültürel değerlerini yansıtır. Bu yönüyle bir toplumun aynasıdır.
8. İsim tamlaması, en az iki ismin “tamlayan-tamlanan” ilişkisiyle birleşmesidir. Örneğin “okul kapısı” bir isim tamlamasıdır.
9. Sıfat tamlaması, bir sıfatın bir ismi nitelemesiyle oluşur. Örneğin “mavi gökyüzü” bir sıfat tamlamasıdır.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde öğreneceğiniz konuyu zihninizde var olan bilgileriniz, yaşantılarınız ve diğer derslerde öğrendiklerinizle ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Yönerge: Edebiyatımızın farklı dönemlerine ait şiirlerde kullanılan ahenk unsurlarını belirlemeniz ve karşılaştırmanız amacıyla hazırlanmış etkinliği yapınız. Etkinlik sonunda cevaplayamadığınız bölümler için geri bildirimden yararlanınız.

Aşağıdaki şiirleri okuyunuz.

I	II
Gurbet ele suna bir yar gönderdim	Seviyorum seni
Ne gelirim dedi ne gelmem dedi	ekmeği tuza banıp yer gibi
İkrar etti amma kavil yerine	Geceleyin ateşler içinde uyanarak
Ne gelirim dedi ne gelmem dedi	ağzımı dayayıp musluğa su içer gibi
Sökülmüş zülfünden tel ince ince	Ağır posta paketini
Boynunu bir yana şöyle eğince	neyin nesi belirsiz
Bahar gelir göçler döner deyince	telaşlı, sevinçli, kuşkulu açar gibi
Ne gelirim dedi ne gelmem dedi	Seviyorum seni
Yaktı beni ateşine mestine	denizi ilk defa uçakla geçer gibi
Yakmak için ateş almış destine	İstanbul'da yumuşacık kararırken ortalık
Ben ölünce mezarımın üstüne	içimde kımıldayan birşeyler gibi
Ne gelirim dedi ne gelmem dedi	Seviyorum seni
(...)	Yaşıyoruz çok şükür der gibi.
Âşık Feymani	Nazım Hikmet Ran

Tabloda şiirlerde ahengin nasıl kurulduğuna ilişkin ifadeler verilmiştir. Bu ifadeleri I. şiir ve II. şiir için ayrı ayrı değerlendirerek işaretleyiniz.

İFADELER		I. ŞİİR	II. ŞİİR
1	Ahenk, ölçü ve kafiye yardımıyla baştan sona düzenli bir ses yapısı oluşturur.		
2	Ritim, dizelerin matematiksel düzeninden değil konuşma dilinin ahenginden doğar.		
3	Şiirde tekrar eden ses ve dizeler, anlamdan bağımsız olarak ezgisel bir etki yaratır.		
4	Ahenk, şiirin duygusunu taşımaktan çok onu kalıba sokan bir görev üstlenir.		
5	Ses düzeni, okurun şiiri bir tür iç konuşma gibi algılamasını sağlar.		

Geri Bildirim

1. Ahenk, ölçü ve kafiye yardımıyla baştan sona düzenli bir ses yapısı oluşturur.

1. şiir hece ölçüsü ve uyak düzeniyle ilerler. Ahenk, şiirin başından sonuna kadar tutarlılık gösterir.

2. Ritmin kaynağı, dizelerin matematiksel düzeninden değil konuşma dilinin akışından doğar.

2. şiirde ritim ölçüye bağlı değildir. Şiir, konuşur gibi akar; ahenk, dilin doğal temposundan doğar.

3. Şiirde tekrar edilen ses ve dizeler, anlamdan bağımsız olarak ezgisel bir etki yaratır.

1. şiirde “Ne gelirim ne gelmem dedi” dizesinin tekrarı, şiiri önce işitsel olarak hatırlanır kılar. Ezgi, anlamdan önce gelir.

4. Ahenk, şiirin duygusunu taşımaktan çok onu kalıba sokan bir görev üstlenir.

1. şiir geleneksel yapıdadır. Geleneksel yapıda duygu, ölçü ve uyağın izin verdiği sınırlar içinde verilir. Ahenk, duyguyu serbest bırakmaz; biçimsel çerçeve çizer.

5. Ses düzeni, okurun şiiri bir tür iç konuşma gibi algılamasını sağlar.

2. şiirde “Seviyorum seni...” diye başlayan dizeler, okurda ezgi değil içten gelen bir ses etkisi uyandırır. Ahenk, okurun zihninde tamamlanır.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Bu bölümde önce bir senaryodan hareketle okuyacağınız metnin türü ve içeriği hakkında tahminlerde bulunacaksınız. Ardından bir şiirin belirli dizelerini inceleyerek hangi duygu tonuyla okunması gerektiğini görseller üzerinden belirleyeceksiniz. Son aşamada ise şiirdeki ahenk unsurlarını keşfederek ses ve ritmin anlam üzerindeki etkisini fark edeceksiniz.

Bu bölümde “Okuma 1” ve “Okuma 2” kapsamındaki etkinlikler yer almaktadır.

1. Etkinlik

Aşağıdaki senaryoyu okuyunuz ve senaryodan hareketle soruyu cevaplayınız.

Şükriye Öğretmen Türk dili ve edebiyatı dersinin giriş bölümünde şunları söyler:

Eski bir Türk boyunda büyük bir toy (şölen) düzenlenmiştir. Toy sırasında, bir ozan elinde kopuzu ayağa kalkar ve yüksek sesle bir şiir okumaya başlar. Türk edebiyatının en eski sözlü ürünlerinden biri olan bu şiirde baharın gelişi, doğanın canlanması, insanların sevinci, hayatın güzelliği anlatılmaktadır.

Bu derste okunacak metinle ilgili aşağıdaki tahminlerden hangilerini yapabilirsiniz? İşaretleyiniz.

- ☐ 1. İslamiyet öncesi Türk edebiyatına ait olabilir.
- ☐ 2. Dinî inanç ve öğretiler merkeze alınmış olabilir.
- ☐ 3. Coşkulu ve içten bir söyleyişe sahip olabilir.
- ☐ 4. Doğa tasvirleri ön planda olabilir.
- ☐ 5. Sözlü kültür ortamında oluşmuş olabilir.
- ☐ 6. Milli duyarlılık ve toplumsal değerler yansıtıyor olabilir.
- ☐ 7. Anlatımda kahramanlık duygusu baskın olabilir.

2. Etkinlik

Aşağıdaki koşukta altı çizili dizeleri okuyunuz.

Koşuk

Yay yarupan ergüzi
Aktı akın munduzu
Tugdı yaruk yulduzu
Tingla sözüm külgüsüz

Agdı bulıt kükreyü
Yağmur toli sekriyü
Kalık anı ügrüyü
Kança barır belgisüz

Türlüg çiçek yarıldı
Barçın yadım kerildi
Uçmak yeri körüldi
Tumlug yana kelgesüz

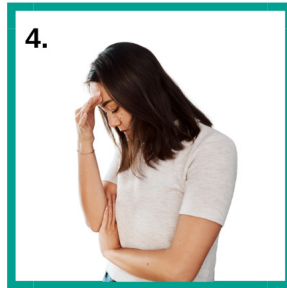
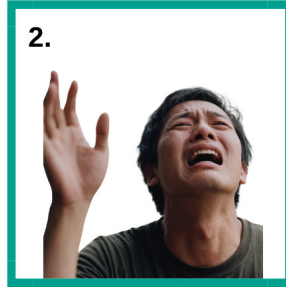
Günümüz Türkçesi

Bahar (güneşi) ışığı taşıdı, eriyen buz suları,
Coşkun seller hâlinde aktı.
Parlak (sabah) yıldızı doğdu.
(Şaşılası) sözlerimi gülmeksizin dinle!

Bulut gürleyerek yükseldi.
Yağmur, dolu yağıyor.
Hava bulutlu (denizdeki kayık gibi) sallanıyor.
(Bu yüzden) nereye gideceği belli olmuyor.

Rengârenk çiçekler açıldı,
(Yerlere sanki) ipek örtüler serildi.
Cennet görünmüş gibi oldu.
Soğuklar artık gelmeyecek.

Altı çizili dizeleri okuduğunuzda koşuğun sizde bırakacağı duyguyu en iyi yansıtan görseller aşağıdakilerden hangileridir?

3. Etkinlik

Aşağıdaki koşmayı okuyunuz ve koşmadan hareketle kutucukların içini doldurunuz.

Ölçü

Nazım Birimi

Kafiye Örgüsü

KOŞMA

Bülbül ne yatarsın bahar erişti
Ulu sular göl olduğu zamandır
Kat kat oldu gül yaprağa karıştı
Gene bülbül kul olduğu zamandır

Gene bahar oldu açıldı güller
Figana başladı gene bülbüller
Başka bir hal olup açtı sümbüller
Aşıkların del'olduğu zamandır

Gene bülbül bilir gülün halinden
Yeter deli oldum yarın elinden
Aşık aşip gelir yaya belinden
Yardan bize gel olduğu zamandır
(...)

Karacaoğlan

**1. Dörtlük
Kafiye/Redif**

**2. Dörtlük
Kafiye/Redif**

**3. Dörtlük
Kafiye/Redif**

4. Etkinlik

Aşağıdaki türküyü okuyunuz ve türkünden hareketle soruları cevaplayınız.

YÜKSEK YÜKSEK TEPELERE EV KURMASINLAR

- 1) Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar
Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler
Annesinin bir tanesini hor görmesinler
- 2) Uçan da kuşlara malûm olsun ben annemi özledim
Hem annemi hem babamı ben köyümü özledim
- 3) Annemin yelkeni olsa açsa da gelse
Babamın bir atı olsa binse de gelse
Kardeşlerim yollarımı bilse de gelse
- 4) Uçan da kuşlara malûm olsun, ben annemi özledim
Hem annemi hem babamı, ben köyümü özledim

a. Türkülerin bölümlerini gösteren numaraları ilgili kutucuğa yazınız.

Bent

Kavuştak

b. Türkünün bent bölümlerindeki redif ve kafiyele ilgili kutucuğa yazınız.

Redif

Kafiye

1. Bent

2. Bent

c. Türkünün birinci bendindeki isim ve sıfat tamlamalarını ilgili kutucuğa yazınız.

İsim Tamlamaları

Sıfat Tamlamaları

5. Etkinlik

Aşağıdaki dörtlükleri okuyunuz.

A

Tüm canların Hakk olduğunu bilmes
Hakk'ın aşkı yüreğine dolmas
O güzel cemale âşık olmas
Kul Garib'im bu sazını çalmazdı

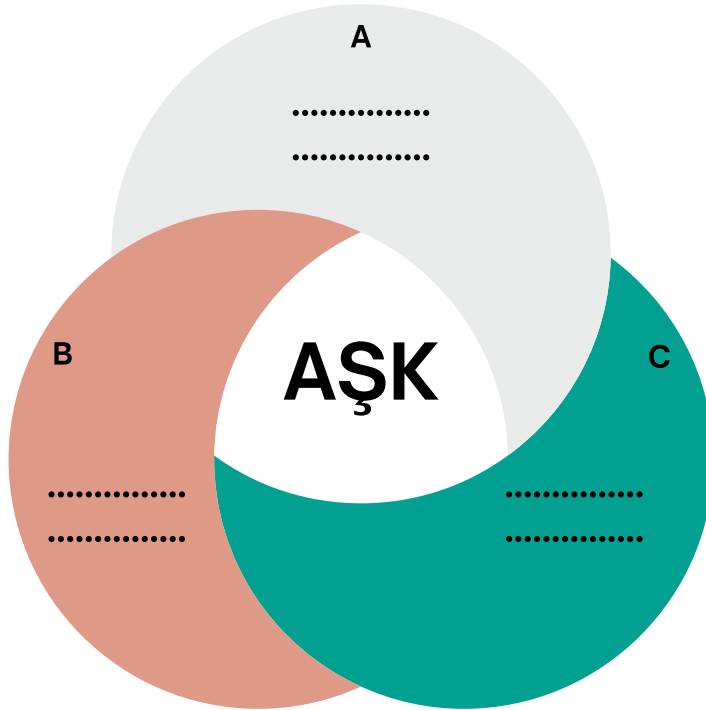
B

İptida savaşı Maraş bitirdi
Düşmanı şaşırdı aklın yitirdi
Maraş düşmanını sürdürd götürdü
Atatürk'e selam verdi Maraşlı

C

Ordu'nun dereleri
Aksa yukarı aksa
Vermem seni ellere
Ordu üstüme kalksa
Sürmelim aman

Venn şemasında teması verilen dörtlüklerin konularını ilgili alanlara yazınız.

Geri Bildirim

1. Etkinlik

1-3-4-5-6

1. İslamiyet öncesi Türk edebiyatına ait olabilir.

Parçada eski bir Türk topluluğundan ve geleneksel bir şölen ortamından söz edilmesi, İslamiyet öncesi kültürel yapıyı düşündürmektedir.

3. Coşkulu ve içten bir söyleyişe sahip olabilir.

Şiirin topluluk önünde yüksek sesle okunması, duygunun güçlü ve canlı bir biçimde aktarıldığını gösterir. Bu durum coşkulu bir anlatımı işaret eder.

4. Doğa tasvirleri ön planda olabilir.

Mevsim değişimi ve doğanın canlanması gibi unsurların anlatılması, doğa betimlemelerinin önemli bir yer tuttuğunu düşündürür.

5. Sözlü kültür ortamında oluşmuş olabilir.

Topluluk önünde sesli olarak söylenmesi, ürünün sözlü gelenek içinde ortaya çıkmış olabileceğini gösterir.

6. Millî duyarlılık ve toplumsal değerler yansıtıyor olabilir.

Toplu bir etkinlikte ortak duyguların dile getirilmesi, toplumun paylaştığı değerlerin ve birlik duygusunun yansıtılabileceğini düşündürür.

2. Dini inanç ve öğretiler merkeze alınmış olabilir.

Parçada herhangi bir inanç sistemi ya da kutsal kavrama dair açık bir bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle böyle bir çıkarım yapılamaz.

7. Anlatımda kahramanlık duygusu baskın olabilir.

Savaş, mücadele ya da yiğitlik gibi unsurlara dair bir ifade yer almamaktadır. Bu nedenle kahramanlık temasının baskın olduğu söylenemez.

2. Etkinlik

1, 5

1. görsel: Çiçeklerin açması, yağmurun yağması, soğukların bitmesi okuyucuda iç huzur ve sakin bir mutluluk duygusu oluşturur.

5. görsel: Baharın gelişi, doğanın canlanması okuyucuda enerji ve coşku uyandırır.

2. görsel: Yüz ifadesi acı veya çaresizlik içermektedir, şiirdeki olumlu duyguya uygun değildir.

3. görsel: Kişi şaşkınlık ifadesi taşımaktadır; bu duygu, şiirin neşeli havasıyla örtüşmez.

4. görsel: Kişi ağlama hâlinindedir; bu görsel, şiirdeki canlılık ve sevinç atmosferine zıt bir duyguyu ifade eder.

3. Etkinlik

Ölçü: Her dizesi 11 heceden oluştuğu için 11'li hece ölçüsü ile yazılmıştır.

Nazım Birimi: Her birim dört dizeden oluştuğu için dörtlük nazım birimi ile yazılmıştır.

Kafiye Örgüsü: abab/dddb/eeeb

Kafiye ve Redif:

1. Dörtlük, 1 ve 3. dizelerde “r” sesi tek ses benzerliği olduğu için yarım kafiye, “-ıştı/-ışti” aynı görevde ekler olduğu için redif; 2 ve 4. dizelerde “-l” sesi tek ses benzerliği olduğu için yarım kafiye, “olduğu zamandır” aynı görevdeki ifadeler olduğu için tüm birimlerde rediftir.

2. Dörtlük, ilk üç dizede “ül” iki ses benzerliği olduğu için tam kafiye, “ler” aynı görevdeki ekler olduğu için rediftir.

3. Dörtlük, ilk üç dizede “l” sesi tek ses benzerliği olduğu için yarım kafiyedir. “inden” aynı görevdeki ekler olduğu için rediftir.

4. Etkinlik

a.

Bent: 1 ve 3 numaralı bölümlerde asıl söylenmek istenenler yer aldığı için bent görevindedir.

Kavuştak: 2 ve 4 numaralı bölümler tekrar eden dizeler olduğu için nakarat görevi görmüştür. Türkülerde nakaratlar kavuştak (bağlama) ismini alır.

b.

1. Bent: Redif: “-me(a)sinler” aynı görevdeki ekler olduğu için rediftir.

Kafiye: “kur, ver, gör” kelimelerindeki “-r” sesi tek ses benzerliği olduğu için yarım kafiyedir.

2. Bent: Redif: “-sa da(-se de) gelse” aynı görevdeki ekler olduğu için rediftir.

Kafiye: Bu bentte kafiye kullanılmamıştır.

c. İsim Tamlamaları: annesinin “-nin” tamlayan ekini, tanesi “-i” tamlanan ekini alarak belirtili isim tamlaması oluşturmuştur.

Sıfat Tamlamaları: “yüksek yüksek” kelime grubu tepeler kelimesini, “aşrı aşrı” kelime grubu evler kelimesini niteleyerek; “bir” kelimesi tane kelimesini belirterek sıfat tamlaması oluşturmuştur.

5. Etkinlik

A şiirinde Allah aşkı, B şiirinde vatan aşkı, C şiirinde beşeri aşk dile getirilmiştir.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde; öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Bu bölümde önce bir koşuk ile bir türkü parçasını karşılaştırarak belirli sonuçlara ulaşacaksınız. Ardından bir türküyü inceleyerek çıkarımlar yapacak ve etkinliği tamamlayacaksınız. Sürecin sonunda kendi öğrenmenizi değerlendirerek öz değerlendirme yapacaksınız. Bu çalışmalar sayesinde sözlü kültür ürünlerinin temel özelliklerini fark edecek, benzer edebi türleri ilerleyen konularda daha bilinçli ve karşılaştırmalı bir bakış açısıyla inceleyebileceksiniz.

1. Aşağıdaki şiir parçalarını okuyunuz ve şiir parçalarından hareketle soruyu cevaplayınız.

KOŞUK

Yay yarupan ergözi
Aktı akın munduzu
Togdı yaruk yulduzi
Tınla sözüm külgüsüz

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Bahar ıdı, eridi bu,
Aktı deli seller apansız,
Doğdu gökte parlak yıldız,
Dinle sözümü! Gülünmez.

KALK GİDELİM YAR SENİN İLE NEMSE'YE

Kalk gidelim yar senin ile Nemse'ye
Ah sarı kakül yâr döküvermiş enseye
Sen benimsin vermem seni kimseye
Gel gülüm gel gör ne hal oldu yâr yâr bana
Şimden de sonra yâr haram olsun şu yerler bana

Kalk gidelim yâr senin ile yokuşa
Ah sarı kâkül al yanağına yakışa
Mâil oldum o sendeki bakışa
Gel gülüm gel gör ne hal oldu yâr yâr bana
Şimden de sonra yâr haram olsun şu yerler bana

Anonim

Bu iki şiirle ilgili aşağıdaki yargılardan hangilerine ulaşamaz?

1. Koşuk ve türkünün söz varlığı, dönem farklılıklarını yansıtır.
2. Her iki şiir aynı üslup ve söyleyiş biçimindedir.
3. Her iki şiir sözlü geleneğin ürünüdür.
4. Koşuk ve türkü, tema yönünden benzerlik gösterir.
5. Her iki şiirde de sözcük hâlinde rediften yararlanılmıştır.
6. Her iki şiirde aynı nazım birimi kullanılmıştır.
7. Türküde toplumsal eleştiri yapılmıştır.

2. Aşağıdaki türküyü okuyunuz ve türkünden hareketle soruları cevaplayınız.

YEŞİL ÖRDEK GİBİ

Yeşil ördek gibi daldım göllere,
Sen düşürdün beni dilden dillere.
Başım alıp gidem gurbet ellere,
Ne sen beni unut ne de ben seni.

Sevdiğim semanın güneşi, mahı,
Seni seven âşık çekmez mi âhı?
Getir el basayım Kelamullahı,
Ne sen beni unut ne de ben seni

Gel seninle bir ahduman kuralım,
Bağlanalım bir karara varalım.
Verdiğimiz sözde hemen duralım,
Ne sen beni unut ne de ben seni.

Anonim

a) *Yeşil Ördek Gibi* türküsünün ahenk unsurlarının işlevini içeren aşağıdaki ifadeleri doğru (D)-yanlış (Y) durumuna göre değerlendirerek cevap tablosunu “D” ya da “Y” harfleri ile doldurunuz.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. “Göllere / dillere / ellere” kelimeleri arasındaki tam kafiye, türkünün sözlü kültürde akılda kalıcılığı artırarak düzenli bir ses örgüsü oluşturmuştur. ( )		
2. Her bent sonunda tekrarlanan “Ne sen beni unut, ne de ben seni” dizesi yalnızca nakarat görevi üstlenmiş; anlamla ve duygusal yapı ile doğrudan bir ilişki kurmamıştır. ( )		
3. “Âh”, “ahduman” ve “mahı” kelimelerinde görülen “a” ünlüsü tekrarı (asonans) ile “ahduman / mahı” sözcüklerindeki “h” ünsüzü tekrarı (aliterasyon), türkünde içsel bir ses uyumu oluşturarak duygusal yoğunluğu artırmıştır. ( )		
4. 8’li hece ölçüsünün kullanılması, türkünün akışkanlığını artırmış; ayrılık ve bağlılık temasının dinleyicide ritmik bir süreklilik hissiyle algılanmasına katkı sağlamıştır. ( )		

b) Aşağıdaki dizelerde görülen ahenk unsurlarını işlevleriyle eşleştirerek ilgili harfi noktalı alana yazınız.

Dizeler			İşlevler	
1	...	“Yeşil ördek gibi daldım göllere / Sen düşürdün beni dilden dillere”	A	Fiillerde kullanılan aynı kip ekiyle istekdeki kararlılık vurgulanmıştır.
2	...	“Sevdiğim semanın güneşi, mahı/ Seni seven âşık çekmez mi âhı?”	B	İkinci dizede aynı sözcük türlerinin art arda ve dengeli biçimde kullanılmasıyla dize içi ritmik tekrar oluşturulmuştur.
3	...	“Bağlanalım bir karara varalım /Ver- diğimiz sözde hemen duralım”	C	“d” ve “l” ünsüzlerinin tekrar edilmesi dize içinde iç aliterasyon oluşturmuş, ses tekrarları dizeler arasında bağ kurmuştur.
4	...	“Başım alıp gidem gurbet ellere /Ne sen beni unut, ne de ben seni”	D	Uzun ünlü ve “h” ünsüzü çevresinde oluşan asonans ve aliterasyon birlikteliği, iç çekişi çağrıştıran bir söyleyiş oluşturmuştur.
5			E	Sözcük hâlinde redif kullanımı dizeler arasında ses birliği kurmuştur.

Sevgili öğrenciler,

Dolduracağınız bu formun amacı, çalışma kartından öğrendiğiniz bilgileri fark etmenizi sağlamaktır. Aşağıdaki listede okuduğunuz ifadelerle katıldıklarınıza (X) işareti koyunuz.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
Koşuklarda ve türkülerde ölçünün şiire ritmik bir akış kazandığını tespit ettim.		
Koşuklarda ve türkülerde kafiyelerin şiirde uyum ve bütünlük sağladığını kavradım.		
Koşuklarda ve türkülerde yer alan rediflerin sözlü kültür geleneğinde akılda kalıcılığı artırdığını fark ettim.		
Koşuklarda ve türkülerde görülen ses tekrarlarının dizelere söyleyiş kolaylığı kattığını anladım.		
Koşuklarda ve türkülerde kullanılan ahenk unsurlarının, şiirin müzikal yapısını kuvvetlendirdiğini fark ettim.		

Geri Bildirim**1. Soru**

2, 4, 5, 6, 7

2. Koşuk doğa betimlemelerine dayalı eski ve kalıplaşmış bir söyleyişe sahipken türkü bireysel aşk duygularını içten bir dille anlattığı için üslupları aynı değildir.

4. Koşukta doğa ve bahar teması işlenirken türküde aşk ve ayrılık teması öne çıktığı için tema yönünden benzerlik yoktur.

5. Türküde sözcük hâlinde redif görülürken koşukta bu özellik aynı biçimde yer almadığından her iki şiir için birlikte söylemez.

6. Koşuk dörtlük nazım birimiyle kurulurken türkü bent ve kavuşak yapısıyla oluşturulmuştur.

7. Türküde toplumsal eleştiri değil bireysel duygu ve sitem dile getirilmektedir.

1. “Koşuk ve türkünün söz varlığı, dönem farklılıklarını yansıtır.” ifadesine ulaşılır çünkü koşuk, İslamiyet öncesi Türk edebiyatına ait bir şiir türüdür; “yarupan”, “ergözi”, “munduzı”, “togdı” gibi Eski Türkçe sözcükler içerir. Türkü ise halk edebiyatının bir ürünüdür ve “kalk gidelim yar senin ile”, “ah sarı kâkül”, “gel gülüm” gibi günümüz Türkçesine yakın ifadeler barındırır. Bu nedenle iki metnin söz varlığı dönem farkını açık biçimde yansıtır.

3. “Koşukta doğa ve evrensel imgeler öne çıkarken türkü daha bireyseldir.” ifadesine ulaşılır çünkü koşukta “bahar”, “gökte yıldız”, “seller”, “ışık” gibi doğa imgeleri ağırlıktadır; teması doğanın canlanması ve evrensel döngüdür. Türküde ise sevgiliye yönelmiş, kişisel bir aşk anlatımı vardır: “yar senin ile”, “gülüm”, “bakışa mail oldum”. Bu fark koşuğun evrensel/doğa merkezli, türkünün ise bireysel/aşk merkezli olduğunu gösterir.

2. Soru

a. 1Y-2Y-3D-4D

1. Y (Yanlış)

“Göllere / dillere / ellere” kelimeleri arasında tam kafiye değil, “-lere” eklerinden kaynaklanan redif, ekten önceki “-l” ses benzerliğiyle oluşan yarım kafiye vardır. Bu nedenle ifadede yer alan “tam kafiye” nitelemesi doğru değildir. Ancak ses benzerliği ahenge katkı sağlamaktadır.

2. Y (Yanlış)

Her bent sonunda tekrarlanan “Ne sen beni unut, ne de ben seni” dizesi yalnızca biçimsel bir nakarat değildir. Ayrılık, bağlılık ve karşılıklı sadakat temasını sürekli vurgulayarak anlamı pekiştirir ve duygusal yoğunluğu canlı tutar. Bu nedenle ifadedeki “anlamla ilişki kurmamıştır” yargısı yanlıştır.

3. D (Doğru)

Türküde geçen “âh”, “ahduman” ve “mahı” kelimelerinde “a” ünlüsünün tekrarı asonans oluşturur. Ayrıca “ahduman” ve “mahı” kelimelerinde ortak olan “h” ünsüzü aliterasyon sağlar. Bu ses tekrarları, aşkın iç çekişini ve duygusal kırılganlığını sezdirerek ahengin anlamla bütünleşmesini güçlendirir.

4. D (Doğru)

Türküde 8'li hece ölçüsü kullanılması, akıcı ve dengeli bir ritim oluşturur. Bu ritmik yapı, ayrılık ve söz verme temasının dinleyici üzerinde sürekli ve etkili bir tempo hissiyle algılanmasını sağlar; dramatik etkiyi destekler.

b. 1C-2D-3A-4B

1. Birinci dizedeki “ördek, daldım” sözcüklerinde ve ikinci dizedeki “düşürdün, dilden, dillere” sözcüklerindeki “d ve l sesleriyle aliterasyon yapılmış ve bu iç ahenk iki mısraya da yayılmıştır.
2. “â ve h” sesleriyle oluşturulan asonans ve aliterasyon “âh” sesini verdiği için iç çekişi çağrıştıran bir söyleyiş oluşturmuştur.
3. “Bağlanalım, varalım, duralım” fiillerindeki “-alım” istek kipidir. Bu kip ekinin tercihi isteğin yoğunluğunu artırmaktadır.
4. İkinci dizedeki “ne, sen, ben” zamir türündeki sözcüklerin tekrarı dizede dengeli bir ahenk oluşturmuştur.
5. Sözcük hâlinde redif kullanılan herhangi bir örnek dize bulunmamaktadır.

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde; öğrendiklerinizi özetlemenizi, günlük hayatta ve farklı derslerde kullanabileceğiniz bilgileri belirlemenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Bu bölümde koşuk ve türküye ilişkin temel bilgilere yer verilmiştir. Açıklamaları dikkatle okuyarak önceki çıkarımlarınızı gözden geçirin. Eksik ya da geliştirilmesi gereken yönlerinizi belirleyip gerekli düzenlemeleri yaparak öğrenmenizi pekiştiriniz.

Sözlü gelenek, yazının bulunmadığı ya da yaygınlaşmadığı dönemlerde toplumların kültürel birikimini kuşaktan kuşağa konuşarak ve dinleyerek aktardığı anlatım biçimidir. Destan, masal, efsane, halk hikâyesi, mani, türkü, ninni, atasözü ve bilmece gibi ürünler bu geleneğin temel örnekleridir. Sözlü gelenekte anlatıcılar (ozan, âşık, meddah gibi) anlatıyı dinleyiciye göre şekillendirebilir, bu nedenle metinler zaman içinde değişip zenginleşebilir.

KOŞUK

- İslamiyet öncesi sözlü edebiyat ürünüdür.
- Nazım birimi dördlüktür.
- Hece ölçüsü (en çok 7'li) ile söylenir.
- Ozanlar kopuz eşliğinde söyler.
- Kafiye düzeni genellikle aaab, cccb... şeklindedir.
- Doğa, aşk, kahramanlık, yiğitlik, ölüm konuları işlenir.
- Anonimdir, halkın ortak ürünüdür.
- Divânu Lugati't-Türk'te örnekleri vardır.

TÜRKÜ

- Anonim halk edebiyatı ürünüdür.
- Nazım birimi dördlüktür.
- Hece ölçüsü (en çok 11'li) ile söylenir.
- Halk arasında ve saz eşliğinde söylenir.
- Kafiye düzeni genellikle aaab, cccb... şeklindedir.
- Sevgi, özlem, gurbet, doğa, kahramanlık, ölüm konuları işlenir.
- Anonimdir, söyleyeni belli olsa bile halkın ortak ürünü hâline gelir.

Koşuklar ve türkülerin farklı dönemlere, geleneklere ait olmalarına rağmen ortak bir yönü vardır: ahenk unsurları. Kafiye, redif, ölçü, asonans, aliterasyon gibi öğeler sayesinde ezgi ve ritim kazanır. Bu ezgi ve ritim, dinleyenlerin duygularına dokunur; söylenenleri akılda kalıcı ve etkileyici kılar. Böylece koşuk da türkü de sadece bir metin olmaktan çıkar, insanları etkileyen güçlü bir ahenge dönüşür.

Daha fazlası için
karekodu okutunuz.

DİNLEME

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında sözlü gelenekte önemli bir yere sahip olan masal türünde bir metin dinleyerek inceleme yapacak, türün özelliklerini hatırlayacak ve masalın bölümlerini öğreneceksiniz.

HAZIRLANIYORUM

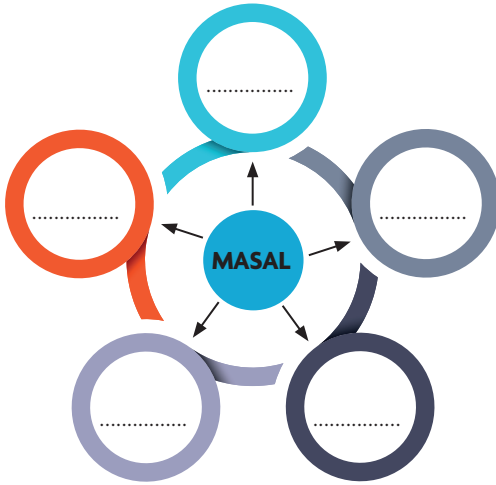

Amaç: Bu bölümde ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: 1. bölümde verilen anahtar kelimeyle ilgili aklınıza ilk gelen çağrışımları boşluklara yazınız.

2. bölümde ise ilk bölümde verdiğiniz cevaplar ile “masal” kelimesinin birlikte kullanıldığı anlamlı cümleler yazınız.

1. Bölüm

2. Bölüm

• .....

• .....

• .....

• .....

• .....

Geri Bildirim

Olası cevaplarınız düşünülerek örnek cevap oluşturulmuştur.

- Masal, **bir varmış bir yokmuş** gibi kalıplaşmış ifadelerle başlar.
- Masallardaki olaylar **hayal gücüne** dayanır.
- Periler, devler ve cadılar masalların **olağanüstü** kahramanlarındandır.
- **Mutlu son** masalların olmazsa olmazıdır, iyilik her zaman kazanır.
- Masal, **evrensel** temaları işleyerek farklı kültürlerdeki insanlara seslenir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde yeni öğreneceğiniz konuyu; zihninizde var olan bilgileriniz, yaşantılarınız ve diğer derslerde öğrendiklerinizle ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Yönerge: Daha önce dinlediğiniz veya okuduğunuz bir masalı düşünün ve aşağıdaki parçaları okuyun. Sizce bu parçalardan hangileri bir masaldan alınmış olamaz?

01

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, uzak diyarların birinde yaşlı bir oduncu ve karısı varmış.

02

O sabah işe geç kalmıştı. Dolmuş durağına koşarken ayakkabısının bağı çözülüp ayağına dolandı.

03

Çocuk, aklını kullanarak devin elinden kurtulmuş; köyüne dönüp annesine sarılmış.

04

Prenses camdan sarayın kapısını açınca karşısına çıkan periler ona üç dilek hakkı vermiş.

05

Delikanlı okuldan çıkınca arkadaşlarıyla sahile inmiş, deniz kıyısında taş sektirmişti.

Geri Bildirim

2 ve 5 numaralı metinlerde gerçek yaşamdan alınmış, olağan bir olay anlatıldığından, masala özgü kalıplaşmış sözlere ve olağanüstü özellikler taşıyan kişilere yer verilmediğinden bu metinler masal özelliği taşımaz.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Masal türü ile ilgili aşağıda verilen etkinlikleri sırayla yapınız.

1. Etkinlik

Aşağıdaki görsellerin sizde çağrıştırdığı kelimeleri/kelime gruplarını tecrübe kavramıyla ilişkilendirerek örnekteki gibi yazınız.

Yol göstermek, ...

AKILLI İHTİYAR

Yandaki karekodu okutarak *Akıllı İhtiyar* adlı masalı dinleyiniz. Dinlediğiniz masaldan yola çıkarak aşağıdaki etkinlikleri yapınız. Karekoddaki içeriğe ulaşamadığınız durumda 29. sayfadaki yönergeyi uygulayınız.

2. Etkinlik**Dinlediğiniz masaldan alınan cümlelerdeki altı çizili deyimlerin anlamını bağlamdan hareketle tahmin ediniz.**

Hemen ağacın tepesine çıkıp bakmışlar ve kaz yumurtası kadar bir mücevher alıp inmişler. Padişahın <u>aklı gitmiş</u> buna.	....
Delikanlı kendilerinden üstün çıktı ya şimdi vezirler, onu ne yapıp edip <u>alt etmek</u> isterlermiş.	....
“Yok, sen daha çok gençsin, bu işte bir iş var. Güzellikle söylemezsen ben sana söyletmesini bilirim.”	....

3. Etkinlik**Dinlediğiniz masaldan alınan aşağıdaki parçalar masalın hangi bölümüne aittir, boşluklara yazınız.**

1

Delikanlı çaresiz gerçeği anlatmış. “Benim yetmiş yaşında babam var. Ülkeden sürgün etmemeniz için ben onu saklayıp ona bakıyorum. Bana o akıl veriyor.” Bunun üzerine padişah, hatasını anlamış. Yeni bir ferman çıkarıp ihtiyarların ülkede kalarak tecrübelerini gençlere aktarmalarını istemiş. Delikanlının babasını da başveziri yapmış.

2

Gökten üç elma düşmüş. Biri anlatanın, biri dinleyenin, biri de yolumuzu aydınlatanların başına...

3

Vezirler bu delikanlıya çok öfkelenmiş. Delikanlı kendilerinden üstün çıktı ya şimdi vezirler, onu ne yapıp edip alt etmek isterlermiş. Padişaha gidip bu işte bir iş olduğunu, delikanlıyı sınamak istediklerini dile getirmişler.

4

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, ben ananın beşiğini tıngır mıngır sallarken çok eski zamanlarda bir padişah varmış.

5

O, yetmiş yaşına gelen kişileri “Nasıl olsa işe yaramıyorlar.” deyip başka ülkelere sürgün etmeye zorluyormuş. Bir delikanlının da yetmiş yaşında bir babası varmış. Babasının ülkeden sürgün edilmesini istemediği için onu uzun bir zaman saklamış ve ona bakmış.

4. Etkinlik

Dinlediğiniz masalda bilgi ile deneyim arasındaki fark nasıl yansıtılmıştır? Düşüncelerinizi masaldan bir örnekle açıklayınız.

.....

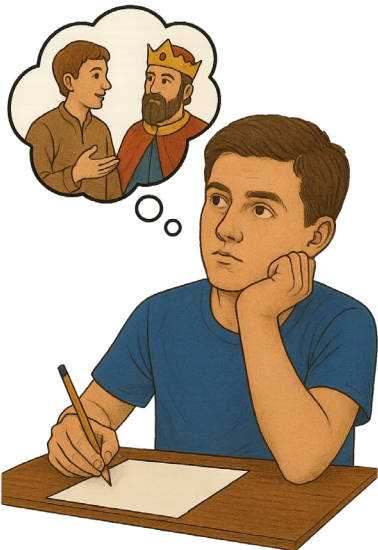
.....

.....

5. Etkinlik

Dinlediğiniz masalda padişah, yaşlıları sürgün etmek yerine onların bilgisinden faydalanmaya karar vermiştir.

Padişahın bu kararı aldığı gün sarayda görevli genç bir danışman olduğunuzu düşünün. Padişah size “Yaşlıların deneyimleriyle gençleri nasıl buluşturabiliriz?” diye soruyor. Padişaha sunacağınız öneriyi gerekçesiyle birlikte yazınız.

ÖNERİM:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

GEREKÇEM:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Etkinlik

Bizim de bir masal dünyamız var, uçsuz bucaksız bir dünya bu! Keloğlan'ı da içine alır, Koroğlu'nu da peri kızını da içine alır, dev anasını da seni de içine alır beni de; gene de bir fındık kabuğuna sığar, yedi dünyaya sığmaz. Hani, şu masal dünyasını bir dönüp dolanayım diye demir çarık, demir asa yola düşseniz; dere, tepe düz, altı ayla bir güz gitseniz bir arpa boyu yol gidersiniz ancak! İyisi mi, gelin derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi geçerek; lale, sümbül derleyip soğuk sular içerek; daha da yorulursanız Hızır'ın atına binerek bir tandır başına götürüyüm sizi. Vay ne masallar ne masallar var orada; makas kesmedik, iğne batmadık masallar! Oturup bunları dinlemekle kalkıp şu dünyayı dolaşmak bir bence... Öyle ya masal deyip geçmeyin, kökleri vardır geçmişte dayanır durur dağ gibi... Dalları var üstümüzde, yeşerir gider bağ gibi... Ama anlatılacağı gibi anlatılırsa... Zira asıl tadı anlatılışındadır bunların, hele masal ağzıyla iki tekerleyip bir yuvarlamasını bilen masal ustalarından dinlenirse tadına doyum olmaz doğrusu.

(...)

Eflâtun Cem GÜNEY, *Masallar*

a. Metinde yazar, masal dinlemeyi dünyayı dolaşmaya benzeterek masalların hangi yönünü vurgulamaktadır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

b. Metinde masalların tadının anlatılışında olmasından ne kastedilmektedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

c. Bu metni dinlediğiniz *Akıllı İhtiyar* adlı masalla tablodaki ölçütlere göre karşılaştırınız.

Ölçüt	Akıllı İhtiyar	Masallar
Gerçeklikle ilişkisi		
Dil ve Anlatımı		
Yazılış Amacı		

Geri Bildirim

1. Etkinlik

Tecrübe kavramını göz önünde bulundurarak görselleri değerlendirdiğinizde cevap olarak “bilgi aktarmak, deneyimleri paylaşmak, rehberlik etmek, kılavuzluk etmek, model almak vb.” kelime grupları yazılabilir.

2. Etkinlik

aklı gitmek: çok beğenmek, bayılmak

alt etmek: üstünlük sağlamak, yenmek

işin içinde iş var: “işin içyüzü görüldüğü gibi değil, başka” anlamında kullanılan bir söz.

(Deyimlerin anlamları için *TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*nden yararlanılmıştır.)

3. Etkinlik

1. Kutu: Masaldaki sorunun çözüldüğü, padişahın hatasını anlayıp yaşlıları ülkede bırakmaya karar verdiği bölüm olduğu için **çözüm bölümüdür.**

2. Kutu: Masalın sonunda yer alan, geleneksel “gökten üç elma düşmüş” kalıbıyla biten temenni kısmı olduğu için **dilek bölümüdür.**

3. Kutu: Delikanlının vezirlerle çatışma yaşadığı, olayların karışmaya başladığı ve merak unsurunun arttığı bölüm olduğu için **düğüm bölümüdür.**

4. Kutu: “Bir varmış, bir yokmuş ...” gibi kalıplaşmış ifadelerle yer verilen anlatıya hazırlık kısmı olduğu için **döşeme bölümüdür.**

5. Kutu: Kişilerin tanıtıldığı, padişahın yaşlıları sürgün etme kararının anlatıldığı ve çatışmanın temellerinin atıldığı bölüm olduğu için **serim bölümüdür.**

4. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünüerek örnek cevap oluşturulmuştur.

Masalda bilgi ve deneyim arasındaki fark, yaşlı adamın olayları çözme biçimiyle gösterilmiştir. Vezirler bilgili kişilerdir ama mücevheri bulamazlar. Yaşlı adam ise yaşam tecrübesi sayesinde mücevherin kuş yuvasında olduğunu anlar. Bu durum, sadece bilgiye sahip olmanın yeterli olmadığını, deneyimin bilgiyi işlevsel hâle getirdiğini göstermektedir. Masal, deneyimin bilgiden üstün olabileceğini anlatır.

5. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünüerek örnek cevap oluşturulmuştur.

ÖNERİ: Gençleri tecrübeli kişilerin birikimleriyle buluşturmak için **deneyimlerin aktarılabilceği toplantılar** düzenleyebiliriz. Gençler bu toplantılarda tecrübeli kişilere sorular sorar, onlardan tavsiyeler alır.

GEREKÇE: Gençler, gelecek planları yaparken rehberliğe ihtiyaç duyar. Bu buluşmalar, yaşama dair farkındalık kazandırır ve yaşlıların bilgi birikimini topluma kazandırır. Aynı zamanda kuşaklar arasındaki iletişimi güçlendirir.

6. Etkinlik

a.

Yazar, masal dinlemeyi dünyayı dolaşmaya benzeterek masalların insana farklı yaşamları, kültürleri ve deneyimleri tanıtan bir sözlü kültür ürünü olduğunu vurgulamaktadır. Masallar, dinleyeni yalnızca eğlendirmez, geçmişten gelen kültürel birikimi aktarır, kültürler arasında etkileşimi sağlayarak insanın dünyaya bakışını genişletir.

b.

Metinde tadının anlatılışında olması ifadesiyle dil ve anlatımının masalı etkileyici hâle getirdiği ve onu asıl değerli kılan yönün bu olduğu ifade edilmiştir. Bu noktada anlatıcının rolü belirleyicidir. Masal ustaları, metni tekerlemelerle zenginleştirerek dinleyicinin dikkatini canlı tutar. Böylece masal yalnızca bir metin olmaktan çıkar, dinleyicide iz bırakan bir sözlü kültür ürünü hâline gelir.

c.

Ölçüt	Akıllı İhtiyar	Masallar
Gerçeklikle ilişkisi	Kurgusaldır, hayali olaylar içermektedir.	Gerçek dünyayı yorumlayıp masalın doğasını mecazlarla anlatmaktadır.
Dil ve Anlatımı	Masalın sihirli ve soyut dünyasını yansıtan, çağrışım yüklü bir dil kullanılmıştır.	Sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.
Yazılış Amacı	Dinleyenleri eğlendirerek eğitmek amaçlanmıştır.	Bilgi vermek ve masal sevgisi kazandırmak için yazılmıştır.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Bu çalışma kartında öğrendiklerinizden yola çıkarak aşağıdaki kontrol listesini doldurunuz. Listede okuduğunuz ifadelerle katılıyorsanız “EVET”, katılmıyorsanız “HAYIR” seçeneğine (X) işareti koyunuz.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
Masalın anonim bir tür olduğunu ve sözlü kültür yoluyla aktarıldığını açıklayabilirim.		
Masalı, olay çevresinde gelişen metinler arasında sınıflandırabilirim.		
Masallarda evrensel değerlerin işlendiğini metin üzerinden belirleyebilirim.		
Masalda yer alan kalıp sözleri ve tekerlemeleri tespit edebilirim.		
Masalda iyilik-kötülük çatışmasının nasıl sonuçlandığını yorumlayabilirim.		
Masalın döşeme, serim, düğüm, çözüm ve dilek bölümlerini metin üzerinde gösterebilirim.		

Geri Bildirim

Tablodaki ifadelerde cevabınızın “HAYIR” olduğu maddeler için “Öğrendiklerim” bölümündeki bilgilerden yararlanınız.

Sevgili öğrencimiz, bu çalışma kartının öğrenme sürecinize katkılarını düşünerek aşağıdaki “Yansıtıcı Yazı Kartı”nı doldurunuz.

YANSITICI YAZI KARTI

Kendime Notlar:

1. Bu etkinliklerde öğrendiklerim arasında en çok ilgimi çeken şu oldu: .....

Çünkü .....

2. Etkinliklerde yer alan konularla ilgili önceden .....

..... düşünüyordum.

Şimdi .....

..... düşünüyorum.

3. Etkinliklerdeki konular hakkında merak ettiğim ve araştırmak istediğim şu oldu: .....

.....

.....

ÖĞRENDİKLERİM

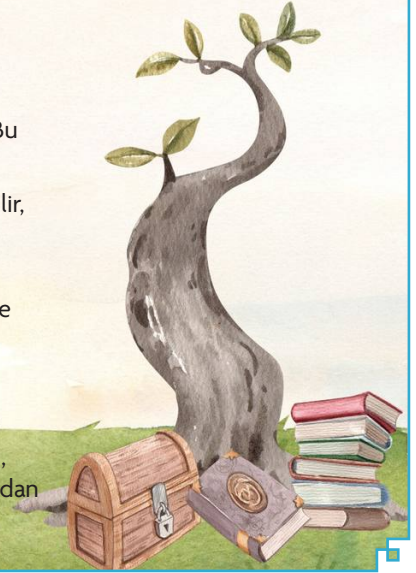
Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi özetlemenizi, günlük hayatta ve farklı derslerde kullanabileceğiniz bilgileri belirlemenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Verilen bilgileri dikkatle okuyunuz. Konunun temel kavramlarını, önemli noktalarını ve bağlantılarını gözden geçirerek öğrenmenizi pekiştiriniz.

Masal Türü ve Özellikleri

Masal; kahramanları insanlar, hayvanlar bazen de olağanüstü varlıklar olan, olayları hayal dünyasında geçen, dinleyenleri eğlendirerek eğitmeyi amaçlayan edebi türdür.

- Olay çevresinde gelişen anlatmaya bağlı metinlerden olan masallarda olaylar hayali mekânlarda ve belirsiz geçmiş zamanda kurgulanır.
- Olayların anlatımında öğrenilen geçmiş zaman ya da geniş zaman kullanılır.
- Kahramanlar genellikle devler, periler, cinler, padişahlar, prensler vb. kişilerdir. Bu kişilerin bazıları iyiliği, bazıları kötülüğü temsil eder.
- Masallar iyi ile kötünün mücadelesini anlatır, masalın sonunda iyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.
- Masallarda yalın, duru bir anlatım söz konusudur. Anlatımda söylenmesi güç kelimelere, ayrıntılı betimlemelere yer verilmez. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş gibi kalıp sözler sıkça kullanılır.
- İyilik, güzellik, doğruluk, yardımseverlik gibi evrensel değerlerin işlendiği masallarda dini ve milli öğelere yer verilmez.
- Masalların söyleyeni belli değildir. Halkın ortak edebi ürünleri arasında yer alan, halk arasında dilden dile söylenerek gelecek kuşaklara aktarılan masallar, sonradan yazıya geçirilmiştir.

Masalın Bölümleri

Masallar döşeme, serim, düğüm, çözüm, dilek olmak üzere beş bölümden oluşur.

- **Döşeme** bölümü dinleyicinin ilgisini çekme amacı taşıyan tekerleme bölümüdür.
- **Serim** bölümü masalda kişilerin tanıtıldığı, olaya girişin yapıldığı bölümdür. Bu bölümde kişi, zaman ve mekân ile ilgili bilgiler sunulur; olay örgüsü içinde yer alan kişiler tanıtılır ve masalı kuracak olayın ne olduğu, nasıl başladığı anlatılır.
- **Düğüm** bölümü olayların geliştiği, çatışmanın ortaya konduğu bölümdür. İyiler ve kötüler bu bölümde belirginleşir, olayın ayrıntılarına girilir, merak duygusu yoğunluk kazanır.
- **Çözüm** bölümü düğüm bölümünde belirginleşen çatışmanın çözüldüğü, iyilerin kazandığı, kötülerin cezalandırıldığı bölümdür.
- **Dilek** bölümü “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine, Darısı yurdumuzun güzelleri başına” ya da “Gökten üç elma düşmüş. Biri anlatanın, biri dinleyenin, biri de kalp kırmayanların başına.” gibi iyi dilek bildiren kalıplaşmış sözlerin bulunduğu bölümdür.

Sevgili öğrencimiz, karekodu kullanamadığınız durumlarda aşağıdaki masalı bir yakınınızdan dinleyerek ilgili etkinlikleri yapınız.

AKILLI İHTİYAR

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken çok eski zamanlarda bir padişah varmış. O, yetmiş yaşına gelen kişileri “Nasıl olsa işe yaramıyorlar.” deyip başka ülkelere sürgün etmeye zorluyormuş. Bir delikanlının da yetmiş yaşında bir babası varmış. Babasının ülkeden sürgün edilmesini istemediği için onu uzun bir zaman saklamış ve ona bakmış.

Bir gün delikanlı, sokakta dolaşıp geldikten sonra babasının yanına girmiş. Babası “Neler gördün oğlum, neler işittin?” demiş. “Baba” demiş delikanlı, “Padişah kendi vezirleri ile su kenarına inmiş. Su dibinde parlayıp duran bir mücevher görünüyor. Su dibine inip bunu aramışlar, yok. Sudan çıkınca bakmışlar, yine su dibinde parlayıp duruyormuş. Buna çok şaşırılmışlar. Padişahın vezirleri de bunun hikmetini bilmiyormuş.” İhtiyar “Ey oğlum!” demiş, “Orada bir ağaç var mı su kenarında?” Delikanlı “Tam o ağacın etrafında arıyorlar.” demiş. “O ağacın tepesinde kuş yuvası var mı?” “Var.” “Öyleyse o mücevher su dibinde değil kuş yuvasında olmalı. Suya onun ışığı düşmüştür.” Padişahın yakınları sabahleyin kalkıp suyun başına yeniden gidip bakmışlar. Mücevherin su dibinde parlayıp durduğunu görmüşler, suya dalmışlar ama yine yok. Bulamayınca tekrar şaşırarak dönüp gitmişler. Bunlar bulamayınca delikanlı padişahın yanına gitmiş ve “Padişahım, sultanım, ben size bir söz söyleyeceğim. Bu mücevher su dibinde değildir. Su kenarında bir ağaç var, ağacın tepesinde bir yuva var, o yuvada olmalı. Buna çıkıp bakalım hele.” demiş. Padişahın tırmanıcıları çokmuş. Hemen ağacın tepesine çıkıp bakmışlar ve kaz yumurtası kadar bir mücevher alıp inmişler. Padişahın aklı gitmiş buna. Vezirlerini çok ayıplamış. “Hepiniz de okumuş kişilersiniz. Şu oğlan kadar da aklınız yok.” demiş. Padişah, delikanlıya sormuş: “Bunu sana kim öğretti?” “Kendim bildim.” demiş delikanlı. Vezirler bu delikanlıya çok öfkelenmiş. Delikanlı kendilerinden üstün çıktı ya şimdi vezirler, onu ne yapıp edip alt etmek isterlermiş. Padişah’a gidip bu işte bir iş olduğunu, delikanlıyı sınamak istediklerini dile getirmişler ve şöyle söylemişler: “Biz ona iki aygır gösterelim. İkisi de aynı, denk olsun. Ağzını açıp bakmasın, yanına da gelmesin. Hangisinin yaşlı, hangisinin genç olduğunu bakalım bilecek mi?” “Tamam.” demiş padişah. Delikanlıyı çağırmış. “Sabah gelersin, biz sana şöyle iki aygır göstereceğiz. Sen bunların hangisinin yaşlı, hangisinin genç olduğunu bileceksin.” demiş. Delikanlı çok kaygılanarak “Tamam.” deyip dönüp gitmiş. Dönünce babasının yanına girmiş. “Oğlum, nasıl oldu?” demiş babası. “Baba, mücevher senin dediğin gibi kuş yuvasındaydı. Fakat padişah bana bugün şöyle bir soru daha sordu.” deyip derdini anlatmış. “Ey oğlum! Onun için üzülme, o bir şey değil. Sabaha gidersin, iki aygır getirirler. Onun yaşlısını gencini şuradan anlarsın. Genç aygır uzaktan tozutup tepinip gelir. Yaşlı aygır başını çevirip genç aygıra yol verir.” Delikanlı sabah kalkmış ve padişahın yanına gitmiş. Vezirleri ile padişah da gelmiş. İki aygır getirmişler, ikisi de aynı, ikisi de denk. “Bunun hangisi yaşlı, hangisi genç?” demişler delikanlıya. İki aygır iki taraftan karşı karşıya gelmişler. Genç aygır tozutup gelmiş. Yaşlı aygır başını eğerek yanından geçmiş. Delikanlı “İşte, bu yaşlı aygır, bu genç aygır.” demiş. İkinci gün oğlanı tekrar sınava tabi tutmuşlar. Direk gibi iki ağaç, bir uzunlukta. İkisi de dümdüz edilip yontulmuş. “Bu ağaçların hangi tarafı başı, hangi tarafı dibi? Bunu bil.” diyerek bir gün süre vermişler. Delikanlı çok üzülerek dönüp gitmiş. Dönünce yine babasının yanına girmiş. “Oğlum, bugün neler gördün?” “Aygırı bildim, baba. Senin dediğin gibi oldu. Bana yine bir iş verdiler. Denk olarak yontulmuş iki ağaç, dışından hiçbir şey anlaşılmıyor. Bunun ne tarafının başı, ne tarafının dibi olduğunu bilmemi istiyorlar.” demiş. “Ey oğlum! Onun için kaygılanma. Sen o ağacı suya salmalarını iste. Suya salınca baş tarafı azıcık üste kalkar, dip tarafı azıcık batar durur.” Sabahleyin delikanlı kalkıp gitmiş. Bunun önüne dümdüz edilmiş iki ağaç yontup koymuşlar. “İşte sana iki ağaç. Ne yont ne de kaldır. Baş tarafın ve dip tarafın hangisi olduğunu bil.” “Suya salıp bakalım hele!” diye cevap vermiş delikanlı. Suya salmışlar ki ağacın bir başı batmış, bir başı yukarı kalkmış. Delikanlı “İşte bu başı, bu da dibidir.” demiş. Padişah çok şaşırılmış. O delikanlıya “Bunu sana kim öğretti?” demiş. “Kendim bildim.” “Yok, sen daha çok gençsin, bu işte bir iş var. Güzellikle söylemezsen ben sana söyletmesini bilirim.” deyince delikanlı çaresiz, gerçeği anlatmış. “Benim yetmiş yaşında babam var. Ülkeden sürgün etmemeniz için ben onu saklayıp ona bakıyorum. Bana o akıl veriyor.”

Bunun üzerine padişah, hatasını anlamış. Yeni bir ferman çıkararak ihtiyarların ülkede kalarak tecrübelerini gençlere aktarmalarını istemiş. Delikanlının babasını da başveziri yapmış. İhtiyar, deneyimleriyle padişaha ve ülkenin gençlerine yol göstermiş. Ahali bolluk ve huzur içinde yaşayıp gitmiş. Gökten üç elma düşmüş. Biri anlatanın biri dinleyenin biri de yolumuzu aydınlatanların başına...

Daha fazlası için
karekodu okutunuz.

EDEBİYAT ATÖLYESİ (YAZMA-KONUŞMA)

BAŞLARKEN
●●●●●

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken "Hazırlanıyorum", "İlişkilendiriyorum", "Uygulayarak Öğreniyorum", "Değerlendiriyorum", "Yansıtıcı Yazı" ve "Öğrendiklerim" etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında bir masalı film şeridine dönüştürme becerisini geliştirecek ve bir şiir dinletisi hazırlarken nelere dikkat etmeniz gerektiğini kavrayacaksınız. (Bu karta başlamadan önce ilgili temanın okuma ve dinleme kartlarını tamamlamanız atölye çalışmanızda size faydalı olacaktır.)

HAZIRLANIYORUM
●●●●●

Amaç: Bu bölümde ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmeniz gelmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Listede okuduğunuz ifadelerle katılıyorsanız "EVET", katılmıyorsanız "HAYIR" seçeneğine (X) işareti koyunuz.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Masallarda olağanüstü kahramanlara ve olaylara yer verildiğini bilirim.		
2. Masalların evrensel temalar içerdiğinin farkındayım.		
3. Masalların bölümlerini açıklayabilirim.		
4. Bir masalı kendi cümlelerimle kısaca özetleyebilirim.		
5. Yazılı anlatımda yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat etmem gerektiğinin farkındayım.		
6. Bir masaldaki olay örgüsünün görselleştirilebileceğini bilirim.		
7. Şiir dinletisinin, bir temaya uygun şiirlerin genellikle müzik eşliğinde okunarak dinleyicilere sunulduğu bir etkinlik olduğunu bilirim.		

Geri Bildirim

Tablodaki ifadelerde cevabınızın “HAYIR” olduğu maddeler için aşağıdaki açıklamalardan yararlanınız.

1. Masallarda **hayal ürünü karakterler** (devler, periler, konuşan hayvanlar vb.) ve **olaylar** bulunur.
2. İyilik-kötülük, doğruluk, adalet, sevgi gibi **tüm insanlık için geçerli olan konular** masallarda ele alınır.
3. Bir masal çeşitli bölümlerden oluşur:
Döşeme: Dinleyiciyi masal dünyasına hazırlayan, tekerlemelerden oluşan giriş bölümüdür.
Serim: Kahramanların ve masalın geçtiği yerin tanıtıldığı, olayın başladığı bölümdür.
Düğüm: Olayın karmaşıklaştığı, merak unsurunun arttığı bölümdür.
Çözüm: Olayların çözüme kavuştuğu ve genellikle iyilerin kazandığı bölümdür.
Dilek: Masalın sonunda, dinleyenlere iyi dileklerin sunulduğu bölümdür.
4. Masal özetlenirken **olay akışına, ana karakterlere** ve aktarılmak istenen **iletiye** sadık kalınması önemlidir.
5. Yazılı anlatımda **yazım kuralları** ve **noktalama işaretlerine** dikkat edilmelidir.
6. Bir masalın olay örgüsü, kişinin zihninde canlanmasını sağlayacak **görsel ayrıntılar** içerir. **Görselleştirme**, olayların daha açık ve ilgi çekici olmasını sağlar.
7. Şiir dinletisi, şiirlerin genellikle **müzik** eşliğinde okunarak **dinleyicilere sunulduğu** bir etkinliktir. Şiir dinletileri seçilen bir **tema** etrafında gerçekleştirilir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde yeni öğreneceğiniz konuyu; zihninizde var olan bilgileriniz, yaşantılarınız ve diğer derslerde öğrendik-
lerinle ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yapınız. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları
gözden geçirin.

1. Etkinlik

Aşağıda **Ayran** adlı hikâyeden alınan bir bölüm ve bu bölüme ait olay örgüsü karışık olarak verilmiştir. Hikâyeden
hareketle olay örgüsünü düzenleyiniz. Metnin olay örgüsünü oluşturan ifadeler “olay örgüsü”nde sıralanacaktır. Boş
birakılan yerlere kutucuk numaralarını örnekteki gibi yazarak olay örgüsünü tamamlayınız.

Ayran

(...)

Küçük Hasan, istasyonun tahta parmaklıkla ayrılan hududuna gelince biraz dinlendi, sonra yine tahta parmaklıklı
kapıyı aralayarak içeri süzüldü.

İstasyon binasıyla raylar arasında kalan dört beş adım genişliğindeki yerde, heybelerinin üstünde oturan iki köylü
ile, kaputunun içinde büzülmüş gibi duvara dayanan bir jandarmadan başka kimse yoktu. Burası öyle tren zamanı
çeşit çeşit kebabçılar, gazozcular, yemişçilerle dolan büyük istasyonlardan değildi. Ancak yazın civar köylerden
kara üzüm, kavun, karpuz getiren beş on köylü burasını canlandırır. Kışın ise küçük Hasan'la üç dört günde
bir küçük bir küfe kış armudu getiren (...) ihtiyar bir köylüden başka kimse ortalıkta görünmezdi. Tren geldikçe
rahatsız edilmiş bir suratla ortaya çıkan istasyon memuru, işi biter bitmez derhal odasına çekilir, bütün gününü,
on senelik akümülatörlü radyosundan bir ses çıkarabilmek için asla yeis getirmeden uğraşmakla geçirirdi.

Bugün, kış armudunu satan köylü de ortada yoktu. Küçük Hasan güğümü yerin ıslak kumları üzerine bırakarak
rayları seyre daldı. Her gün yüzlerce adamı bilmediği bir yerden alıp bilmediği bir yere götüren bu upuzun ve
sonu olmayan demirlerin arasında, gelip geçen lokomotiflerin bıraktığı siyah yağ lekeleri görölüyordu.

Keskin bir düdük sesi ile irkildi. İstasyona gelen tren, kendini haber veriyordu. Lokomotif tam yağ lekelerinin
üstüne geldi ve durdu.

Küçük Hasan, kurulu bir makine gibi, güğümü ve maşrapayı yakalayarak trenin boyunca koşmaya ve başını pen-
cerelere kaldırarak:

“Ayran, ayran, temiz ayran!” diye bağırmaya başladı.

(...)

Sabahattin Ali

- I. Tren boyunca koşarak yolculara ayran satmaya çalışır.
- II. Hasan güğümünü yere bırakıp rayları seyreder.
- III. Küçük Hasan, istasyonun tahta parmaklıkla ayrılan kısmına gelir ve içeri girer.
- IV. Tren düdüğü duyulur ve tren istasyona yaklaşır.
- V. İstasyonda birkaç kişi dışında kimsenin olmadığını görür, ortam sakin ve tenhadır.
- VI. Tren durur durmaz Küçük Hasan güğümünü ve maşrapasını alır.

Olay örgüsü

2. Etkinlik

Aşağıda verilen Şiir Dinletisi ve Güzel Sanatlar konulu infografiği dikkatle inceleyiniz. Infografikteki bilgilerden hareketle cümlelerde boş bırakılan yerleri, kutucuklarda verilen kavramlardan uygun olanlarla doldurunuz.

1. Şiir sunumlarında işitilen her türlü ezgisel arka plan, metnin kendi içindeki ---- değeri açığa çıkararak dinleyicideki duygu yoğunluğunu tetikler.
2. Şiirin sahnede bir temsil niteliği kazanması ve anlatıcının bir karakter canlandırır gibi performans sergilemesi, bu etkinliği ---- sanatının sınırlarına dâhil eder.
3. Dinletide kullanılan görsel materyallerin asıl işlevi, kelimelerin yarattığı soyut anlamı dinleyicinin ---- dünyasında somut bir karşılığa dönüştürmektir.
4. Bir metnin seslendirilmesi sırasında kelimelerin dizilişinden doğan ahenk şiirin ---- sanatıyla olan ortaklığını işaret eder.
5. Şiirin durağan bir metin olmaktan çıkıp hareketli bir gösteriye dönüşmesi, anlatıcının ses tonlamalarıyla birlikte ---- dilini de bir anlatım aracına dönüştürmesine bağlıdır.

müzik	beden	ses	hayal	müzikal	tiyatro

Geri Bildirim

1. Etkinlik

III – V – II – IV – VI – I

2. Etkinlik

1. müzikal	4. müzik
2. tiyatro	5. beden
3. hayal	

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yapınız. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları gözden geçiriniz.

SULTAN KIZ VE PADİŞAH

Yandaki karekodu okutarak *Sultan Kız ve Padişah* masalını dinleyiniz. Dinleme sırasında masalın olay örgüsünü oluşturabilecek cümleleri tespit ederek not alınız. Karekoddaki içeriğe ulaşamadığınız durumda 41. sayfa-
daki yönergeyi uygulayabilirsiniz.

Aşağıda verilen “Bir Masal Film Şeridine Nasıl Aktarılır?” infografiğini inceleyiniz. 1, 2 ve 3. etkinliği infografikten hareketle yapınız.

1. Etkinlik

Dinlediğiniz masalı film şeridine dönüştürürken kullanacağınız beş özet cümle yazınız. Kullandığınız ifadeler arasındaki bağlantıların tutarlı ve anlamlı olmasına özen gösteriniz.

1	
2	
3	
4	
5	

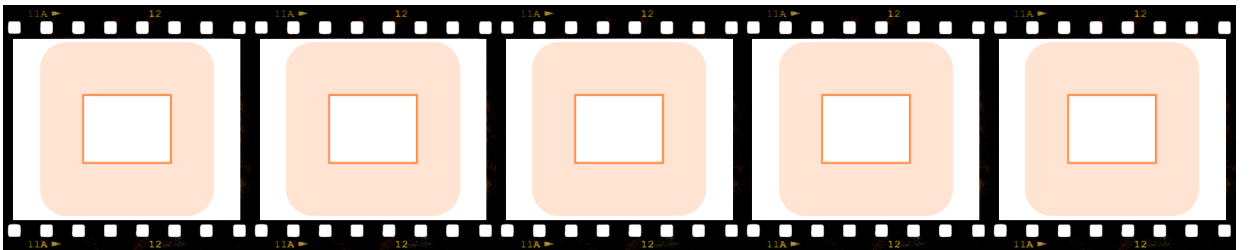
2. Etkinlik

Dinlediğiniz masalı film şeridine dönüştürürken kullanılabilecek görselleri işaretleyiniz.

☐ 1 	☐ 2 	☐ 3
☐ 4 	☐ 5 	☐ 6

3. Etkinlik

Dinlediğiniz masalla ilgili seçtiğiniz görsellerin numaralarını olay örgüsüne göre sıralayarak aşağıdaki film şeridine yazınız.

11A	12	11A	12	11A	12	11A	12	11A	12
11A	12	11A	12	11A	12	11A	12	11A	12

4. Etkinlik

Okulda Kalpten Kaleme Özlem başlıklı bir şiir dinletisi için bir grup öğrenci aşağıdaki şiirleri seçmiştir. Dinletinin başlığından ve şiirlerin içeriğinden hareketle dinleti için bir giriş konuşması yazınız.

1.

Gönlümle oturdum da hüznlendim o yerde,
Sen neredesin, ey sevgili, yaz günleri nerde!
Dağlar ağarırken konuşurduk tepelerde,
Sen nerde o fecrin ağaran dağları nerde!

2.

Hiçbir şey sorulmasın benden;
Haberim yok olan bitenden.
Bu bahar havası, bu bahçe;
Havuzda su şırıldar.
Uçurtmam bulutlardan yüce,
Zıpızplarım pırl pırlıdır.
Ne güzel dönüyor çemberim;
Hiç bitmese horoz şekerim!

3.

Zamanla nasıl değişiyor insan!
Hangi resmime baksam ben değilim.
Nerde o günler, o şevk, o heyecan?
Bu güler yüzlü adam ben değilim;
Yalandır kaygısız olduğum yalan.

4.

Orda bir ev var, uzakta,
O ev bizim evimizdir.
Yatmasak da kalkmasak da
O ev bizim evimizdir.

Orda bir ses var, uzakta,
O ses bizim sesimizdir.
Duymasak da tınmasak da
O ses bizim sesimizdir.

.....

.....

.....

.....

5. Etkinlik

Kalpten Kaleme Özlem **dinletisi için seçilen şiirlerle aşağıdaki sunuş metinlerini eşleştiriniz.**

Çocukluğun gizemli bahçelerinde yankılanan masumiyet, her hatıradan bir gülüşle karşımıza çıkar. Şimdi sizi, yılların tozlu raflarında saklı kalan o saf ve berrak günlerin dizelerine davet ediyoruz.

a

Gençlik, hayatın en canlı ve coşkulu zamanıdır; umutların ışığı, hayallerin tazeliği, her kahkaha ve her adım yüreğe işleyen bir heyecan taşır. Şimdi, geride kalan gençlik yıllarına ve o masum coşkuya duyduğumuz özlemi dile getiren şiirlerden birine kulak veriyoruz.

b

Memleket, uzaklarda da olsa kalbin en sıcak köşesinde yaşar. Çocukluk sokaklarının sesi, toprağın kokusu, evlerin ışığı her hatıradan yeniden canlanır. Şimdi sizleri, gurbetin yürekte büyüttüğü memleket özlemini dile getiren dizelerle buluşturuyoruz.

c

Sevda, kalbin en derin yaralarında bile filizlenen bir umuttur. Gönü yakan, özlemleri dindiren, gözlerde yeniden doğan, bu eşsiz duyguyu şimdi dinleyeceğimiz şiirin nağmelerinde işitmeye devam ediyoruz.

d

6. Etkinlik

Kalpten Kaleme Özlem **şiir dinletisinde seçilen şiirler dışında hangi üç şiirin yer almasını isterdiniz.**

- a. ....
- b. ....
- c. ....

Geri Bildirim

1. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünüerek örnek cevap oluşturulmuştur.

1

Mutlu insanların yaşadığı, doğası güzel bir ülkenin herkese yardım eden iyiliksever bir sultanı, ülkesine gelen yaşlı bir kadını sarayında ağırlamış.

2

Aslında kötü bir cadı olan yaşlı kadın; Sultan Kız'ı bir kuşa çevirip, altın bir kafese hapsederek Sultan Kız'ın kılığına girmiş ve ülkeyi yönetmeye başlayınca ülkede kötülükler, çirkinlikler baş göstermiş.

3

Sultan Kız'ın ülkesine yolu düşen bir padişah, altın kafesteki kuşun güzel sesinden etkilenince kuşun sırrını çözmek için saraya gitmiş ve Sultan Kız kılığındaki cadının sarayda misafiri olmuş.

4

Padişah, kuşun saklandığı yeri ve cadının büyüü nasıl yaptığını öğrenince cadı uyurken anahtarları alıp kafesin kapısını açmış ve kuşu sevgiyle eline aldığı an kuş, tekrar güzel sultana dönüşmüş.

5

Ülke eski hâline dönüp cadı da uzak diyarlara gönderildikten sonra padişah ve Sultan Kız evlenip, iyilik yaparak sonsuza dek mutlu yaşamışlar.

2. Etkinlik

1, 2, 4, 5, 6 numaralı görseller

1. görsel, “Padişah, kuşun saklandığı yeri ve cadının büyüü nasıl yaptığını öğrenince cadı uyurken anahtarları alıp kafesin kapısını açmış ve kuşu sevgiyle eline aldığı an kuş, tekrar güzel sultana dönüşmüş.” ifadesini temsil eder.

2. görsel, “Ülke eski hâline dönüp cadı da uzak diyarlara gönderildikten sonra padişah ve Sultan Kız evlenip iyilik yaparak sonsuza dek mutlu yaşamışlar.” ifadesini temsil eder.

3. görsel, masalın olay örgüsüne uygun değildir. Masalda padişahı karşılayıp sarayda ağırlayan Sultan Kız görünümündeki cadıdır fakat bu görselde padişahı, cadı kendi dış görünüşüyle temsil eder.

4. görsel, “Sultan Kız'ın ülkesine yolu düşen bir padişah, altın kafesteki kuşun güzel sesinden etkilenince kuşun sırrını çözmek için saraya gitmiş ve Sultan Kız kılığındaki cadının sarayda misafiri olmuş.” ifadesini temsil eder.

5. görsel, “Dereleri şırıl şırıl akan, doğası güzel ve mutlu insanların yaşadığı bir ülkenin herkese yardım eden iyiliksever bir sultanı, ülkesine gelen yaşlı bir kadını sarayında ağırlamış.” ifadesini temsil eder.

6. görsel, “Aslında kötü bir cadı olan yaşlı kadın; Sultan Kız'ı bir kuşa çevirip, altın bir kafese hapsederek Sultan Kız'ın kılığına girmiş ve ülkeyi yönetmeye başlayınca ülkede kötülükler, çirkinlikler baş göstermiş.” ifadesini temsil eder.

3. Etkinlik

Masalın olay örgüsüne göre verilen görseller **5, 6, 4, 1** ve **2** şeklinde sıralanmalıdır. Masalda padişahı karşılayan Cadı, Sultan Kız görünümünde olduğu için **3** numaralı görsel masalın olay örgüsü içinde yer alamaz.

4. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünüerek oluşturulmuştur.

Değerli Öğretmenlerim, Sevgili Arkadaşlar ve Kıymetli Misafirler,

Bugün burada kelimelerin büyüü dünyasında kısa bir yolculuğa çıkmak için toplandık. Şiir; bazen çocukluğumuzun masum bahçelerine götüren bir hatıra, bazen gençliğin coşkusunu kalbimizde yeniden uyandıran bir rüzgâr, bazen memleket özlemiyle içimizi titreten bir ses, bazen de sevdanın en derin hâlidir. Her dize, insanın iç dünyasına açılan bir kapı; her kelime, duygularımıza tutulan bir aynadır.

Dinleyeceğimiz şiirlerde; umutla hüznün, özlemle heyecan iç içe geçecek. Şimdi, sözcüklerin ritmine kulak verelim ve şiirin bize fısıldadıklarını birlikte keşfedelim.

Keyifli dinletiler diliyorum.

5. Etkinlik

1-d, 2-a, 3-b, 4-c

1 numaralı şiir, **d** metni ile eşleşir çünkü ikisi de seveda teması etrafında oluşturulmuştur.

2 numaralı şiir, **a** metni ile eşleşir çünkü ikisi de çocukluğun neşeli, telaşsız ve saf dünyasını yansıtmaktadır.

3 numaralı şiir, **b** metni ile eşleşir çünkü ikisi de yitip giden gençlik günlerine duyulan özleminden söz etmektedir.

4 numaralı şiir, **c** metni ile eşleşir çünkü ikisi de memleket özlemini dile getirmektedir.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki soruları dikkatle cevaplayınız. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları gözden geçiriniz.

1. Masalı film şeridine dönüştürmeye yönelik aşağıda verilen cümleler doğru ise DOĞRU, yanlış ise YANLIŞ bölümünü işaretleyiniz.

	DOĞRU	YANLIŞ
a. Masalı film şeridine dönüştürürken olayların zaman sırasına göre verilmesi gerekir.		
b. Film şeridinin her karesinde masaldaki olaylardan yalnızca biri anlatılmalıdır.		
c. Masalı film şeridine dönüştürürken metindeki cümleler aynen kopyalanmalıdır.		
d. Masaldaki tüm ayrıntıların film şeridine eksiksiz aktarılması zorunludur.		
e. Masalı film şeridine dönüştürmek, metni yeniden yapılandırmaya dayalı bir çalışmadır.		

2. Kalpten Kaleme Özlem başlıklı şiir dinletisini sınıfta sunduğunuzu varsayarak aşağıdaki ifadelere katılıyorsanız “EVET”, katılmıyorsanız “HAYIR” seçeneğini işaretleyiniz.

	EVET	HAYIR
1. Seçilen temaya uygun şiirler belirledim.		
2. Seçilen şiirlere uygun fon müziği kullandım.		
3. Beden dilimi, şiirlerin etkileyciliğine katkı sağlayacak şekilde kullandım.		
4. Gerekli yerlerde vurgu ve tonlama yaptım.		
5. Türkçeyi doğru kullanmaya dikkat ettim.		

Geri Bildirim

1. Soru

a doğrudur çünkü masalın akışının bozulmaması ve neden-sonuç ilişkisinin izleyici tarafından doğru anlaşılabilmesi için kronolojik sıralama şarttır.

b doğrudur çünkü görsel karmaşayı önlemek ve odaklanılan eylemin net bir şekilde anlaşılmasını sağlamak adına her karede tek bir ana olay gösterilmelidir.

c yanlıştır çünkü film şeridi görsel ağırlıklı bir anlatım türü olduğu için uzun anlatım cümleleri yerine olayları özetleyen kısa ifadeler veya diyaloglar tercih edilmelidir.

d yanlıştır çünkü görsel anlatımın sınırlı alanı nedeniyle masalın ana iskeletini oluşturan temel olaylara odaklanılır, her ayrıntının aktarılması mümkün ve gerekli değildir.

e doğrudur çünkü sözel bir metni görsel karelere bölerek dönüştürmek; içeriğin yeni bir formatta kurgulanmasını, özetlenmesini ve görselleştirilmesini gerektirdiği için bu işlem metni yeniden yapılandırmaktır.

ÖĞRENDİKLERİM

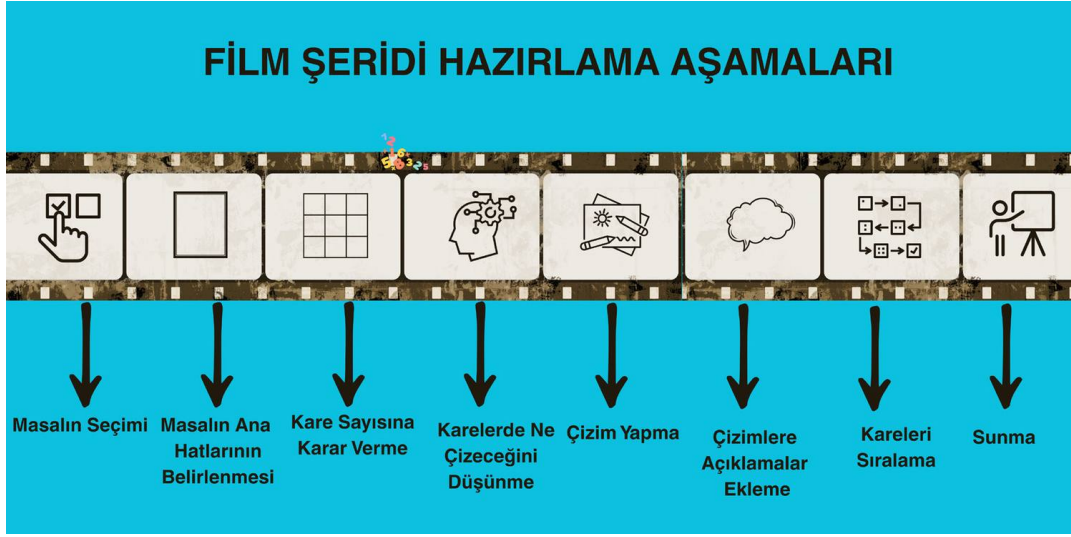
Amaç: Bu bölümde öğrendiklerinizi özetlemenizi, günlük hayatta ve farklı derslerde kullanabileceğiniz bilgileri belirlemenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Verilen bilgileri dikkatle okuyunuz. Konunun temel kavramlarını, önemli noktalarını ve bağlantılarını gözden geçirerek öğrenmenizi pekiştiriniz.

Film Şeridi: Bir hikâyeyi veya olayı ardışık görüntülerle anlatan görsel bir araçtır. Bir çizgi roman gibi her bir kare, hikâyenin bir bölümünü temsil eder ve bu kareler yan yana sıralanarak bütün bir öyküyü oluşturur. Film şeridi, sinema filmlerinin temelini oluşturan senaryonun çizimle birleşmiş hâlidir.

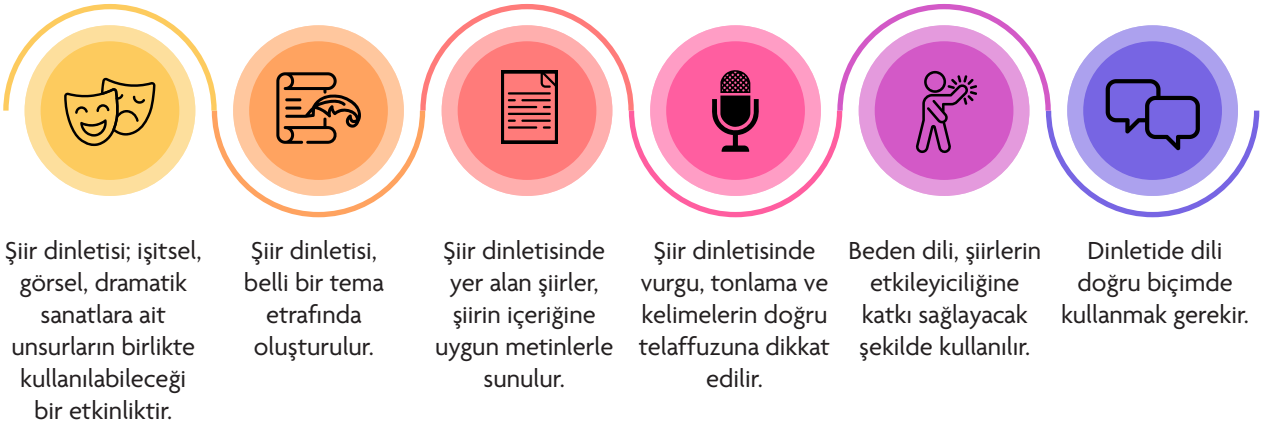
Film Şeridi Nasıl Hazırlanır?

Bir film şeridi hazırlamak için aşağıdaki adımlar takip edilebilir:

Şiir Dinletisi: Şiirlerin dinleyicilerde estetik bir haz ve duygu yoğunluğu oluşturmak amacıyla vurgu, tonlama ve beden dili-ne dikkat edilerek genellikle fon müziği ve sahne atmosferi eşliğinde sunulduğu sanatsal bir etkinliktir.

ŞİİR DİNLETİSİNİN ÖZELLİKLERİ

Sevgili öğrencimiz, karekodu kullanamadığınız durumlarda aşağıdaki masalı bir yakınınızdan dinleyerek ilgili etkinlikleri yapınız.

SULTAN KIZ VE PADİŞAH

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Ben diyeyim “Denizlerden derin.”, sen de “Bulutlardan yüce.” Karlı dağların zirvesinde, yüreği sevgi dolu insanların yaşadığı şirin mi şirin, güzel mi güzel bir ülke varmış. Bu ülkede dereler şırıl şırıl akar, çiçekler mis gibi kokarmış. Halkı ise dert nedir bilmezmiş çünkü öyle bir sultanları varmış ki herkesin derdine derman olur, sorunlarını çözüverirmiş.

Kapkara gözleri, rüzgârda dans eden altın sarısı saçları, kıpkırmızı yanakları ile sultan öyle güzel, öyle güzelmış ki ... Kendi gibi kalbi de güzelmış bu sultanın. Nerede yardıma ihtiyacı olan biri olsa hiç üşenmez, koşar gelirmiş. Söylememe gerek yok, rastlanan iyiler olduğu kadar kötüler de varmış bu dünyada.

Gel zaman git zaman, bu iyi kalpli sultanın ülkesine uzak diyarlardan yaşlıca biri gelmiş. Sultan ve iyi yürekli halkı da onu misafir etmişler. “Tanrı misafiri sokakta bırakılmaz ya.” demişler. Bizim iyi kalpli sultan da ona sarayında bir oda vermiş. Yaşlı, tatlı bir nineymiş bu misafir. Sultan Kız ona kırk gün kırk gece kim olduğunu hiç sormamış; yedirmiş, içirmiş, saygıda kusur etmemiş.

Gel gelelim, bu misafir aslında kötü kalpli bir cadıymış! Bir gece tüm halk uykudayken bizim sultanı bir kuşa çevirmiş ve altından bir kafese koymuş. Kendisi de kılık değiştirerek sultanın yerine geçmiş. Ertesi gün herkese Tanrı misafiri ninenin yoluna gittiğini söylemiş. Kılık değiştirmiş değiştirmesine ama can çıkmadan huy çıkmazmış, kötülük yapmaya devam etmiş. Artık iyiliklerle dolu ülke hiç de eskisi gibi değilmiş.

Cadı dereleri kirletmiş, sarayın çöplerini doğaya attırmış. Kuşları birer birer kafeslere koydurup uzak diyarlara göndermiş. Yalnızca altın kafesteki kuş kalmış ülkede. O da zaten bizim güzel Sultan Kız imiş. Cadı, büyüsü bozulmasını diye altın kafesi öyle bir odaya kilitlemiş ki kimseler ona ulaşamazmış. Anahtarı da kendi boynunda taşımış.

Günler günleri, geceler geceleri kovalamış. Günlerden bir gün bir padişahın yolu ülkeye düşmüş. Ülkede başka kuş kalmadığı için bizim altın kafesteki kuşun sesi padişahın kulağına öyle güzel gelmiş ki adeta büyülenmiş. Hemen sesin geldiği yöne sürmüş atını ve cadının kapısını çalmış. Cadı, karşısında yakışıklı padişahı görünce onu misafir etmek istemiş. Hemen sofralar kurdurmuş, sofrada bir kuş sütü eksikmiş.

Padişah bu güzel sesli kuşu görmek istemiş ama cadı kesinlikle izin vermemiş. Cadı inat ettikçe padişah merak etmiş. “Bunda bir iş var.” diye düşünmüş. Yolunun çok uzun olduğunu söyleyip sarayda kalıp kalamayacağını sormuş. Cadı, padişahın niyetinden habersiz, memnuniyetle kabul etmiş.

Gece olmuş, ay doğmuş; kurt uyumuş, kuş uyumuş, herkes uyumuş ama padişah uyumamış. Çok geçmeden cadının ayak seslerini duymuş, sessizce onu takip etmeye başlamış. Cadı kırk kilitli kapıyı açmış, altın kafesli kuşun olduğu odaya girmiş. Tabii bizim padişah da ardı sıra gizlice girmiş.

Cadı, padişahı habersiz başlamış Sultan Kız ile konuşmaya:

“Sevgili güzeller güzeli, iyilerin iyisi sultanım! Herkesi kendin gibi mi sandın da yoldan geçen bir yabancıya hemen inandın? Şimdi senin kılığında yakışıklı padişahla evlenip daha da güçleneceğim. Seni de çok uzak diyarlara göndereceğim. Sonsuza kadar bir kuş olarak kalacaksın!”

Padişah saklandığı yerden her şeyi duymuş. Cadı odadan çıkar çıkmaz onu takip etmiş, uyumasını beklemiş. Cadı derin uykuya dalınca boynundaki anahtarları sessizce zincirden çıkarıp almış. Hemen kırk kilitli kapıyı açmış, altın kafesin yanına gitmiş. Kafesin kapısını açıp kuşu sevgiyle eline almış. O anda kuş, birdenbire güzeller güzeli sultana dönüşmüş. Meğer cadının büyüsünü bozacak tek şey sevgiymiş.

Büyünün bozulmasıyla birlikte kapılar ardına kadar açılmış. Padişah emir vermiş, kötü cadıyı yakalatmış. Büyüsü bozulduğu için cadı eski hâline dönmüş. Halk çok mutlu olmuş; ağaçlar tekrar yeşermiş, dereler yeniden türkü söyleyerek akmaya başlamış. Padişah, cadıyı bir daha dönmek üzere uzak diyarlara göndermiş.

Sonunda padişah, iyilikler ülkesi topraklarını kendi ülkesine katmış. Sultan Kız ile evlenmiş, sonsuza kadar mutlu yaşamışlar. Hep iyilik yapmışlar. İyilik yaptıkça daha da mutlu olmuşlar.

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

Gökten üç elma düşmüş. Biri bu masalı anlatan bana, biri dinleyen size, biri de iyilik yapmaktan hiç vazgeçmeyenlere.

Daha fazlası için
karekodu okutunuz.

OKUMA

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında, Türk edebiyatının farklı dönemlerinde ahenk unsurlarının nasıl kullanıldığını karşılaştıracaksınız. Gazel geleneği ile saf şiir anlayışını inceleyerek dildeki değişimlerin şiirin ahengini nasıl etkilediğini fark edeceksiniz. Böylece şiirin ses ve anlam dünyasındaki sürekliliğini ve dönüşümünü daha yakından keşfedeceksiniz.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Aşağıda edebî ve öğretici metin türlerine ait ayırt edici özellikler verilmiştir. Her özelliği dikkatle okuyunuz. Özelliklerin başındaki numaraları uygun başlığın yanındaki noktalı bölüme yazarak sınıflandırınız.

1. Okuyucuda duygu uyandırmayı ve estetik bir etki oluşturmayı amaçlar.
2. Sanatlı söyleyişe ve özgün anlatıma yer verir.
3. Bilgi vermek, açıklamak ve öğretmek amacı taşır.
4. Söz sanatları ve çağrışım gücüyle anlatımı zenginleştirir.
5. Anlam, okuyucunun yorumuna açık olacak şekilde çok katmanlıdır.
6. Nesnel ifadeler ön plandadır, kanıtlayıcı anlatım kullanılabilir.
7. Dil, imge ve ahenk unsurlarıyla dikkat çeker.
8. Kurmaca yapı (olay, kişi, mekân, zaman) içerebilir.
9. Dil açık, anlaşılır ve doğrudan anlatım biçimindedir.
10. Örnekleme, karşılaştırma gibi düşünceyi geliştirme yollarına başvurulur.

EDEBİ METİN ÖZELLİKLERİ

(.....) (.....) (.....) (.....) (.....) (.....)

ÖĞRETİCİ METİN ÖZELLİKLERİ

(.....) (.....) (.....) (.....) (.....) (.....)

Geri Bildirim

EDEBİ METİN ÖZELLİKLERİ

1-2-4-5-7-8

1. Okuyucuda duygu uyandırmayı ve estetik etki oluşturmaya amaçlar.
Edebi metinlerin amacı bilgi vermekten çok duygu ve sanat zevki oluşturmaktır.
2. Sanatlı söyleyiş ve özgün anlatıma yer verir.
Edebi metinlerde dil, sıradan değil; özenle seçilmiş, özgün ve etkileyici bir yapıdadır.
4. Söz sanatları ve çağrışım gücüyle anlatımı zenginleştirir.
Benzetme, kişileştirme gibi sanatlar edebi metinlerde anlatımı güçlendirmek için kullanılır.
5. Anlam, okuyucunun yorumuna açık olacak şekilde çok katmanlıdır.
Edebi metinler tek bir anlamla sınırlı kalmaz, her okur metinden farklı anlamlar çıkarabilir.
7. Dil, imge ve ahenk unsurlarıyla dikkat çeker.
Şiir başta olmak üzere edebi metinlerde ses uyumu, ritim, imge gibi unsurlar estetik bir yapı oluşturur.
8. Kurmaca yapı (olay, kişi, mekân, zaman) içerebilir.
Hikâye/roman gibi edebi metinlerde gerçeklikten ziyade kurgulanmış bir dünya bulunabilir.

ÖĞRETİCİ METİN ÖZELLİKLERİ

3-6-9-10

3. Bilgi vermek, açıklamak ve öğretmek amacı taşır.
Öğretici metinlerde temel hedef okura bilgi kazandırmak ve bir konuda açıklama yapmaktır.
6. Nesnel ifadeler ön plandadır, kanıtlayıcı anlatım kullanılabilir.
Bu metinler kişisel duygu yerine gerçeklere, belgelere, kanıtlara dayanır.
9. Dil açık, anlaşılır ve doğrudan anlatım biçimindedir.
Öğretici metinlerde, yanlış anlaşılmalara mahal vermemek için net ve sade bir dil kullanılır.
10. Örnekleme, karşılaştırma gibi düşünceyi geliştirme yollarına başvurulur.
Öğretici metinlerde bilgiyi düzenli sunmak örnek verme, karşılaştırma gibi yöntemler kullanılır.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde öğreneceğiniz konuyu zihninizde var olan bilgileriniz, yaşantılarınız ve diğer derslerde öğrendiklerinizle ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Yönerge: Aşağıda Türk edebiyatındaki şiir geleneğinin dönüşümünü gösteren infografik metin verilmiştir. Infografik metni inceleyiniz ve infografik metinden hareketle etkinliği yapınız. Emin olmadığınız ya da cevaplayamadığınız ifadeler için geri bildirimden yararlanınız.

İnfografik metni inceleyiniz

KOŞUK **İslamiyet Öncesi Türk Şiiri Geleneği**

Bulnar mini ular köz
Kara mengiz kızıl yüz
Andın tamar tükül tüz
Bulnap yana ol kaçır

Yıglap udu artadım
Bağım başın kartadım
Kaçmış kutug irtedim
Yagmur kibi kan saçır
(...)

KOŞMA **Âşık Tarzı Şiir Geleneği**

Eğer benim ile gitmek dilersen
Eğlen güzel yaz olsun da gidelim
Bizim iller kıraçtır aşılmaz
Yollar çamur kurusun da gidelim

Aşamazsın Karaman'ın ilini
Köprüsü yok geçemezsin selini
Gerdan yaylasının perçem belini
Lâle sümbül bürsün de gidelim

Sökülsün dağların buzu sökülsün
Öne insin çöl ovaya dökülsün
Erzurum dağının karı çekilsin
Ak koyunlar yürüsün de gidelim

Karac'oğlan der ki buna ne fayda
Hiç rağbet kalmadı yoksula bayda
Bu ayda olmazsa gelecek ayda
Onbir ayın birisinde gidelim

GAZEL **Divan Şiiri Geleneği**

Ol peri-veş kim melâhat mülkünün sultânıdır
Hükm anun hükmü bana fermân anun fermânıdır

Sürdü Mecnûn nevetin şimdi benim rûsvâ-yı aşk
Doğru derler her zaman bir âşikin devrânıdır

Lâhza lâhza gönlüm odundan şererlerdir çıkan
Katre katre göz döken sanman sirîşkim kanıdır
(...) Fuzuli Karacaoğlan

MODERN ŞİİR **Modern Şiir Geleneği**

(...)

Senin bu ellerinde ne var bilmiyorum göğe bakalım
Tuttukça güçleniyorum kalabalık oluyorum
Bu senin eski zaman gözlerin yalnız ağaç gibi
Sularım ısınsin diye bakıyorum ısınıyor
Seni aldım bu sunturlu yere getirdim
Sayısız penceren vardı bir bir kapattım
Bana dönesin diye bir bir kapattım
Şimdi otobüs gelir gideriz
Dönmeyeceğimiz bir yer beğen başka türlü güç
Bir ellerin bir ellerin yeter belleylim yetsin
Seni aldım bana ayırdım durma kendini hatırlat
Durma kendini hatırlat
Durma göğe bakalım Turgut Uyar

İnfoğrafikten hareketle oluşturulan aşağıdaki ifadeleri doğru (D)-yanlış (Y) durumuna göre değerlendirerek cevap tablosunu “D” ya da “Y” harfleri ile doldurunuz.

İfadeler	Doğru/ Yanlış
1. Türk şiiri, İslamiyet öncesinden modern döneme kadar farklı gelenekler içinde gelişerek süreklilik göstermiştir.	
2. Modern şiir geleneği bireyin iç dünyasını, toplumsal eleştiriyi ve özgün imgeleri ön plana çıkararak geleneksel kalıpları kırmış ve çok katmanlı anlam arayışına yönelmiştir.	
3. Şiir geleneği değişse de aşk, ayrılık ve özlem gibi temalar Türk şiirinde farklı dönemlerde varlığını korumuştur.	
4. İslamiyet öncesi Türk şiirinde yalın ve öz Türkçe sözcükler kullanılırken divan şiiri geleneğinde Arapça ve Farsça kökenli kelimeler tercih edilmiştir.	
5. Modern şiir geleneğinde şiirin biçimi diğer şiir geleneklerine göre daha serbest bir yapıya yönelmiştir.	
6. Divan şiiri geleneği, Arap ve Fars edebiyatlarının etkisiyle sanatlı söyleyişe ve soyut güzellik anlayışına yönelerek saray çevresinde gelişmiştir.	
7. Türk şiiri biçim yönünden çeşitlilik göstermektedir; şiir, zamanla bireyin sesi ve estetik bir düşünce alanı hâline gelmiştir.	
8. Türk edebiyatında şiir, dönemlere göre hem biçim hem de dil bakımından dönüşüm yaşamıştır.	

Geri Bildirim

1-3-4-5-7-8

- İnfoğrafikte İslamiyet öncesinden modern şiire kadar farklı şiir geleneklerinin birlikte verilmesi, Türk şiirinin tarihsel süreçte süreklilik gösterdiğini ortaya koymaktadır.
- Görselde yer alan farklı şiir geleneklerine ait örneklerde aşk ve özlem temalarının tekrar edilmesi, bu temaların dönemler değişse de varlığını koruduğunu göstermektedir.
- İslamiyet öncesi şiir geleneği olan koşukta eski Türkçe kelimeler, divan şiiri geleneği örneği olan gazelde ise Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerin yer alması bu yargıyı doğrulamaktadır.
- Modern şiir örneğinde ölçü ve nazım biçimi açısından belirgin bir kalıba bağlılık görülmemesi, şiirin daha serbest bir yapıya yöneldiğini göstermektedir.
- İnfoğrafikte şiirin farklı dönemlerde farklı anlayışlarla sunulması, Türk şiirinin zamanla hem biçim hem içerik bakımından zenginleştiğini göstermektedir.
- Şiir geleneklerinde farklı nazım birimlerinin, ölçünün kullanılması, şiirlerin dil yapısındaki değişiklikler Türk şiirinin biçim ve dil açısından tarihsel bir dönüşüm yaşadığını ortaya koymaktadır.
- İnfoğrafikte modern şiirin bireyin iç dünyası, toplumsal eleştiri ve çok katmanlı anlam arayışı gibi özelliklerine açık bir bilgi verilmediği için bu yargı metinden çıkarılamaz.
- İnfoğrafikte divan şiirinin Arap ve Fars edebiyatlarının etkisiyle saray çevresinde geliştiğine dair doğrudan bir bilgi yer almadığından bu ifade çıkarılamaz.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Aşağıda gazel, kaside ve saf şiir türünde şiirler verilmiştir. Şiirleri kullanarak etkinliklerde kullanılan adımları dikkatle uygulayınız. Bölümü bitirdiğinizde şiir anlayışlarındaki estetik değişimin ritim bağlamındaki yansımalarında kelimelerin uyumu, ahenk öğeleri, söz varlığı vb. unsurların etkisini fark edeceksiniz.

Bu bölümde “Okuma 1” ve “Okuma 2” kapsamındaki etkinlikler yer almaktadır.

1. Etkinlik

Aşağıdaki şiirleri okuyunuz.

GAZEL

Bir nîm neşe say bu cihânın bahârını
Bir sâgar-ı keşideye tut lâlezârını
(Bu dünyanın baharını sadece yarım (geçici) bir neşe say.
Lale bahçelerini de içilip bitmiş bir kadehe denk tut.)

Bir dem mi var ki âh ederek anmaya gönül
Ey serv-kad seninle geçen rûzgârını
(Gönül, ah çekerek seni anmadığı tek bir an var mı?
Ey servi boylu sevgili, seninle geçen günleri)

Şevk-ı tamâm vade-i ferdâyı dinlemez
Reşk ana kim cihânda bugün buldu yârını
(Tam bir şevkle coşan, yarını beklemeye sabredemez.
Bugün dünyada yârini bulan kimseye imrenir.)

(...)

Nedim

MEVSİMLER

Kopar sonbahar tellerinden,
Derinden, derinden, derinden,
Biten yazla başlar keder musikisi.

Bu sahillerin seslenir her yerinden,
Derinden, derinden, derinden,
Hazin günlerin derbeder musikisi.

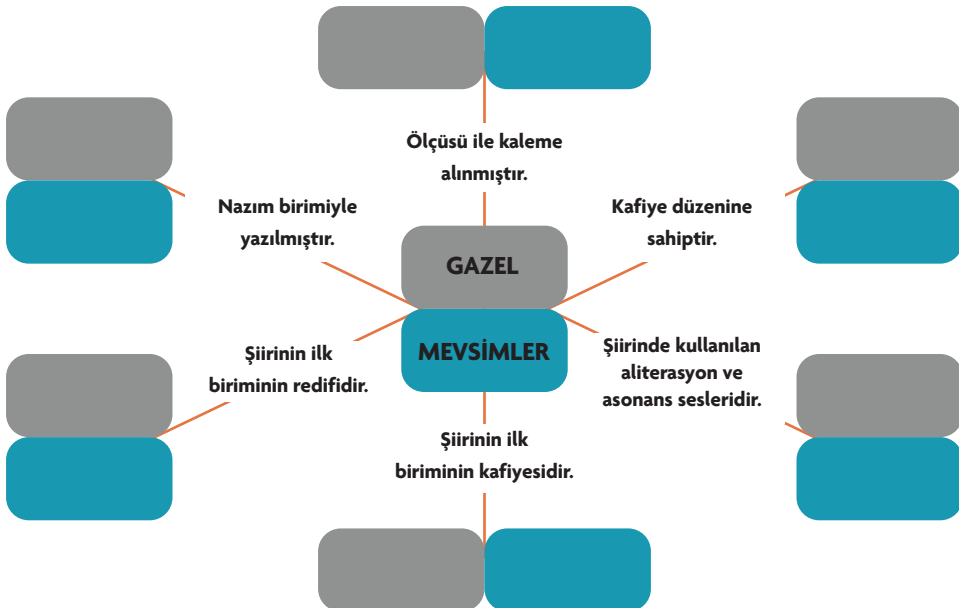
Denizden ve dağdan gelen hüzne kandık.
Bulutlar dağılsın, bahar olsun artık,
Duyulsun bir engin seher musikisi.

Güneş doğmadan mavileşmiş Boğaz'dan,
Neva-kar açılsın bütün ses ve sazdan,
Ufuklarda sürsün zafer musikisi.

(...)

Yahya Kemal Beyatlı

Şiirlerden hareketle Gazel için gri, Mevsimler için mavi kutucukları kullanarak kavram haritasını tamamlayınız.

2. Etkinlik

Aşağıdaki şiirleri okuyunuz ve şiirlerden hareketle soruları cevaplayınız.

GAZEL

Mende Mecnundan füzûn âşıklık isti'dâdı var
Aşık-ı sâdık benim Mecnûnun ancak adı var
N'ola kan dökmekde mâhir olsa çeşmim merdümü
Nutfe-i Kâbildürür gamzen kimi üstâdı var
Kıl tefâhur kim senin hem var men tek âşkın
Leylinin Mecnûnu Şirinin eger Ferhâdı var
Ehl-i temkinem meni benzetme ey gül bülbüle
Derde yoh sabrı anun her lâhza min feryâdı var
Öyle bed-hâlem ki ahvâlim görende şâd olur
Her kimin kim devr cevrenden dil-i nâ-şâdı var
(...)

Fuzuli

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Bende Mecnun'dan daha fazla âşıklık kabiliyeti vardır;
Sadık âşık benim, Mecnun'un ise sadece adı kalmıştır.
Gözümün bebeği kan dökmekte usta olsa ne çıkar;
Zira gamzen Kâbil'dendir, onun gibi bir ustası vardır.
Övün çünkü senin de benim gibi bir âşığın var;
Leyla'nın Mecnun'u, Şirin'in de Ferhat'ı varsa ne olur!
Ey gül, ben temkin sahibiyim, beni bülbüle benzetme;
Onun derde sabrı yoktur, her an binlerce feryadı vardır.
Hâlim o kadar kötü ki beni gören sevinir;
Çünkü herkesin gönlü, devrin cefasından zaten bezgindir.

KASİDE

Esdı nesim-i nev-bahâr açıldı güller subh-dem
Açsun bizüm de gönlimüz sâki meded sun câm-ı Cem
(...)
Bir câm sun Allah için bir kâse de ol mâh için
Tâ medh-i şâhenşâh için alam ele levh u kalem
Ol âfitâb-ı saltanat ol şeh-süvâr-ı memleket
Cem-bezm ü Hâtem-mekremet memdûh-ı esnâf-ı ümem
Ablak-süvâr-ı rûzgâr âşûb-ı Rûm u Zeng-bâr
Leşker-şikâr-ı kâm-kâr Behrâm-ı Âfrîdûn-elem
(...)

Nef'i

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

İlkbahar rûzgârı esti, sabah vakti güller açıldı;
Ey sâki, Cem'in kadehini uzat da bizim gönlümüz de açılsın!
(...)
Allah için bir kadeh sun. Bir kâse de o ay yüzlü sevgili için sun
Ki padişahı methetmek için kâğıdı ve kalemi elime alayım.
O saltanat güneşi, o büyük memleket süvarisi
Cemşid meclisi, Hatem gibi cömert, bütün milletlerin övdüğü.
Rûzgârın süvarisi, Rûm ve Zengbâr ülkelerini altüst eden yiğit;
Orduları yenen, muradına ermiş kahraman, Feridun çağının Behram'ı.
(...)

a. Şiirleri birim, ölçü, kafiye şeması, tema bakımından karşılaştırınız; tespit ettiğiniz benzerlik ve farklılıkları aşağıdaki tabloya yazınız.

Benzerlikler	Farklılıklar

b. Fuzuli'nin şiirinden hareketle aşağıdaki özelliklerden hangilerinin şiirdeki âşığa ait olabileceğini işaretleyiniz.

☐ SADIK	☐ MUZİP	☐ TUTKULU	☐ VAKUR
☐ PİŞMAN	☐ NEŞELİ	☐ SABIRLI	☐ DERTLİ

3. Etkinlik

Aşağıdaki gazeli ve günümüz Türkçesiyle verilen karşılığını okuyunuz. Gazelden hareketle soruyu cevaplayınız.

GAZEL

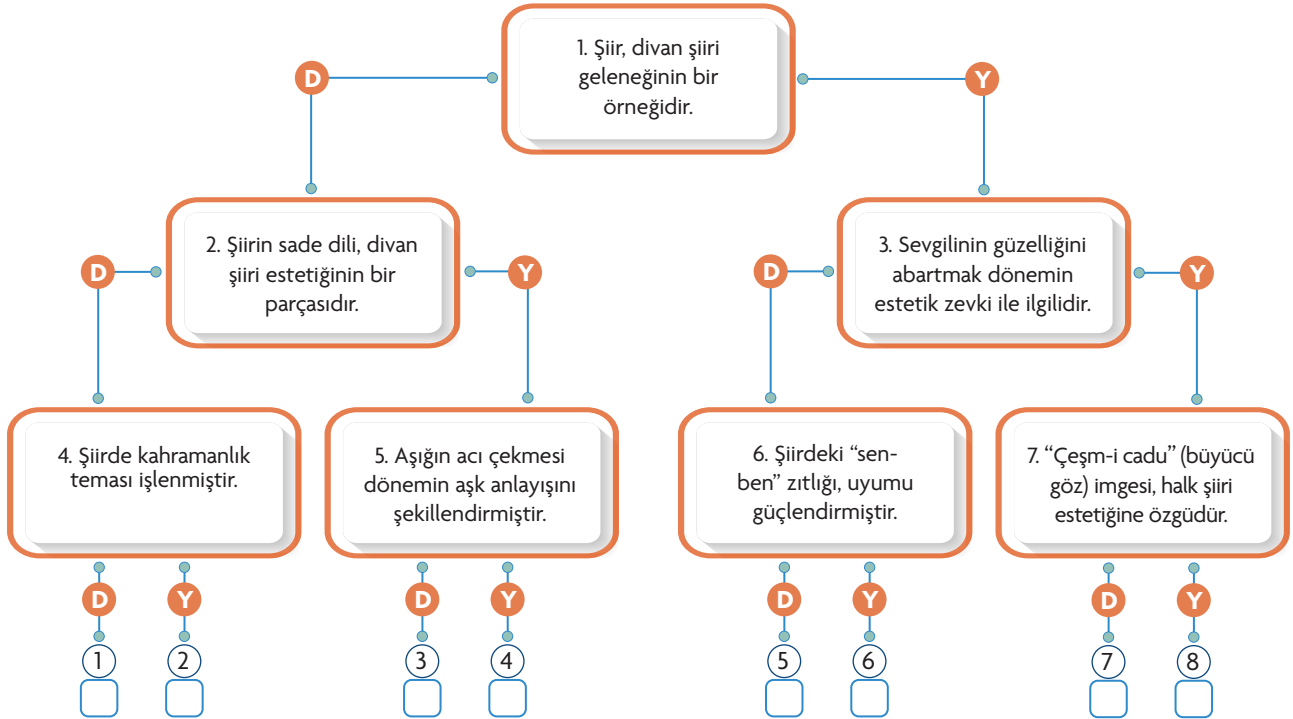
Bir lebi gonca yüzü gülzar dersin işte sen
Har-ı gamda andelib-i zar dersin işte ben
Lebleri mül saçları sümbül yanığı berk-i gül
Bir semenber serv-i hoşreftar dersin işte sen
Payine yüzler sürer her serv-i dil-cuyun revan
Su gibi bir aşık-ı didar dersin işte ben
Zülfü sahir turrası tarrar şuh-ı şivekar
Çeşmi cadu gamzesi mekhar dersin işte sen
Firkatinde teşne leb hatır perişan haste dil
Künc-i gamda bi-kes ü bi-mar dersin işte ben

Baki

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

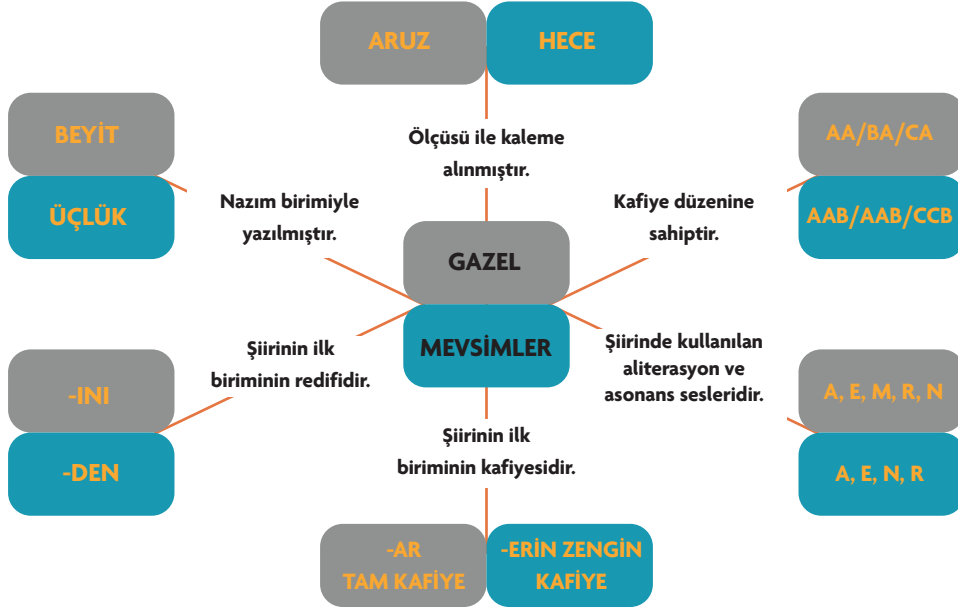
Dudağı gonca, yüzü gül bahçesi dersin, işte sensin
Dert dikeninde inleyen bülbül dersin, işte benim
Dudakları içecek, saçları sümbül, yanığı gül yaprağı
Boynu yasemin gibi beyaz, hoş yürüyüşlü servi dersin, işte sensin
Gönül çeken her servi, koşarak ayağına yüzler sürer
Su gibi (akan) bir yüze (güzelliğe) âşık dersin, işte benim
Saçı büyüleyici, perçemi hırsız (gönül çalan), işveli ve nazlı güzel
Gözü cadı (büyüleyici), yan bakışı hilekâr dersin, işte sensin
Ayrılığında dudağı susuz, gönlü dağınık, yüreği hasta
Dert köşesinde kimsesiz ve bitkin dersin, işte benim

Birinci kutudan başlayınız. Okuduğunuz cümlelerin doğru olduğunu düşünüyorsanız D, yanlış olduğunu düşünüyorsanız Y harfini işaretleyiniz. Bu şekilde okları takip ederek kapıların birinden çıkınız.

GERİ BİLDİRİM

1. Etkinlik

2. Etkinlik

a. Benzerlikler: Şiirlerin nazım birimi beyittir. Ölçüleri aruzdur. Kafiye şemaları aa/ba/ca şeklindedir.

Farklılıklar: Gazelin teması aşktır, kaside ise padişaha övgü temasıyla yazılmıştır.

b. Sadık, tutkulu, vakur, sabırlı, dertli.

Sadık: Şair, “Âşık-ı sâdik menem” (Sadık âşık benim) diyerek bu özelliği açıkça üstlenir.

Tutkulu: Sevgisini sıradan bir sevgi gibi değil “kendini adayan ve yanmayı göze alan” bir aşk olarak anlatmıştır.

Vakur: “Ehl-i temkinem” (Ben temkin sahibiyim) ifadesiyle acısını çığlıklarla değil bir olgunluk ve ağırbaşlılık içinde yaşadığını belirtir.

Sabırlı: Şair, bûlbülle kıyaslanarak “Derde yoh sabrı anun” [Onun (bûlbûlün) dertte sabrı yok] der ve kendisinin temkinli olduğunu belirterek acıya karşı sabırlı olduğunu ima eder.

Dertli: Aşkının getirdiği acı ve ızdırabı (dert) şiir boyunca işler, hâlinin kötü olduğunu (bed-hâlem) söyler.

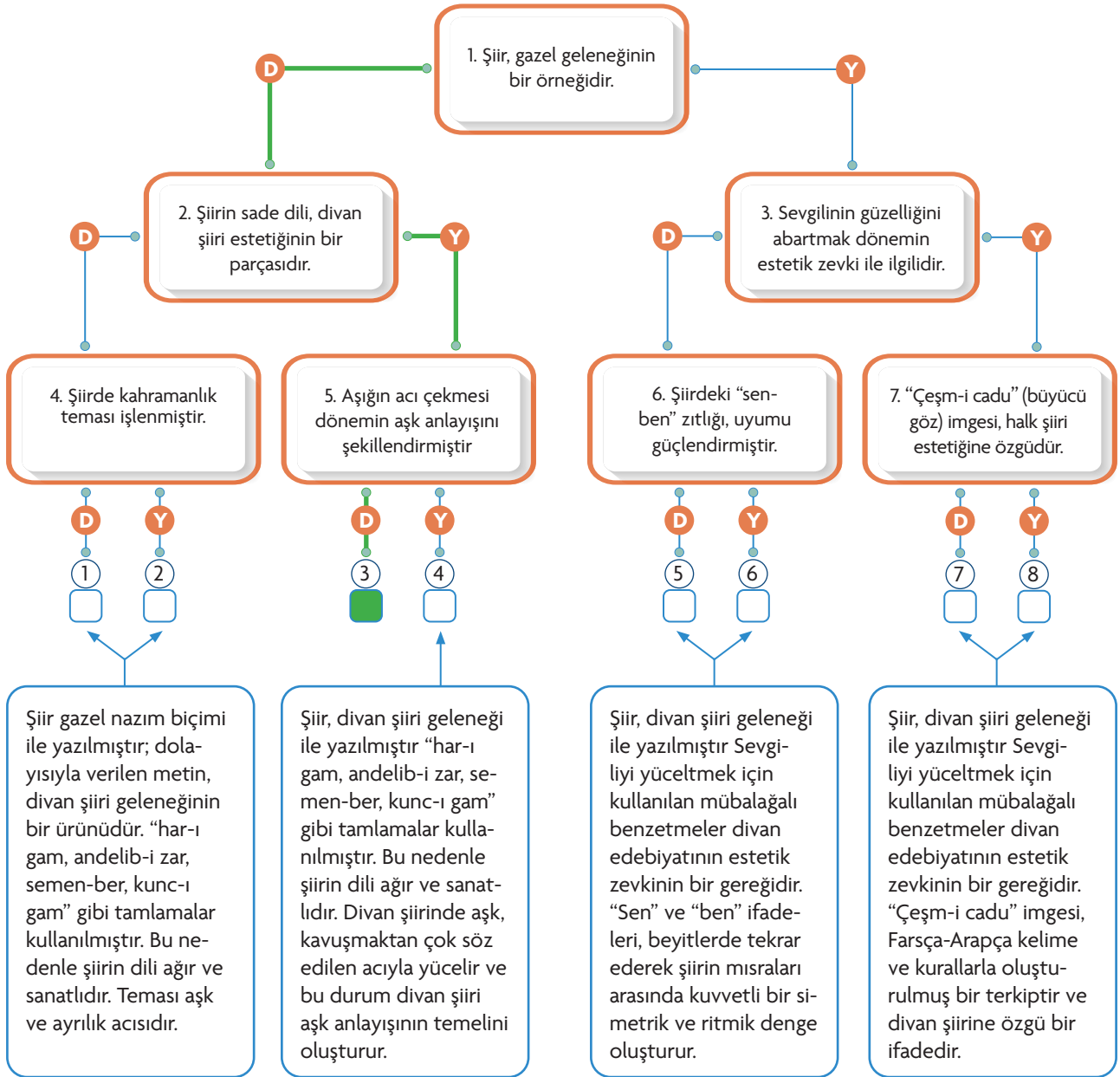
Şairin şiirinde aşağıda anlamları verilen kişilik özelliklerini taşıdığı çıkarımı şiirden hareketle yapılamaz.

Muzip: İnsanı, şaka yollu üzecek veya uğraştıracak davranışlarda bulunmayı huy edinmiş olan; takılğan.

Pişman: Yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen, nadim.

Neşeli: Neşesi olan, keyifli, pürneşe.

3. Etkinlik

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde; öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Bu bölümde gazel ve saf şiire yönelik etkinlikler aracılığıyla metinleri yapı, tema, dil ve ahenk özellikleri bakımından inceleyecek; benzerlik ve farklılıklarını belirleyerek değerlendirmelerinizi ortaya koyacaksınız. Etkinliklerin sonunda ise temada edindiğiniz kazanımları yansıtmak amacıyla bir çıkış kartı doldurarak öğrenme sürecinizi kısaca değerlendireceksiniz. Bu süreç, şiire daha bilinçli bakmanızı sağlayacak ve edebî metinleri güvenle yorumlayabilen bir okur olma yolunda sizi güçlendirecektir.

1. Aşağıdaki şiirleri okuyunuz ve şiirlerden hareketle soruyu cevaplayınız.

GAZEL

Bir şûle düştü âteş-i aşkınla cânıma
Oldum kebâb-ı derd ü elem, hâşr-ı ânıma
Bir dem didârını görüp oldum figân ile
Şem' oldum, yandım âh ile, bâd-ı fânıma
Mecnûn değilsem âşık-ı nâ-şâdim ey sanem
Sensiz harâb-ı hâlim eden sinemânıma
Nevres ki hâme çekdi senin vâsfini heman
Ağlar kalem, dökülmede her satr-ı hânıma
Osman Nevres Efendi

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Aşkın ateşiyle gönlüme bir kıvılcım düştü,
Dert ve elem közündeki kavruldu.
Yüzünü bir an görüp feryat ettim,
Mum gibi eridim, âh rüzgârı beni savurdu.
Mecnun olmasam da mutsuz bir aşığım ey sevgili,
Sensizliğin yıkıntısı sineme çöktü.
Nevres, senin güzelliğini anlatmak için kalem çektiğinde
Kalem ağlar, her satır gözyaşı gibi dökülür.

BİR GÜNÜN SONUNDA ARZU

Yorgun gözümün halkalarında
Güller gibi fecr oldu nümâyân.
Güller gibi... sonsuz, iri güller,
Güller ki kâğıtından daha nâân;
Gün doğdu yazık arkalarında!

Altın kulelerden yine kuşlar,
Tekrarını ömrün eder ilân.
Kuşlar mıdır onlar ki her akşam,
Âlemlerimizden sefer eyler?

Akşam, yine akşam, yine akşam,
Bir sırma kemerdir suya baksam;
Akşam, yine akşam, yine akşam,
Göllerde bu dem bir kâğıt olsam!

Ahmet Haşim

Aşağıda verilen *Gazel* ve *Bir Günün Sonunda Arzu* başlıklı şiirlerin karşılaştırılmasına dair ifadeleri doğru (D)-yanlış (Y) durumuna göre değerlendirerek cevap tablosunu “D” ya da “Y” harfleri ile doldurunuz.

İfadeler	Doğru/ Yanlış
1. “Gazel”; aşk acısının önemini vurgulayan, soyut ve geleneksel mazmunlara dayalı bir içerik taşımaktadır.	
2. <i>Bir Günün Sonunda Arzu</i> adlı şiirde duygular; gül, kuş, akşam ve karnaval gibi imgeler aracılığıyla dolaylı biçimde yansıtılmıştır.	
3. “Gazel”in nazım birimi beyittir.	
4. “Gazel”de geçen “Mecnûn” ve “şem” gibi unsurlar, metnin ait olduğu dönemin şiir geleneğinden beslenen kalıp ifadelerdir.	
5. <i>Bir Günün Sonunda Arzu</i> şiirinde şair, dış dünyaya karşı isyan duygusunu açık ve doğrudan bir anlatımla dile getirmiştir.	
6. “Gazel”in son beytinde şair, mahlas kullanarak divan şiiri geleneğini sürdürmüştür.	
7. <i>Bir Günün Sonunda Arzu</i> şiiri, serbest ölçüyle yazılmış olmasına rağmen şiirin genelinde ahengi sağlamak için yoğun bir iç kafiye ve redif kullanılmıştır.	
8. “Gazel”de, âşğın gözyaşlarının kanlı olması ve canın kebab olması gibi mübalağalı ifadeler yer verilmiştir.	

Aşağıdaki şiiri okuyunuz.

AKŞAM

Siyah, dağın bir bulut
Karşı sırtın üzerinde
Birden değişti ve yakut
Bir kuş gerindi derinde.

Sihirli aksi çok uzak
Ve kanlı bir maceranın;
Can verdi kanat çırparak
Mavi gölünde akşamın

Son çılgıdır şüphesiz
Şimdi camlarda tutuşan,
Biraz sonra tek bir yıldız,
Ülker veya Kervankıran,
Gelip yüzecek yeniden
Tenha Boğaz sularında
Külçelenen, kenetlenen
Işıkların arasında.

Ahmet Hamdi Tanpınar

2. Bu şiirle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangilerine ulaşamaz?
İşaretleyiniz.

1. Akşam, bir zaman dilimi olmanın ötesinde bir simge olarak kullanılmıştır.

2. Olay örgüsüne dayanan bir anlatı biçimiyle kurgulanmıştır.

3. Duygular doğrudan değil semboller ve imgeler aracılığıyla ifade edilmiştir.

4. Sade ve gündelik bir dille yazılmıştır.

5. Ahengi sağlamak için sadece yarım kafiye kullanılmıştır.

6. Ölçü, kafiye ve ses uyumu bir bütün olarak estetik etkiyi artırmıştır.

7. Toplumsal sorunlara değinilmiş ve eleştirel bir bakış açısı sunulmuştur.

Aşağıdaki gazeli okuyunuz.

GAZEL

Âşiyân-ı murg-ı dil zülf-i perişanındadır
Kande olsam ey perî gönlüm senin yanındadır
Âşk derdiyle hoşem el çek ilâcım dan tabib
Kılma dermân kim helâkım zehr-i dermânındadır
Çekme dâmen nâz edüb üftâdelerden vehm kıl
Göklere açılmasun eller ki dâmanındadır
Mest-i hâb-ı nâz olup cem' et dil-i sad-pâremi
Kim anun her pâresi bir nevk-i müjgânındadır
Beski hicrânındadır hâsiyet-i kat'-i hayât
Ol hayât ehline hayrânım ki hicrânındadır
Ey Fuzûlî şem tek mutlak açılmaz yanmadan
Tablar kim sünbülünden rişte-i cânındadır

Fuzuli

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Gönül kuşunun yuvası, dağınık saçlarının içindedir; ey peri, nerde olsam gönlüm senin yanındadır.

Ey hekim! Ben aşk derdinden memnunum, bana ilaç vermekten vazgeç; tedaviye kalkışma ki beni öldürecek olan zehir, senin ilâcındadır.

Nazlanarak düşkünlerinden eteğini çekme, eteğine sarılıp yalvaran ellerin göklere açılıp sana beddua etmesinden çekin.

Naz uykusuna dal da yüz parça olan gönlüm derlenip toplansın çünkü o paramparça olan gönlümün her parçası senin bir kirpiğinin ucundadır.

Mademki ölüm denilen hadisenin doyulmaz zevki, ancak senden ayrı yaşamakla tadılabilirmiş, o halde senden ayrı oldukları hâlde bu zevki tatmayan yani hâlâ yaşayan kimselere şaşıyorum.

Ey Fuzuli! Fiti!l, yanmadıkça mumdan nasıl ayrılmazsa sevdiğin güzelin, senin can ipliğine sarılıp bükülmüş olan saç kıvrımları da sen mum gibi yanmadan can ipliğinden ayrılmaz.

3. Gazelden hareketle Fuzuli'nin sanat anlayışına dair ifadeleri gazeldeki yansımalarıyla numara ve harfleri kullanarak eşleştiriniz.

Fuzuli'nin Sanat Anlayışı			Gazeldeki Yansıması	
1	(...)	Aşkı ilahi bir imtihan olarak görmek	A	"Hicranındadır hasiyet-i kat'-ı hayat" dizesinde, ayrılığın yaşamın anlamına dönüşmesi
2	(...)	Acıyı bilgelik hâline dönüştürmek	B	"Âşiyân-ı murg-ı dil zülf-i perişanındadır" dizesinde, aşkın hüznün değil güven duygusunu oluşturduğunun anlatılması
3	(...)	Duyguyu bedensel imgelerle anlaşılır hâle getirmek	C	"Helâkım zehri dermanındadır" dizesinde, ölümün bile sevgiye dâhil edilmesi
4	(...)	Aşkı bir varoluş biçimi olarak kavramak	Ç	"Yanmadan açılmaz" dizesinde, ıstırapın olgunlaşma yolu olarak görülmesi
			D	"Göklere açılmasın eller ki damanındadır" dizesinde, sevgiliden uzak durmanın huzur getirdiğinin ima edilmesi
			E	"Zülf-i perişan" mazmunuyla somut tasvirin soyut bağlılığı derinleştirilmesi

4. Kart boyunca incelemiş olduğunuz şiirlerin ait olduğu şiir anlayışlarına dair ifadeler aşağıda verilmiştir.

a. Şiir, duygunun değil, anlamın ve biçimin sanatıdır; şair, geleneğin belirlediği kalıplar içinde sözün güzelliğini arar.
(Divan şiiri anlayışı)

b. Şiir, insanın iç sesidir; şair, biçim kaygısından çok duygu ve sezgi aracılığıyla anlamı yakalar.
(Saf şiir anlayışı)

Siz olsaydınız hangi şiir anlayışına bağlı kalarak şiir yazardınız? En az üç, en fazla beş cümle ile gerekçelendirerek yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Sevgili öğrenciler, bu çalışmanızdan öğrendikleriniz ile ilgili “Çıkış Kartı”ndaki boşlukları doldurunuz.

ÇIKIŞ KARTI

Üç Yaz	Çalışma kartından öğrendiğiniz veya önemli bulduğunuz üç bilgiyi yazınız.
1.	.....
2.	.....
3.	.....
İki Sor	Çalışma kartından hareketle ahenk unsurlarının farklı dönemlerde kullanımı ile ilgili merak ettiğiniz veya daha fazla bilgi almak istediğiniz konuyla ilgili iki soru yazınız.
1.	.....
2.	.....
Bir Paylaş	Çalışma kartından hareketle ahenk unsurları hakkında bir görüşünüzü paylaşınız.
1.	.....

Geri Bildirim

1. Soru:

1-2-3-4-6-8

1. Gazel, aşkı geleneksel mazmunlarla ve yüceltilmiş bir duygu olarak ele aldığı için doğrudur.
2. *Bir Günün Sonunda Arzu* şiirinde duygular doğrudan anlatım yerine gül (güzellik ve zarafet), kuş (özgürlük ve geçicilik), akşam (yorgunluk ve günün bitişi) gibi imgeler aracılığıyla dolaylı biçimde yansıtıldığı için bu yargı doğrudur.
3. Gazel, beyit nazım birimi kullandığı için doğrudur.
4. Mecnun ve şem, divan şiiri geleneğinin yaygın olarak kullanılan kalıp ifadeleri olduğu için doğrudur.
6. Şairin mahlasını son beyitte (makta) kullanması divan şiirinin temel kurallarındandır.
8. “Canın kebab olması” ve “kanlı gözyaşı” gibi ifadeler abartma (mübalağa) sanatı içerdiği için doğrudur.
5. “*Bir Günün Sonunda Arzu*” şiirinde dış dünyaya ait özellikler şairin kişisel duyarlılığının sembolü olarak yer almıştır.
7. “*Bir Günün Sonunda Arzu*” şiiri aruz ölçüsü ile yazılmıştır. Yoğun bir iç kafiye veya redif kullanımına sahip değildir; ahenk, ölçü, ses ve kelime tekrardan kaynaklanan ritimle sağlanmıştır.

2. Soru:

1-3-6

1. Akşam simgedir: Sadece zaman dilimi değil şairin iç dünyasının yansıması olarak işlenir.
3. Sembolik anlatım: Duygular doğrudan değil “bulut”, “kuş” gibi somut imgeler ve çağrışımlar aracılığıyla ifade edilir.
6. Estetik bütünlük: Ölçü, kafiye ve ses uyumu; şiirin müzikalitesini ve estetik değerini bütün olarak artırır.
2. *Akşam* şiiri bir olay örgüsüne değil izlenim ve duygu aktarımına dayanır. Doğanın değişimi (akşamın gelişi) üzerinden bir duygu tablosu çizilir. Bu yönüyle lirik ve sembolik bir şiirdir, anlatı değildir.
4. Şiirdeki dil sanatlı, seçkin ve semboliktir. “Sihirli aksi”, “yakut bir kuş”, “külçelenen ışıklar” gibi ifadeler günlük dilden uzak, şiirsel yoğunluğu yüksek ifadelerdir. Şair, saf şiir anlayışına uygun olarak dilde estetik bir incelik gözetmiştir.
5. Şiirde yalnızca yarım kafiye değil tam ve zengin kafiyeler de yer alır. Örneğin “bulut / yakut” sözcükleri arasında tam kafiye, “derinde / üzerinde” sözcükleri arasında ise zengin kafiye + redif kullanılmıştır. Ayrıca ölçü, ses tekrarları, redif ve ritim de ahenk katkı sağlar; yalnız bir kafiye türüyle sınırlı değildir.
7. Şiirde herhangi bir toplumsal eleştiri ya da sosyal tema bulunmamaktadır. Bu şiir bir saf şiir örneğidir. Saf şiirde şair bireysel duyarlılığını imgeler aracılığıyla ifade eder. Dolayısıyla saf şiirde “Sanat toplum için değil sanat için yapılır.” anlayışı hâkimdir.

3. Soru:

1-C, 2-Ç, 3-E, 4-A

- 1-C: Aşkın ilahi bir sınav olarak görülmesi, “hekim sensin” ifadesiyle doğru biçimde ilişkilendirilmiştir.
- 2-Ç: Acının olgunlaştırıcı bir süreç olarak ele alınması, “yanmadan açılmaz” dizesiyle yerinde eşleştirilmiştir.
- 3-E: Duygunun somut imgelerle aktarılması, “zülf-i perişan” mazmunu üzerinden doğru tespit edilmiştir.
- 4-A: Aşkın insanın varoluşunu belirleyen temel unsur olarak görülmesi, “hicranındadır hâsiyet-i kat’-ı hayat” dizesiyle uygun şekilde eşleştirilmiştir.

4. Soru:

Olası cevaplarınız düşünülmüş örnek cevaplar oluşturulmuştur.

A anlayışını savunan örnek cevap:

A anlayışını benimsiyorum çünkü şiirin yalnızca duyguların değil anlamın ve biçimin uyum içinde kurulmasıyla değer kazandığını düşünüyorum. Sözün güzelliği bir düzen ve ölçü gerektirir. Bu da şiiri zihinsel bir sanat hâline getirir. Bana göre şair, geleneğin içinde yeni bir güzellik kurabilirse kalıcı olur. Bu anlayış hem düşünceye hem sanata derinlik kazandırır.

B anlayışını savunan örnek cevap:

B anlayışını tercih ederim çünkü şiir benim için duyguların sezgiyle ifade edildiği bir alandır. Kalıplardan çok içtenliğe inanırım. Şiir, insanın kendi sesini bulma biçimidir. Sözcükler akıl için değil kalp için vardır. Bu yüzden biçimden çok duygunun doğrallığı beni etkiler.

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde; öğrendiklerinizi özetlemenizi, günlük hayatta ve farklı derslerde kullanabileceğiniz bilgileri belirlemenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Aşağıda divan şiirine ve saf (öz) şiire ait özellikler karşılaştırma tablosu olarak verilmiştir. Verilen bilgileri dikkatle okuyunuz. Konunun önemli noktalarını ve bağlantılarını gözden geçirip öğrenmelerinizi pekiştiriniz.

Divan Şiiri – Saf (Öz) Şiir		
Özellik	Divan Şiiri	Saf (Öz) Şiir
Şiirin amacı	Anlam, mazmun ve sanat gösterisi	Anlamdan çok estetik etki ve şiirsellik
Anlam anlayışı	Büyük ölçüde ortak, geleneksel ve çözülebilir.	Kapalı, sezgiye dayalı, çağrışıma açık
Şairin konumu	Geleneğin sürdürücüsü	Kendi iç dünyasına odaklanan modern birey
Dil anlayışı	Ağır, sanatlı ve geleneksel söz varlığı	Seçkin ama çağdaş bir dil
İmge kullanımı	Kalıplaşmış mazmunlar	Özgün, bireysel ve sembolik imgeler
Şiirin işlevi	Öğretici, gösterişli, geleneği temsil eden	Sanat için sanat anlayışına yakın
Şiir biçimi	Kurallara bağlı	Serbest
Aşk anlayışı	İdealize edilir.	Sezdirilir.

Daha fazlası için
karekodu okutunuz.

DİNLEME

BAŞLARKEN

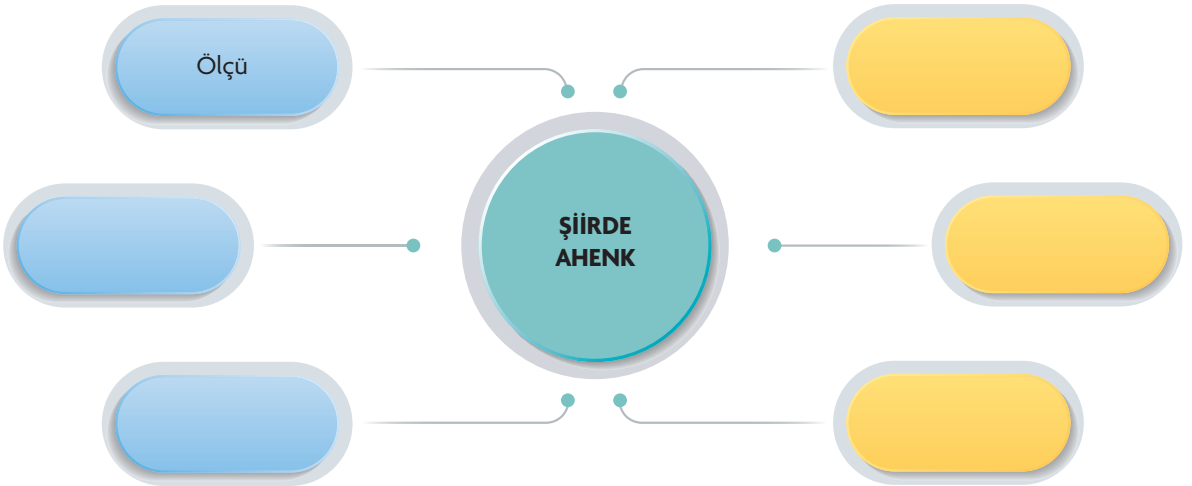
Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında kelimelerin uyumunun metinlerdeki anlatımı ve anlamı nasıl güçlendirdiğini, dilin akıcı ve rahat söyleyişinin izleyeceğiniz çok modlu metne nasıl yansıdığını göreceksiniz.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Şiirde ahengin size çağrıştırdıklarını yazacağınız aşağıdaki şemada ölçü kavramı örnek olarak verilmiştir. Şiirde ahenk oluşturan diğer unsurları düşünerek boş kutucukları doldurunuz. Her kutucuğa yalnızca bir ahenk unsuru yazınız.

Geri Bildirim

Cevaplarınızın doğruluğunu kontrol etmek için aşağıdaki açıklamalardan yararlanınız.

Şiirde ahenk, kelimelerin ses bakımından birbiriyle uyum içinde kullanılmasıyla oluşur.

Ölçü, kafiye, redif, aliterasyon, asonans, kelime ve dize tekrarları şiirin kulağa hoş gelen ses düzenini oluşturan öğelerdir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde yeni öğreneceğiniz konuyu; zihninizde var olan bilgileriniz, yaşantılarınız ve diğer derslerde öğrendiklerinizle ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Yönerge: Verilen metinleri okuyunuz ve aşağıdaki tabloda yer alan değerlendirme cümlelerinin ilgili metinlere uygunluğunu (X) işaretiyle belirtiniz.

I. METİN

BU VATAN KİMİN

(...)

Ardına bakmadan yollara düşen,
Şimşek gibi çakan, sel gibi coşan,
Huduttan hududa yol bulup koşan,
Cepheden cepheyi soranlarındır.

...

Tarihin dilinden düşmez bu destan,
Nehirler gazidir, dağlar kahraman,
Her taşı yakut olan bu vatan
Can verme sırrına erenlerindir.

(...)

Orhan Şaik Gökyay

II. METİN

GEÇMİŞ YAZ

Rüya gibi bir yazdı, yarattın hevesinle
Her anını, her rengini, her şiirini hazdan.
Hâlâ doludur bahçeler en tatlı sesinle!
Bir gün, bir uzak hatıra özlersen o yazdan

Körfezdeki dalgın suya bir bak, göreceksin:
Geçmiş gecelerden biri durmakta derinden;
Mehtap... iri güller... ve senin en güzel aksin...
Velhasıl o rüya duruyor yerli yerinde!

Yahya Kemal Beyatlı

CÜMLELER	I. METİN	II. METİN
1. Fiil kökenli sözcüklerin yoğunluğu şiire hareketlilik kazandırmıştır.		
2. Çoğunlukla yumuşak ünsüzlerin kullanılması şiirin ritmini etkilemiştir.		
3. Kullanılan ölçü, söyleyişe akıcılık kazandırarak etkileyiciliği artırmıştır.		
4. Kelime ve seslerin seçimi şiirin coşkulu söyleyişine katkıda bulunmuştur.		
5. Yinelenen sözcükler şiire duygusal bir akıcılık kazandırmıştır.		

Geri Bildirim

1. cümle: I. metin, 2. cümle: II. metin, 3. cümle: I ve II. metin, 4. cümle: I. metin, 5. cümle: II. metin

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Divan şiiri ile ilgili çok modlu metni izleyerek verilen etkinlikleri sırayla yapınız.

1. Etkinlik

İzleyeceğiniz çok modlu metnin türünü aşağıdaki bilgilerden yararlanarak tahmin ediniz.

ARUZ VE AHENK

Yandaki karekodu okutarak *Aruz ve Ahenk* adlı çok modlu metni izleyiniz. İzlediğiniz çok modlu metinden yola çıkarak aşağıdaki etkinlikleri yapınız. Karekoddaki içeriğe ulaşamadığınız durumda 66. sayfadaki yönergeyi uygulayınız.

2. Etkinlik

İzlediğiniz çok modlu metinden yola çıkarak aşağıdaki cümlelerin hangi ölçüyle ilişkili olduğunu ilgili sütuna işaretleyiniz.

İFADELER	ARUZ ÖLÇÜSÜ	HECE ÖLÇÜSÜ
1. İsteyen istediği nağmeyi, melodiyi bulabiliyor.		
2. Ses çeşitliliği bakımından sınırlıdır.		
3. Ritim, kulağa yakın gelen uzun ve kısa seslerle oluşur.		
4. Sadece sayıya dayalı bir ölçüdür.		
5. Doğu âleminin notasıdır.		

3. Etkinlik

İzlediğiniz çok modlu metinden hareketle aşağıdaki cümleleri uygun ifadelerle eşleştiriniz.

1. .... Aruz ölçüsü, saray çevresinde gelişen şiir geleneğinin estetik disiplinini yansıtır.

A. Kültürel yaşam

2. .... Klasik Türk müziğindeki usul ve makam düzenleri, aruz vezniyle ortak ritmik yapılar taşır.

B. Teknik özellik

3. .... Aruz ölçüsünde sesler gram gram, milim milim hesaplanır; matematiksel bir denge söz konusudur.

C. Tanımlama

4. .... Ritim; şiirde anlamın sese dönüşmüş hâli, kelimelerin müzikle uyum içinde akmasıdır.

D. Disiplinler arası ilişki

5. .... Aruz ölçüsü, farklı kültürlerde doğsa da zamanla Türk şiirinin sesine ve söyleyişine uyum sağlamıştır.

E. Tarihi gelişim

F. Örnekleme

4. Etkinlik

Aşağıda izlediğiniz çok modlu metinde ileri sürülen bir görüş yer almaktadır. Bu görüş ile ilgili düşüncelerinizi ilgili bölümlere yazınız.

İleri sürülen görüş:	Aruz koca bir orkestra gerektiriyor, heceye ise bağlama yeter. Dolayısıyla hece ölçüsünün kendine has tadı vardır. Çok severiz ama tek bağlama yetmez bizi ifade etmeye. Aruz çok daha uygun, geniş bir sofa.
Görüşün katıldığım yönü:	
Görüşün katılmadığım yönü:	

5. Etkinlik

Aşağıdaki şiiri okuyunuz. İzlediğiniz söyleşiden ve okuduğunuz şiirden yola çıkarak soruları cevaplayınız.

NE İÇİNDEYİM ZAMANIN

Ne içindeyim zamanın,
Ne de büsbütün dışında;
Yekpâre, geniş bir anın
Parçalanmaz akışında.

Bir garip rüyâ rengiyle
Uyuşmuş gibi her şekil,
Rüzgârda uçan tüy bile
Benim kadar hafif değil.

Başım sükûtu öğüten
Uçsuz bucaksız değirmen;
İçim muradına ermiş
Abasız, postsuz bir derviş.

Kökü bende bir sarmaşık
Olmuş dünya sezmekteyim,
Mavi, masmavi bir ışık
Ortasında yüzmekteyim.

Ahmet Hamdi TANPINAR

a. İzlediğiniz söyleşi ile okuduğunuz şiiri tablodaki ölçütlere göre karşılaştırınız.

ÖLÇÜT	ARUZ VE AHENK	NE İÇİNDEYİM ZAMANIN
Tür		
Yazılış Amacı		
Dil ve Anlatım		
Açık/Örtük İleti		

b. Dinlediğiniz söyleşide sanatkar, “kâinattaki ahengi fark edip aktaran kişi” olarak tanımlanmıştır. Okuduğunuz şiirde ise “Kökü bende bir sarmaşık/Olmuş dünya sezmekteyim” dizesi, kendi içinde bir dünya kuran sanatkar imajı çizmektedir.

Bu iki yaklaşımdan yola çıkarak sizce sanatkar, var olan düzeni yansıtan kişi mi yoksa kendi iç dünyasında yeni bir düzen oluşturan kişi midir? Gerekçesiyle birlikte yazınız.

.....

.....

.....

Geri Bildirim**1. Etkinlik**

Üslup kaygısı taşımadan okuyucu ile konuşuyormuş gibi samimi bir dille yazılan gazete veya dergi yazılarına söyleşi (sohbet) denir. Bu yazıların yanı sıra bir sunucunun yönetiminde ya da sunucusuz olarak belirli bir konu üzerindeki sohbet havasında geçen konuşmalar da söyleşi türü içinde değerlendirilir.

2. Etkinlik

1. cümle: aruz ölçüsü, 2. cümle: hece ölçüsü, 3. cümle: aruz ölçüsü, 4. cümle: hece ölçüsü, 5. cümle: aruz ölçüsü

3. Etkinlik

1. A Kültürel yaşam
2. D Disiplinler arası ilişki
3. B Teknik özellik
4. C Tanımlama
5. E Tarihi gelişim

4. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünülmüş örnek cevap oluşturulmuştur.

Görüşün katıldığım yönü:

Aruz ölçüsünün ahenk bakımından daha geniş imkânlar sunduğu görüşüne katılıyorum. Söyleşide de belirtildiği gibi aruz, uzun ve kısa hecelerin düzeni sayesinde şiirde daha zengin bir musiki oluşturur.

Görüşün katılmadığım yönü:

Hece ölçüsünün tek başına bizi ifade etmeye yetmediği görüşüne katılmıyorum. Çünkü tarihsel süreçte sözlü gelenek içinde şekillenen şiirlerin zenginliği, hece ölçüsünün şiirde güçlü bir ahenk oluşturabildiğini ve bu yönüyle yeterli bir söyleyiş imkânı sunduğunu göstermektedir.

5. Etkinlik

a.

ÖLÇÜT	ARUZ VE AHENK	NE İÇİNDEYİM ZAMANIN
Tür	Söyleşi / Öğretici metin	Şiir / Edebi metin
Yazılış Amacı	İzleyicileri bilgilendirmek, düşündürmek	Estetik zevk uyandırmak
Dil ve Anlatım	Sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.	Çağrışımlı değeri yüksek sözcüklere yer verilmiş, imgesel bir anlatım benimsenmiştir.
Açık/Örtük ileti	Açık iletiler kullanılmıştır.	Örtük iletiler kullanılmıştır.

b.

Olası cevaplarınız düşünülmüş örnek cevap oluşturulmuştur.

“Sanatkâr, var olan düzeni yansıtan kişidir.” yaklaşımını seçiyorum.

Çünkü sanatkar, evrende var olan ahengi fark eden ve onu estetik bir biçimde dile getiren kişidir. Söyleşide geçen “kâinat-taki ahengi fark edip aktaran kişi” ifadesi, sanatkarın doğayı ve evreni dikkatle gözlemlediğini ve bu gözlemi sanat yoluyla yansıttığını gösterir. Bu anlayışta sanat, bireysel yorumdan çok evrensel düzenin bir tercümanıdır. Aruz ölçüsünün seslerin uzunluk ve kısalığına dayalı olarak milimetrik bir ahenk oluşturması da bu düzenin teknik karşılığıdır.

“Sanatkâr, kendi iç dünyasında yeni bir düzen oluşturan kişidir.” yaklaşımını seçiyorum.

Çünkü sanatkar sadece dış dünyayı gözlemleyen biri değildir, gördüklerini kendi ruh süzgecinden geçirerek yeniden yorumlar. “Kökü bende bir sarmaşık/Olmuş dünya sezmekteyim” dizesi, sanatkarın evreni kendi ruh köklerinden filizlendirdiğini gösterir. Bu yaklaşımda sanat, bireyin içsel yolculuğunun dışı vurumudur. Sanatkâr, var olanı dönüştürür; yeniden anlamlandırır.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Çalışma kartında edindiğiniz bilgilerden yola çıkarak aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Divan şiiri hakkında yapacağınız bir söyleşide konuğunuza yönelteceğiniz üç soruyu yazınız.

1. ....
2. ....
3. ....

Geri Bildirim

Olası cevaplarınız düşünüerek örnek cevap oluşturulmuştur.

1. Divan şiirinde en sık kullanılan mazmunlar nelerdir ve bu mazmunlar neyi temsil eder?
2. Divan şiirinin dilinin ağır olduğu söylenir, bu durumun dönemin kültürel yapısıyla bir ilişkisi var mıdır?
3. Divan şiirinde aşk temasının bu kadar önemli olmasının nedeni nedir?

Sevgili öğrencimiz, bu çalışma kartının öğrenme sürecinize katkılarını düşünerek aşağıdaki “Yansıtıcı Yazı Kartı”nı doldurunuz.

YANSITICI YAZI KARTI

Kendime Notlar:

1. Bu etkinliklerde öğrendiklerim arasında en çok ilgimi çeken şu oldu: .....
Çünkü .....
2. Etkinliklerde yer alan konularla ilgili önceden ..... düşünüyordum.
Şimdi ..... düşünüyorum.
3. Etkinliklerdeki konular hakkında merak ettiğim ve araştırmak istediğim şu oldu: .....

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi özetlemenizi, günlük hayatta ve farklı derslerde kullanabileceğiniz bilgileri belirlemenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Verilen bilgileri dikkatle okuyunuz. Konunun temel kavramlarını, önemli noktalarını ve bağlantılarını gözden geçirerek öğrenmenizi pekiştiriniz.

SÖYLEŞİ (SOHBET)

Söyleşi, bir yazarın herhangi bir konudaki düşüncelerini **okuyucu ile konuşuyormuş gibi samimi bir dille** anlattığı öğretici metin türüdür.

Özellikleri:

- Dil doğaldır, konuşma diline yakın bir anlatım kullanılır.
- Amaç; bilgi vermek, düşündürmek veya bir konuya dikkat çekmektir.
- Yazar, okuyucuya doğrudan seslenir (“siz”, “biz” gibi ifadeler kullanabilir).
- Günlük hayattan örnekler ve kişisel gözlemler yer alabilir.
- Akıcı ve içten bir üsluba sahiptir.
- Tartışmadan çok dostane bir paylaşım havası vardır.

ÇOK MODLU METİN OLARAK SÖYLEŞİ

Ekranlarda veya dijital ortamlarda yer alan söyleşiler, çok modlu söyleşiler olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu tür metinlerde **görsel ve işitsel anlatım öğeleri** bir arada bulunur.

Özellikleri:

- Görüntü, ses, müzik, jest ve mimikler iletişimin bir parçasıdır.
- Konular genellikle güncel, kültürel veya sanatsal niteliktedir.
- Sunumda doğal ve akıcı bir anlatım tercih edilir.
- Katılımcılar arasında etkileşim vardır, konuşmalar soru-cevap veya görüş alışverişi biçiminde ilerler.
- İzleyiciye bilgi vermek, keyifli bir sohbet ortamı sunmak veya izleyicide farkındalık oluşturmak amaçlanır.

Sevgili öğrencimiz, karekodu kullanamadığınız durumlarda aşağıdaki söyleşi metnini bir yakınınızdan dinleyerek ilgili etkinlikleri yapınız.

ARUZ VE AHENK

Merhaba Sevgili Seyirciler,

Diyanet televizyonu ekranından hürmetle, muhabbetle selamlıyoruz sizleri. Efendim Diyanet televizyonundayız. Edebi programındayız, sizlerle beraberiz. Dr. Ömer Demirbağ hocamla birlikteyiz. Malumlarınız Edebi programında klasik şiirimizin dünyasından nasiplenmeye çalışıyoruz anlayabildiğimiz kadarıyla.

- Hocam hoş geldiniz, sefalar getirdiniz.
- Teşekkürler efendim, hoş bulduk.
- Nasılsınız hocam?
- İyiyim. Binlerce şükrolsun. Siz nasılsınız?
- Hocam Allah razı olsun. Allah sıhhat, afiyet versin.

Sevgili seyirciler, Ömer Demirbağ hocamızı bu programdan biliyorsunuz, başka programlarından, çalışmalarından biliyorsunuz, aynı zamanda üniversitede hoca. Kadı Burhanettin uzmanı, Koca Ragıp çalışmanız var. Bizim klasik şiirimiz ve onun dünyasına dair birçok bilimsel çalışmada yer aldığı makaleleri var. Aynı zamanda klasik bir aruz şairi, divan şairi.

- Hepsi aruzla mı hocam şiirlerin?
- Birkaç tane hece var.
- Hece var, parmak hesabı yani.
- Evet.
- Ne farkı var hocam aruzla hecenin?
- Aruzda uzunluk, kısalık, vuruş. Hecedeysse sadece sayı var.
- Tabii... Aruz Arap diline göre şekillenmiş bir şeydir.
- Başlangıcı öyle. Türk aruzu vardır.
- Türk aruzu var.

Şimdi efendim biz bu program biraz hocamızdan ders alacağız. Neredeyse artık birkaç yıldır devam eden bu programda belki teknik hiç konuşulmadı ama bugün biraz teknik konuşacağız fakat teknik konuşmadan evvel bendeniz de bu vadiye okumayı, dinlemeyi seven birisi olarak Türkçenin aruzla ilişkisine, ilgisine dair böyle daha açık, anlaşılır şiirleri sevmişimdir.

- O konuda da en başarılı olanlardan birinin Mehmet Akif olduğu söyleniyor değil mi hocam?
- Aruz ustasıdır. Aruzsuz tek mısrası yoktur. Günlük konuşma dilinde bile aruzu eritmeyi başarmıştır. Hep aynı örneği veriyorum.

“Geçen akşam eve geldim. Dediler:

- Seyfi Baba hastalanmış, yatıyormuş.
- Nesi varmış acaba?”

Feilâtün, feilâtün, feilâtün gider.

- Ne güzel ama değil mi? Kalıbı oturtmuş.
- Yahya Kemal aruzun ustasıdır. Aruzda sesleri gram gram, ahengi milim milim kullanmak gibi bir titizlik vardır. Başlangıcı Araplar dediğiniz gibi. Aksak bir devenin yürüyüşünden ya da çadırın iplerinin bağlı olduğu yerlerden ortaya çıktığı söyleniyor. Zamanla Farslara geçiyor, oradan bize geçiyor. Bizim Türkçenin ilk zamanlarında Arap aruzunun sedası duyulmakla beraber zamanla Türk aruzu ortaya çıkıyor, konuşma diline geçiyor, günümüze kadar geliyor.
- Bu aruzun kökeni ile ilgili olarak verdiğiniz anlam bir çadır var yani şöyle hayal edelim ortada tek direk, çadırı tutan merkezde tutan bir direk var, o direği bağlayan iplere aruz deniyor.
- Evet onlardan, daha açık anlaşılması için söylüyorum Doğu âleminin notasıdır.
- Hmmm...
- Batı’da “do,re,mi, fa” neyse Doğu’da odur.

— Duymakla ilgili bir şey.

— Evet kulağa yakındır. Seslerin uzunluk ve kısalığına dayanır. O uzun ve kısa seslerin oluşturduğu muhteşem bir ahenk. Önce Araplarda, çöl yolculuklarında develeri yürütebilmek için ki deve sesle sevk ve idare olunuyor, ortaya çıkıyor daha gittikçe sanat yönü geliyor, şiire geçiyor, besteye geçiyor ve bütün Doğu âleminde âdeta nota gibi şarkının bestelenmek üzere yazılan parçalarda makamın altyapısı oluyor.

— Evet. Bizde de böyledir.

— Tabii...Klasik Türk müziğinde hocam bazı usuller, beste usulleri bazı vezinlerle beraber yürür. Mesela o mefulü, mefailü, mefailü, feilün.

— Türk aruzudur o. İki kapalı iki açık. Çok kıvrak bir vezindir o şekilde gider işte mesela.

— Türk aksanı curcunaya uygundur.

— “İç bade güzel sev varsa aklın şuurun.

Dünyâ var imiş yâ ki yok olmuş ne umûrun.”

Bal gibi Türkçe bu. “İç bade güzel sev varsa aklın şuurun.” Vuruşları böyledir ancak buna türlü ses renkleri eklenerek üzerine beste bina edilir, budur yani.

— Şimdi hocam aruzu biz şekil olarak almışız Farslardan, kendimize has aruz kalıpları ortaya koymuşuz. Neden Osmanlının dünyasında şehirliler, şehir kültürü, saray kültürü, sermaye kabaca söyleyeyim hata edersem beni bağışlayın aruza sahip çıkmış neden hocam niye heceye sahip çıkmamış.

— Şöyle efendim. Aruz koca bir orkestra gerektiriyor heceye ise bağlama yeter, anlatabildim mi yani divan şiiri, klasik şiirimiz ve musikimiz koca bir uygarlığın, bir medeniyetin sesidir. Dolayısıyla evet kendine has tadı vardır. Çok severiz. Ama tek bağlama yetmez bizi ifade etmeye. Aruz çok daha uygun, geniş bir sofradır. İsteyen istediği nağmeyi bulabiliyor, melodiyi bulabiliyor, sadece bir enstrümanla siz aruzun yapabileceği ses imkânlarını sağlayamazsınız. Hece sayısının eşit olması yetmez. Bir de üst üste gelen hecelerin aynı ahenk içinde uzatılıp kısaltılmaları da gerekir. Bu bakımdan aruz tabii çok tutulmuştur. Bal gibi de Türkçeye uygun, Türk aruzu ortaya çıkmış. İşte mesela Faruk Nafiz'in meşhur:

“Artık bu solan bahçede bülbüllere yer yok.

Bir yer ki sevenler, sevilenlerden eser yok.

Bezminde kadeh kırdığımız, sevgililer yok.

Bir yer ki sevenler, sevilenlerden eser yok.”

Mefülü, mefailü, mefailü, feulün Türkçe, bal gibi Türkçe ya da yine Faruk Nafiz'e ait:

“Ah eden kimdir bu saat kuytuda?

Sustu bülbüller hıyaban uykuda

Şimdi ay bir servi simindir suda,

Esme ey bād esme canan uykuda.

Başka şairlerden almışsan nefes

Başka yerden, başka vadiye es

Doğmasın ruhunda ani bir heves,

Esme gülşenden ki canan uykuda.”

— Peh peh peh...

— Bunu aruza borçludur. Bu ahenk aruzun işidir. Başka türlü biraz takır tukur olur. Ancak başka türlüünün de kendine has lezzeti vardır, asla inkâr etmeyiz o da bizimdir. Ama aruz da bizim, bizim kendi Türk aruzumuz vardır.

“Korkma sönmez failatun, bu şafaklar failatun, da yüzen al failatun, sancak fa'lün. Bizim milli marşımız. Bu marş Türkçe değil mi? Türk aruzu vardır, bizimdir.

— Ahenk ne demek hocam?

— Efendim, ahenk insan ruhunun, kalbinin, aklının görür görmez kendini kaptırabileceği bir titreşim, bir ihtizaz demektir. Ahenk budur. Bu seste olur, renkte olur, görsellikte, tatta olur. Ahenk bu. Ahengin bozulması ise Arapça ifsad. Bozulma. Yani bir kaos, keşmekeş anlamına geliyor. Bütün kâinatta var olan her şeyde muhteşem bir ahenk görüyoruz ki bütün bir kâinat, âlemler kasideirabbandır zaten.

- Allah Allah.
- Elbette öyledir, aynı şekilde ahenk dediniz mi ahenk kelimesinin içine sığmayacak bir estetik yoktur. Sizde etki uyandırabilecek nizam ve intizam estetiği. Ahenk bu. Görmüşünüzdür mutlaka, ben de çok severim izlemeyi. Çocuklarım da bu yüzden biraz benimle alay ederler.
- Estağfurullah.
- Klasik Batı müziği, şefin elindeki çubuğun bir işareti ile seksen keman gidip geliyor.
- Evet.
- O nizam, o disiplin var ya... Duyduğum melodinin yanında o görüntü de beni çok etkiliyor. Tek bir işaretle, bir anda aynı notayı çalabiliyorlar. Şimdi bahar mevsiminde sabah vaktinde esen saba rüzgârının etkisiyle bir o yana bir bu yana eğilip kalkan gülleri, çiçekleri, çimenleri düşünün ve sabayı duyar duymaz sevgiliden bir fısıltı duyduğunu farz ederek gazel yazan şairi düşünün, bir ahenk neler doğuruyor.
- Allah Allah...
- Sanatkârın ortaya çıkması zaten ahengi fark etmesi ve ettirmesidir. Sanatkâr bu. Kâinatta, âlemde, varlıkta görünen ahengi fark edip başkalarına da aktarabilen kişiye sanatkâr deriz biz. Bu mimaride de olur, bir ahenk vardır. Bu musikide de olur, bu resimde, şiirde her şeyde olabilir. Ahengi duymak ve duyurmak işidir sanat. Ve şiirde, hele hele klasik şiirimizde ve aruz ölçüsünde bal gibi ahenk temelli eserlerin varlığından söz etmek mümkün. Şiirin tanımında zaten şu vardı. Şiir ne? Şiir, sözün musikiye neredeyse dönüşeceği andır. Neredeyse sözle musikinin birleştiği noktaya şiir diyoruz. Musikin neredeyse konuşmaya başladığı o an şiirdir. Söz ile musikin birbirine en yaklaştığı an şiirdir ve bizim klasik şiirimizde bunu aruzla başarıyorlar, üstün sanatkâr aruz üzerinde sörf yapar...
- Hmmm...
- Yeteneksiz ise aruzun altında ezilir ve terk eder.
- Sizin böyle hafızanızda mutlaka öyle aruz ve ahenk bakımından derslerde buyurduğunuz örnekler vardır.
- Mesela size Nef'i'den bir beyit okuyacağım sonundaki olurdan, olur sözünden başka hiçbir kelime Türkçe değildir fakat siz hiç anlamasınız da bunun bir savaş tasviri olduğunu anlarsınız.
- “Evc-i hevâda sil-i çekâçâk-ı tığden.
Âvâz-ı ra'd ü saika reh-güm-künân olur.”
- Bir savaş tasviri bu. Geliyorum böyle biraz daha günümüze, Âkif'in savaş tasvirine:
- “Öteden sâikalar parçalıyor âfâkı;
Beriden zelzeleler kaldırıyor a'mâkı:
Bomba şimşekleri beyninden inip her siperin;
Sönüyor göğsünün üstünde o arslan neferin.
Yerin altında cehennem gibi binlerce lağam;
Atılan her lağamın yaktığı: Yüzlerce adam.
Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer;
O ne müthiş tipidir: Savrulur enkâz-ı beşer...”
- Bakın gözümüzün önüne geldi değil mi Çanakkale?
- “Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el, ayak,
Boşanır sırtlara, vadilere sağnak sağnak.”
- Bunu başaran aruzdaki hâkimiyetinden ötürü aruz seslerini vuruşlarla bize ulaştıran Akif'tir. Aruz olmasaydı bu şiir bu kadar güzel savaş tasviri yapamazdı.
- Sevgili dinleyenler, Edebî programında Ömer Demirbağ hocamızla aruz ve ahengi konuştuk, çok teşekkür ederim hocam. Bendeniz sürçülisan ettim ise affola. Haftaya tekrar görüşmek ümidiyle. Allaha emanet olun, sağlıkla kalın.
- Sağ olun.

Daha fazlası için
karekodu okutunuz.

EDEBİYAT ATÖLYESİ (YAZMA-KONUŞMA)

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında öğretici bir metni edebî metne dönüştürme becerisini geliştirecek ve podcastin ne olduğunu öğrenip, bir podcast hazırlarken nelere dikkat etmeniz gerektiğini kavrayacaksınız. (Bu karta başlamadan önce ilgili temanın okuma ve dinleme kartlarını tamamlamanız atölye çalışmanızda size faydalı olacaktır.)

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Listede okuduğunuz ifadelerle katılıyorsanız “EVET”, katılmıyorsanız “HAYIR” seçeneğine (X) işareti koyunuz.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Edebî metinler ile öğretici metinlerin yazılış amaçlarının birbirinden farklı olduğunu bilirim.		
2. Nesnel ifadelerin hangi metinlerde daha çok tercih edildiğini söyleyebilirim.		
3. Öznel ifadelerin hangi metinlerde daha çok tercih edildiğini söyleyebilirim.		
4. Öğretici ve edebî metinlerde kullanılan dilin farklılıklarını sıralayabilirim.		
5. Dijital ortamlarda seriler hâlinde yayımlanan sesli içeriklerin öğrenmede etkili olduğunun farkındayım.		
6. Belli konularda fikir, görüş, bilgi aktaran ses kayıtları oluşturabilirim.		

Geri Bildirim

Tablodaki ifadelerde cevabınızın “HAYIR” olduğu maddeler için aşağıdaki açıklamalardan yararlanınız.

1.	Sanat metinleri edebî bir heyecan uyandırmak, estetik zevk ve anlayış kazandırmak amacıyla yazılır. Öğretici metinler ise tanıtmak, bilgi ve haber vermek, uyarmak, düşündürmek, kanıları değiştirmek, yönlendirmek gibi amaçlarla yazılır.
2.	Herkes tarafından aynı şekilde kabul edilen, doğruluğu veya yanlışlığı kanıtlanabilen nesnel ifadeler daha çok makaleler, bilimsel yazılar, haber yazıları gibi öğretici metinlerde karşımıza çıkar.
3.	Kişisel yoruma dayanan öznel ifadeler edebî metinlerde bolca kullanılır.
4.	Öğretici metinlerde dil; nesnel, sade ve açıktır . Edebî metinlerde ise öznel ve sanatlıdır .

5. **Dinleme** sadece iletişim kurma aracı değil **öğrenmek, anlamak** ve **zihinsel, duygusal, sosyal becerileri geliştirmek** için önemli bir araçtır.
5. **Teknolojik araçlardan** yararlanılarak oluşturulan ve **dinleyicilere aktarılan** ses kayıtları, herhangi bir konuda **bilgi vermek** amacıyla oluşturulabilir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde yeni öğreneceğiniz konuyu; zihninizde var olan bilgileriniz, yaşantılarınız ve diğer derslerde öğrendiklerinizle ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yapınız. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları gözden geçirin.

1. Etkinlik

Ece, sabahları okula giderken telefonundaki bir uygulamadan “Yaşayan Edebiyatçılar” adını taşıyan bir seriyi dinlemektedir. Bu seri, 1970’li yıllarda televizyonda yayımlanmak üzere hazırlanmış ve Türk edebiyatının usta isimleriyle yapılmış söyleşilerin ses kayıtlarından oluşmaktadır. Bu seri kapsamında Behçet Necatigil’le yapılan söyleşiden alınan bölümü okuyunuz. Verilen bilgilerden ve metinden hareketle aşağıdaki yargılar doğru ise D, yanlış ise Y bölümünü işaretleyiniz.

Behçet Necatigil:

Şu dünyada oturacak o kadar yer yapıldı
Kulübeler, evler, hanlar, apartmanlar...
Bölüşüldü oda oda, bölüşüldü kapı kapı
Ama size hiçbir hisse ayrılmadı
Duvar dipleri, yangın yerleri halkı
Külhanlarda, sarnıçlarda yatanlar

Doğan Hızlan:

Sayın Necatigil, sanıyorum bu şiir Çevre kitabınızda yer almıştı ve Evler’in başlangıcı sayılabilir.

Behçet Necatigil:

Evet, yalnız bu Çevre kitabı elli birde çıktı, şiir kırk yedide yazılmıştır. Daha önce ben, biliyorsun, ilk kitabımı 1945’te yayımlanmışım. O kitapta da Evler’in kaynağını, nüvesini gösteren pek çok şiir var kanısındayım.

Doğan Hızlan:

İyi akşamlar, Sayın Seyirciler. Bu akşamki konuğumuz Sayın Behçet Necatigil. Şiirlerinden, radyo oyunlarından tanıdığımız Behçet Necatigil. Yaz Dönemi şiir kitabıyla 1964 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü’nü almıştı Necatigil ve Eski Toprak şiirler toplamıyla da Yeditepe Şiir Armağanı’nı yine 1957 yılında kazanmıştı. Bu akşamki konuğumuz Behçet Necatigil’le bir soru yöneltelim: Sayın Necatigil, hep şiir kitaplarınızdan söz edildi şimdiye kadar, şairliğinizden. Bugünlerde bir şiir kitabı değil de -şiir kitabı da yayınladınız da- şiir üzerine düşündüklerinizi yansıtan bir yeni kitap yayımladınız. Bizim karşımıza burada bir denemeci Necatigil çıkıyor, biz öyle yorumluyoruz.

Behçet Necatigil:

Yok, yok, o kadar değil! O son kitap, benim şiir serüvenimde durakları özümlemler, yani zaman zaman elbet şiir yazarken şiir üzerine de düşünmüşüzdür, notlar almışızdır. Şiir nerede başlar, nerede biter; sonra şiirin olanakları nereye kadar zorlanabilir? O alıştırmalarımın düzyazıyla şiir karışımı anlatımı toplamı bu son kitap.

(...)

Özellikler	Doğru	Yanlış
a. Belirli bir konu veya tema etrafında bir sunucu ile konuk arasında geçen bir sohbetlerin kaydedilmesiyle oluşturulmuş işitsel bir yayın türüdür.		
b. Konuşmacıların jest, mimik ve mekan gibi unsurlarla desteklendiği, öncelikli olarak izleyiciye hitap eden görsel bir iletişim aracıdır.		
c. Bu kayıt dosyalarına ulaşmak için akıllı telefon, tablet veya bilgisayar gibi teknolojik aygıtlara ihtiyaç duyulur.		
d. Canlı yayımlana radyo programlarında olduğu gibi anlık olarak takip edilmesi zorunludur.		
e. Dinleyicilere zaman ve mekân esnekliği sunan bu medya biçimi, tekrar tekrar erişebilecekleri bir yapıya sahiptir.		

2. Etkinlik

Aşağıda verilen kavramların karşısına ilişkili olduğu metin türünü yazınız.

KAVRAMLAR	METİN TÜRÜ
çağırışım	edebi metin
açıklama	öğretici metin
nesnellik	
öznellik	
kurmaca	
mecaz	
temel anlam	
imge	
tartışma	

Geri Bildirim

1. Etkinlik

D, Y, D, Y, D

2. Etkinlik

nesnellik - öğretici metin

öznellik - edebi metin

kurmaca - edebî metin

mecaz - edebî metin

temel anlam - öğretici metin

imge - edebî metin

tartışma - öğretici metin

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki etkinlikleri dikkatli bir şekilde gerçekleştiriniz. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları tekrar ediniz.

1. Etkinlik

Aşağıdaki parçayı yönergeye göre kısa bir hikâyeye dönüştürünüz.

Hikâyeniz;

1. Bağlamin ana fikrini yansıtmalı,
2. Ana fikri yansıtan bir başlık taşımali,
3. Yapı unsurlarına yer vermeli,
4. Serim, düğüm, çözüm bölümlerinden oluşmalı,
5. Uygun anlatım biçimleri ve düşüncüyü geliştirme yollarını içermeli,
6. Yazım ve noktalama kurallarına uygun olmalıdır.

AĞAÇKAKAN KUŞU VE BAŞKALARI

Çocukluğumda, köyümüz geniş ormanların kıyısındaki bir yamaçta; evimizin bahçesinde de yüksek ağaçlar, sık çalılıklarla

bir orman gibi idi. Bir gün babam ile eniştem değirmene bir oluk yapmak için uzamış gitmiş, epeyce kartlaşmış bir karaağacı kesip devirdiler. Ağaç yere düşerken yanındaki ağaçlardan birkaçının dallarını kırdı, bir uzun ağacın da kabuğunu sıyırdı.

Bu, bir güz gününde olmuştu. Ertesi yaz, ben oralarda dolaştıkça bir ses işitiyorum. Sanki birisi, bir tahta kabın içine bir çuvaldan ceviz dökmüş gibi bir ses. Biraz duruyor, yeniden gene başlıyor. Bakınıyorum, uzaklara bakıyorum, hiçbir şey göremiyorum. Aramaya başladım. Ses, beni epeyce yanılttıktan, arattıktan sonra gecen güz yanındaki ağaç kesilirken kabuğu soyulan ağacın yanına getirdi. Ağaca baktım ki o kabuğu soyulan yer kurumuş. Belki de içi boşalmış. Bir ağaçkakan kuşu da bu kuru yerinden ağacı delmeye çalışıyor. Ben, ağaçkakan kuşunu tanımam ama ağaç deldiğini o güne kadar hiç görmemişim. Kuş; sert tırnaklarını kuru ağaca geçirmiş, kısa kuyruğuna da dayanmış, keskin gagasıyla ağaca vuruyor.

Memduh Şevket ESENDAL
Tahran Anıları ve Düşsel Yazılar

2. Etkinlik

Aşağıdaki parçayı yönergeye göre şiire dönüştürünüz.

Şiiriniz;

1. Bağlamın ana fikrini yansıtmalı,
2. İki dörtlükten oluşmalı,
3. Ahenk unsurlarına yer vermeli,
4. Çağrışımsal bir dile sahip olmalı.

Vatan, doğup büyüdüğümüz ve üstünde hayat kurduğumuz kutsal toprak parçasıdır. Sıcak bir yuva, insanın kendisini bulduğu ve en iyi şekilde ifade ettiği yerdir. Vatan, hiçbir zaman sıradan bir sözcük olmayıp bir halkın gerekirse uğruna her türlü fedakârlığı yapabileceği birçok değeri barındırır. İnsan, dünya üzerinde hangi yere giderse gitsin mutlaka vatanını özler. Gidilen yerin güzel veya zengin olması bu anlamda bir şey ifade etmez. Vatanından ayrı kalan her kişi onun sevgisini yüreğinde taşır, bu sevgiyi gittiği her yere götürür. Bir halk için dünyanın en değerli yeri vatan toprağıdır.

3. Etkinlik

Aşağıdaki görselde yer alan bulmacada podcast ile ilgili bazı kelimeler yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya, soldan sağa karışık olarak verilmiştir. Numaralanmış ifadelerde anlamları verilmiş kelimeleri bulmacada gösteriniz.

T	İ	K	B	O	F	O	N	K	U	S	S
A	M	İ	K	R	O	F	O	N	R	E	P
T	M	B	O	P	N	V	İ	A	A	S	A
E	E	A	R	T	O	A	K	U	N	L	C
L	A	G	U	U	Y	S	S	K	U	E	E
L	M	O	O	N	İ	N	İ	E	S	N	S
I	A	Y	E	E	S	T	Y	T	A	D	H
T	M	R	T	M	K	T	O	O	R	İ	I
E	P	Ü	İ	E	İ	T	N	İ	S	R	P
K	A	Y	E	T	D	C	C	I	T	M	H
B	R	G	Ü	R	Ü	L	T	Ü	K	E	U
F	O	N	M	Ü	Z	İ	Ğ	İ	N	E	G

1. Podcast hazırlanırken sesin net ve anlaşılır bir şekilde dijital ortama aktarılmasını sağlayan cihazdır.
2. Podcast kaydı sırasında istenmeyen seslerdir.
3. Podcast bölümlerin başlangıcında, bitişinde veya konuşma aralarında, dinleyicinin ilgisini canlı tutmak ve bölüme duygusal bir hava katmak için kullanılan arka plan sesidir.
4. Yayıncının, hazırlanan metni veya konuşmayı mikrofona okuma eylemidir.
5. Podcast içeriğinin bir mikrofona ve bir yazılım aracılığıyla ses dosyası olarak yakalanması ve saklanması sürecidir.
6. Sunucunun sesleri, sözleri, vurguları anlam ve heyecan duraklarını kurallarına uygun olarak söylemesidir.

4. Etkinlik

Aşağıda karışık olarak verilen podcast oluşturma adımlarının doğru sıralamasını ifadeye ait numaraları kutucuklara yazarak yapınız.

- I. Hedef kitlenin belirlenmesi
- II. Hazırlanan ses dosyasının dijital platformlara dağıtılması
- III. Mikrofon, ses kartı ve gibi teknik ekipmanların kurulumu ve ses seviyesi kontrolünün yapılması
- IV. İçeriğin giriş, gelişme, sonuç bölümlerini içeren detaylı bir metne veya taslağa dönüştürülmesi
- V. Sessiz bir ortamda, taslağa sadık kalarak ses kayıt işleminin tamamlanması

5. Etkinlik

Ceren Büyük, edebiyat eleştirmeni **Mehmet Cantürk** ile Kelimelere Tutunmak: Oğuz Atay'ın Dili başlıklı, söyleşiye dayalı bir podcast gerçekleştirmiştir. Ancak kurgu sırasında yaşanan bir karışıklık yüzünden cevapların yerleri değişmiştir. Bir yayımcı olduğunuzu ve yayının dijital bir platforma yüklenmeden önce bu yanlışlığın düzeltilmesinin sizin sorumluluğunuzda olduğunu varsayarak aşağıdaki soruları ve bu sorulara karşılık verilen cevapları eleştiriniz.

1

Ceren Büyük: Oğuz Atay'ın eserleri, o güne kadar alışılmış toplumcu gerçekçi veya klasik roman dilinden çok farklı bir sesle ortaya çıktı. Atay'ın dilini dönemindeki yazarlardan ayıran ve onu bu kadar “yeni” kılan temel özellik neydi?

3

Ceren Büyük: Metinlerinde çok geniş bir kelime dağarcığı görüyoruz. Bazen öz Türkçe kelimeler bazen de çok ağır Osmanlıca tamlamalar iç içe geçiyor. Bu melez dil kullanımı, Atay'ın aydın profili eleştirisinde nereye oturuyor?

2

Ceren Büyük: Atay dendiğinde akla gelen ilk kavramlardan biri şüphesiz “ironi”. Özellikle *Tehlikeli Oyunlar* ve *Tutunamayanlar*'da karakterlerin acı çekerken bile dille oynadıklarını görüyoruz. Oğuz Atay ironiyi dil bağlamında nasıl bir işlevle kullanıyor?

4

Ceren Büyük: *Tutunamayanlar*'da noktalama işaretlerinin hiç kullanılmadığı o meşhur 70 küsur sayfalık bölümü hatırlamak imkânsız. Bu teknik tercih yani dil bilgisi kurallarını bu denli radikal bir şekilde reddetmek, okura ne anlatmayı hedefliyor?

A

Mehmet Cantürk: Atay'da ironi, sadece güldürmek için yapılan bir şaka değil karakterin hayata ve kendine katlanabilmek için dilin arkasına saklanma biçimidir. O, bürokratik dille, ansiklopedik bilgiçlikle veya aşırı romantik söylemlerle dalga geçerken aslında bu kalıpların içinin ne kadar boş olduğunu gösterir. Dili bir savunma mekanizması olarak kullanır; kelimeleri ciddiye alıyormuş gibi yapıp, onları bağlamından kopararak modern insanın trajedisini “gülünç” bir dilin içine gizler. Bu da okurda o buruk gülümseme yaratır.

B

Mehmet Cantürk: Oğuz Atay'ın yaptığı en büyük dil devrimi, roman dilini “kutsal” ve “ciddi” yapısından uzaklaştırıp onu sokağın, zihnin ve ironinin karmaşasıyla yeniden inşa etmesidir. Çağdaşları, dili genellikle bir mesajı iletmek için şeffaf bir araç olarak kullanırken Atay, dili romanın bizzat “öznesi” hâline getirdi. O, cümleleri kurarken insanın zihnindeki o kesik, daldan dala atlayan ve mantıksal düzlemde ilerlemeyen kaosu ritmini yakalamaya çalıştı. “Bu okuduğunuz bir kurgudur, bir oyundur.” hissinin veren o mesafeli ama samimi dili yarattı.

C

Mehmet Cantürk: O bölüm, Türk edebiyatında bilinç akışı tekniğinin zirve noktalarından biridir ve dilin sınırlarının zorlandığı en uç örnektir. Atay burada noktalamayı kaldırarak düşüncenin durdurulamaz, denetlenemez ve sansürlenemez akışını taklit eder. Nokta veya virgül, okura “Dur, nefes al, anla!” deme fırsatı verir ancak Atay, karakterin zihnindeki o boğucu baskıyı okura da fiziksel olarak hissettirmek ister.

D

Mehmet Cantürk: Bu çok kritik bir nokta çünkü Atay'ın dili, aslında Türk aydınının kimlik bunalımının bir haritası gibidir. O ne tam Doğulu ne de tam Batılı olabilmiş, arada kalmış aydının zihinsel karmaşasını Türkçenin farklı dönemlerdeki kullanımlarını bir araya getirerek yansıtır. Dili pürüzsüzleştirmeye çalışmaz; aksine o pürüzleri, dil devriminin getirdiği karmaşayı ve kuşaklar arası kopukluğu metnin dokusuna işler. Böylece dil, sadece bir anlatım aracı olmaktan çıkarak Doğu-Batı arasında sıkışmış Türk ruhunun simgesi hâline gelir.

1

.....

2

.....

3

.....

4

.....

Geri Bildirim

1. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünülerek örnek cevap oluşturulmuştur.

ESKİ BAHÇENİN YENİ ŞARKISI

Ormanın kıyısına yaslanmış o eski köy evinin bahçesi, dev ağaçları ve karmaşık çalılıklarıyla başlı başına bir dünyaydı. Her ağacın bir hikâyesi, her esen rüzgârın bir türküsü vardı bu bahçede.

Bir güz sabahı, babası ve eniştesi ellerinde ağır aletlerle bahçenin derinliklerine daldılar. Amaçları değirmen oluğu yapmak için uygun bir kereste bulmaktı. Gözlerine kestirdikleri kartlaşmış karaağaç, yılların yorgunluğunu gövdesinde taşıyordu. Baltalar gövdeye inip kalktıkça bahçenin sessizliği bozuldu. Dev ağaç büyük bir çatırtıyla devrilirken çevresindeki fidanları hırpaladı ve hemen yanındaki uzun bir ağacın kabuğunu, bir kâğıt gibi boydan boya sıyırdı. Geriye yıkılmış bir dev ve gövdesi çıplak kalmış yaralı bir ağaç bıraktılar.

Ertesi yazın kavurucu sıcaklığında küçük çocuk, bahçenin kuytularında oyunlar oynarken tuhaf bir sese kulak kabarttı. Birisi sanki boş bir tahta kabın içine çuvaldan ceviz döküyordu. Ses bir süre yankılanıyor, sonra kesiliyor, çocuk tam uzaklaşacakken yeniden başlıyordu. Küçük çocuk, merakla çalılıkların arasından süzülüp sesin kaynağını aramaya başladı. Ses onu bir süre yanılttıktan, bahçenin farklı köşelerine koşturduktan sonra nihayet o yaralı ağacın dibine getirdi.

Ağacın kabuğu soyulan yeri, güneşin ve rüzgârın etkisiyle tamamen kurumuş hatta odun kısmı çürümüşü. Orada kurumuş bölgeye sıkıca tutunmuş küçük bir canlı duruyordu.

Bu bir ağaçkakan kuşuydu. Sert tırnaklarını kurumuş oduna pençe gibi geçirmiş, kısa kuyruğunu destek yaparak gövdeye yaslanmıştı. Keskin gagasıyla ağaca her vuruşunda o meşhur tıkırtı etrafa yayılıyordu. Çocuk, hayatında ilk kez bir ağaçkakanın çalışmasına bu kadar yakından şahitlik ediyordu.

Kuş, insanların bir yıl önce açtığı yarayı adeta nakış gibi işliyordu. Sert darbelerle çürümüş odunu oyarken doğadaki hiçbir kaybın aslında son olmadığını kanıtlıyordu. Babasının ve eniştesinin bir oluk için devirdiği ağaçtan artan o yara, şimdi bir ağaçkakan için hem bir uğraş hem de bir hayat alanı hâline gelmişti. Bahçedeki tıkırtılar, doğanın kendini onarma biçimi olarak yankılanmaya devam etti.

2. Etkinlik

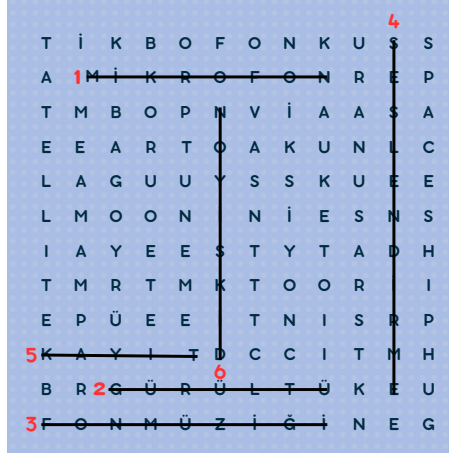
Olası cevaplarınız düşünülerek örnek cevap oluşturulmuştur.

VATANIM

Doğduğum topraktır, büyüdüğüm yer,
Kendimi bulduğum sıcak bir yuva.
Hazırdır her fert uğruna fedakârlığa
Kutsal bir borçtur vatan borcu da

Dünyayı gezsem de gönlüm sendedir,
Zenginlik, güzellik dindirmez sızımı
Sevgin yüreğimde büyüyen ateştir
Baş üstünde taşırım ay yıldızımı

3. Etkinlik

1. MİKROFON
2. GÜRÜLTÜ
3. FON MÜZİĞİ
4. SESLENDİRME
5. KAYIT
6. DİKSİYON

4. Etkinlik

I - IV - III - V - II

5. Etkinlik

1 - B, 2 - A, 3 - D, 4 - C

1. soru, B ile eşleşir. Çünkü 1. soruda, Atay'ı dönemindeki diğer yazarlardan ayıran ve kullandığı dili yeni kılan temel özelliğın ne olduğu sorulmakta. B paragrafı “Oğuz Atay'ın yaptığı en büyük dil devrimi...” diyerek başlamakta ve Atay'ı diğer yazarlarla karşılaştırarak kullandığı dilin yeniliğı açıklanmakta.

2. soru, A ile eşleşir. Çünkü 2. soruda geçen anahtar kelime ironi. Soruda Atay'ın ironiyi nasıl kullandığı sorulmakta. A paragrafı “Atay'da ironi, sadece güldürmek için yapılan bir şaka değil...” cümlesiyle başlamakta ve paragrafta ironinin hangi işlevde kullanıldığı açıklanmakta.

3. soru, D ile eşleşir. Çünkü 3. soruda “öz Türkçe” ve “Osmanlıca” kelimelerin iç içe geçtiğı “melez dil kullanımı” sorulmakta. D paragrafında Atay'ın “Türk aydınının kimlik bunalımını yansıtmak” amacıyla melez bir dil inşa ettiğı açıklanmakta.

4. soru, C ile eşleşir. Çünkü soruda Tutunamayanlar romanındaki noktalama işaretlerinin hiç kullanılmadığı 70 sayfalık bölüm sorulmakta. C paragrafı “O bölüm...” diye başlamakta ve paragrafta noktalama işaretlerinin hiç kullanılmadığı 70 sayfalık bölümün özelliklerinden söz edilmekte.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki etkinlikleri dikkatli bir şekilde gerçekleştiriniz. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları tekrar ediniz.

1. Öğretici metni edebi metne dönüştürme ile ilgili yaptığınız çalışmaları aşağıdaki kontrol listesi aracılığıyla değerlendiriniz.

ÖLÇÜTLER	Evet	Hayır
Öğretici metnin ana düşüncesini belirlemenin konudan dışına çıkmayı önlediğini keşfettim.		
Öğretici metindeki nesnel verileri, öznel bir bakış açısıyla yorumlanın özgünlüğü oluşturduğunu fark ettim.		
Yazacağım edebi metnin türüne karar vermenin metni oluştururken bana yol göstereceğini öğrendim.		
Sanatsal bir dil kullanmanın edebi metinlerde duyguları ifade etmenin etkili bir yolu olduğunu kavradım.		

2. Podcastle ilgili bilgilerinizi değerlendirmek için aşağıdaki çıkış kartını doldurunuz.

Üç Yaz

Podcast ile ilgili öğrendiğiniz üç bilgiyi yazınız.

1. ....
2. ....
3. ....

İki Sor

Podcast ile ilgili merak ettiğiniz veya daha fazla bilgi almak istediğiniz konuyla ilgili iki soru yazınız.

1. ....
2. ....

Bir Paylaş

Çalışma kartından hareketle podcast hakkında bir görüşünüzü paylaşınız.

1. ....

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi özetlemenizi, günlük hayatta ve farklı derslerde kullanabileceğiniz bilgileri belirlemenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Verilen bilgileri dikkatle okuyunuz. Konunun temel kavramlarını, önemli noktalarını ve bağlantılarını gözden geçirerek öğrenmenizi pekiştiriniz.

ÖĞRETİCİ METNİ EDEBİ METNE DÖNÜŞTÜRME

- 1 Duyguya odaklanma
- 2 İmgeleri kullanma
- 3 Duyusal detaylara yer verme
- 4 Üslubu değiştirme

PODCAST: Sesli blog olarak da adlandırılır. Dinlenmek üzere oluşturulan ses dosyasıdır. Podcastler çevrim içi ortamlarda dinlenebilir, istenildiği zaman dinlenmek üzere bu ortamlardan indirilebilir.

Daha fazlası için
karekodu okutunuz.

OKUMA

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

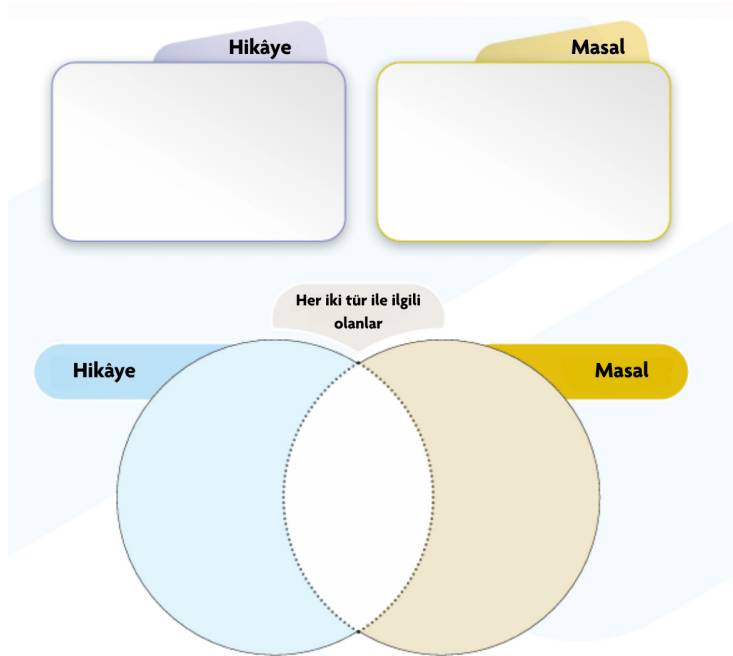
Bu çalışma kartına destanların dünyasını yakından tanıyarak başlayacaksınız. Destanların ortaya çıkış sürecini, dil ve anlatım özelliklerini, kahramanlarını ve yapı unsurlarını keşfedeceksiniz. Sizden beklenen, verilen bilgiler ışığında destanların ve mesnevilerin kültürel köklerini anlamanız, bu anlatıların temel niteliklerini dikkatle değerlendirmenizdir. Bu yolculukta, her başlık anlatmaya bağlı metinlerin zengin evrenine açılan bir kapı olacak.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Hikâye ve masal türleri ilgili aklınıza gelen kelimeleri, kavramları aşağıdaki kartlara yazınız. Bazı kelimeleri ve kavramları her iki karta da yazabilirsiniz. Kartlara yazdığınız kelimeleri, kavramları hikâyeye ilişkili olanlar, masalla ilişkili olanlar ve her iki türle ilişkili olanlar şeklinde aşağıdaki şemaya yazarak sınıflandırınız.

Geri Bildirim**Olası cevaplarınız düşünülmüş örnek doğru cevap hazırlanmıştır.****HİKÂYE KUTUSU**

• Gerçeklik	• Günlük yaşam	• Mekân	• Zaman	• Karakter	• Olay örgüsü
• Çatışma	• Betimleme	• Anlatıcı	• Kısa anlatı	• Diyalog	• Tema
• Mesaj	• Serim-düğüm-çözüm				

MASAL KUTUSU

• Olağanüstülük	• Peri	• Dev	• Cin	• Şahmeran	• Masal kahramanı
• İyilik-kötülük	• Ders verme	• Prens-prenses	• Kahramanlık	• Üç dilek	• Kötü kalpli kraliçe
• Mutlu son	• Masal anlatıcısı	• Hayal ürünü	• Olay örgüsü	• Sihir	

HER İKİ TÜRLE İLGİLİ OLANLAR

• Olay örgüsü	• Mekân	• Zaman
• Karakter- Masal kahramanı	• Anlatıcı-Masal Anlatıcısı	• Mesaj-Ders verme
• Tema	• Kötü kalpli kraliçe	• Prens-prenses
• İyilik-kötülük	• Kahramanlık	

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde yeni öğreneceğiniz konuyu; zihninizde var olan bilgileriniz, yaşantılarınız ve diğer derslerde öğrendiklerinizle ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Yönerge: Bu etkinlikte, metni yalnızca okumakla kalmayacak; metnin kültür, toplum ve tarih ile kurduğu ilişkiyi çözümleyeceksiniz. Öncelikle parçayı dikkatle okuyunuz. Anlatıcının sözlü kültürden yazılı kültüre geçişe dair vurguladığı noktaları belirleyiniz. Metinden doğrudan örnekler seçerek bu dönüşümün toplum üzerindeki etkisini açıklayınız. İkinci aşamada, metindeki altı çizili ifadeyi merkeze alarak anlatı ile toplumsal yapı arasındaki ilişkiyi tartışınız.

Ben, Kaşgarlı Mahmut...

Türk dilinin izini sürmek için diyar diyar dolaştım. Boyları gezdim, obalara uğradım, sözü dinledim. Çünkü bilirdim ki bir milletin hafızası önce sözde yaşar.

Divânı Lugâti't-Türk'ü yazarken yalnızca kelimeleri toplamadım, o kelimelerin taşıdığı dünyayı da kayda geçirdim. Atasözlerini, savları, koşukları, destan parçalarını... Türklerin yiğitliği de sevdası da töresi de önce anlatılarında yankılanırdı. Tıpkı destanlarda olduğu gibi... Bizim için destan, sadece bir hikâye değildir; bir milletin doğuşunu, savaşlarını, inancını ve ideallerini anlatan sözlü bir hafızadır. O çağda söz, oba ateşinin etrafında doğar; kopuzun sesiyle yayılırdı. Anlatı, toplumu ayakta tutan bir direk gibiydi.

Sonra zaman aktı. Türkler yerleşti, şehirler büyüdü, medreseler kuruldu. Söz, kâğıda sığınmaya başladı. Yazı, yalnızca hatırlamak için değil düşünmek, süslemek ve inceltmek için de kullanılır oldu. Toplumun ortak hafızasını taşıyan anlatılar, zamanla bireyin iç dünyasına yöneldi. Yiğidin kılıcı kadar aşkın yüreği de anlatılır hâle geldi.

Eskiden anlatının amacı bir boyu bir arada tutmaktı, sonraları bir gönül anlamaktı. Önce sözlü geleneğin kuvvetli nefesi vardı, sonra yazılı kültürün işlenmiş dili... Ama değişmeyen bir şey oldu: Türk milleti, her çağda kendini anlatıya var etti.

Benim topladığım kelimeler, sonraki yüzyıllarda yazılacak nice eserin mayası oldu. Dün obada söylenen söz, bugün kitapta okunur; yarın başka bir biçimde yeniden doğar.

Şunu da bilirim ki ister destan olsun ister başka bir anlatı, edebiyat her çağda milletin tarihini, kültürünü ve değerlerini yansıtır. Dil yaşadıkça anlatı da yaşar, anlatı yaşadıkça millet kendini hatırlar. Toplum değiştikçe, o toplumun anlattığı hikâyeler de değişir.

1. Parçada anlatının sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş süreci vurgulanmaktadır. Bu dönüşümün toplumun kültürel hafızası ve kimlik bilinci üzerindeki etkilerini parçadan örneklerle açıklayınız. Günümüz iletişim araçlarıyla bir karşılaştırma yaparak değerlendiriniz.

2. Parçadaki altı çizili ifadeden hareketle anlatı ile toplumsal yapı arasındaki ilişkiyi tartışınız.

Geri Bildirim

Olası cevaplarınız düşünülmüş örnek cevaplar oluşturulmuştur.

1. Soru

Parçada sözlü kültürden yazılı kültüre geçişin anlatıyı kalıcı hâle getirdiği vurgulanmaktadır. Sözlü dönemde destanlar ve hikâyeler toplumsal birlik içinde aktarılırken, yazıyla birlikte bu kültürel miras kayıt altına alınmıştır. Bu durum toplumun hafızasını korumasını ve kimlik bilincini güçlendirmesini sağlamıştır. Günümüzde kültürel aktarım sosyal medya, dijital arşivler ve görsel medya aracılığıyla sürmektedir. Ancak bu araçlar aktarımı hızlandırırken yüzeyselleştirme riski de taşımaktadır.

2. Soru

Parçaya göre anlatılar, toplumun yapısına göre şekillenir. Sözlü kültür döneminde kahramanlık ve birlik temaları öne çıkarken yazılı kültürle birlikte düşünsel ve bireysel yönler güçlenmiştir. Günümüzde dijital anlatı biçimlerinin yaygınlaşması, teknolojik ve toplumsal değişimlerin bir sonucudur. Bu durum anlatı ile toplumsal yapı arasındaki doğrudan ilişkiyi göstermektedir.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Etkinliklerde verilen adımları dikkatle uygulayınız. Çalışmanızı güvenli ve düzenli bir şekilde yapınız.

Bu bölümde “Okuma 1” ve “Okuma 2” kapsamındaki etkinlikler yer almaktadır.

1. Etkinlik

a. Aşağıdaki parçayı okuyunuz ve parçadan hareketle soruları cevaplayınız.

OĞUZ KAĞAN DESTANI

Bir gün Ay Kağan'ın gözleri parlamaya başladı
Bir oğlan doğurdu.
Bu oğlanın yüzü gök,
Ağzı ateş gibi kırmızıydı.
Onun gözleri kahverengi,
Saçları ve kaşları karaydı.
O, iyilik perilerinden daha güzeldi.
Bu oğlan, anasının memesini bir defa emdi,
Daha emmek istemedi.
Çiğ et, çorba ve içecek istedi.
Konuşmaya başladı.

Kırk gün içinde büyüdü,
Etrafta koşup, oynamaya başladı.
Onun ayakları boğa ayakları gibi,
Yanları kurt yanı gibiydi.
Onun omuzları samur omuzu gibi,
Göğsü ayı göğsü gibiydi.
Onun bütün vücudu tüylerle kaplıydı.
At sürülerine doğru gitti,
Atlara bindi
Ve geyik avladı.
(Birkaç) gün ve geceden sonra genç bir delikanlı oldu.
(...)

b. Parçayı aşağıdaki ölçütlere göre çözümleyiniz.

OĞUZ KAĞAN DESTANI	
OLAY	
KİŞİLER	
ZAMAN	
MEKÂN	
DÖNEM	
ÜSLUP	

2. Etkinlik

a. Aşağıda *Alp Er Tunga Destanı*'nın bir bölümü özetlenerek verilmiştir. Parçayı okuyunuz.

Canavarı öldürmek için gönderilen üç yiğidin akıbeti iyi olmadı... Han Oğlu (Alp Er Tunga) Peşenk Han'ın huzuruna çıktı. "İzin ver bu vahşi canavarı öldürmeye ben yalnız gideyim. Bu benim ne zamandır beklediğim fırsattır." dedi. Han babası soğuk bir sesle "Olmaz oğul, sana kıyamam!" cevabını verdi. Han Oğlu'nun yüzü asıldı, sesi titreyerek şöyle konuştu: "Ben ne için doğdum Han babam? Ben nice yiğit, nice delikanlıyım ki bana bu görevi vermezsin? Üç yiğit uçtu gitti. Onlara kıydın da bana mı kıyamazsın?" diyerek kararlılığını gösterdi.

(...) (Olaylar gelişir, Veyse Bey yediği darbeden sonra canavar ile tek başına kalır.) O anda nereden geldiği belli olmayan, gök gürültüsü gibi bir nara duyuldu. "Yettim Veyse Bey geri çekil!" Birinin ya da bir şeyin canavarın sırtına atladığını ve kalın kollarını canavarın boynuna doladığını gördüler. Çok çırpındı canavar, çok debelendi. Büyük bir çatırtı ile hayvanın boynunun kırılma sesi duyuldu. Yiğit, canavarın sol kulağını kesip koynuna koydu. Sonra da koşarak karanlığa daldı. Veyse Bey'e: "Benim burada olduğumu kimse bilmesin. Biliyorsun Han Babamın izni yok. Ondan habersiz geldim. Sözünü dinlemediğimi duyarsa bana çok kırılır." dedi.

b. Metinden yola çıkarak Alp Er Tunga'nın sahip olduğu kişilik özelliklerine ait kutucukları işaretleyiniz.

1. Cesaretli

☐

6. Dayanışma duyguları güçlü olan

☐

2. İsyankâr

☐

7. Merhametli

☐

3. Vefalı

☐

8. Korkak

☐

4. Meraklı

☐

9. Çevresine güven veren

☐

5. Özverili

☐

10. Kararlı

☐

c. Metinden hareketle oluşturulan yargılardan doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız.

- I. "Sesi titreyerek şöyle konuştu:" cümlesindeki "sesi titreyerek" ifadesi durum bildiren bir zarftır. ( )
- II. "Ondan habersiz geldim." cümlesindeki "habersiz" zarfı, gelme eyleminin nasıl gerçekleştiğini anlattığı için cümleye miktar anlamı katmıştır. ( )
- III. "Han babası soğuk bir sesle" ifadesindeki "soğuk" zarfı, eylemin niteliğini belirtmiş; cümlemin anlamını durum yönünden tamamlamıştır. ( )
- IV. "Çok çırpındı canavar, çok debelendi." cümlesindeki "çok" zarfları, eylemin ne kadar süre gerçekleştiğini bildirerek cümleye zaman anlamı katmıştır. ( )
- V. "Sonra da koşarak karanlığa daldı." cümlesindeki "sonra" sözcüğü, eylemin zamanını bildiren bir zarf olarak kullanılmıştır. ( )

3. Etkinlik

a. Aşağıda verilen şiirden ve açıklamadan hareketle soruları çözünüz.

LEYLA VE MECNUN

(...)

Mecnûna dedi ki ey belâ-keş
Hâcet biter olmağıl müşevveş

Akl ile açılır ol muamma
Leylini sana verürler ammâ

Şartı bu ki olasen hired-mend
Erbâb-ı hiredden alasen pend

Ref ola âlâmet-i cünûnun
Akl ola hemîşe reh-nümûnun

Mecnûn dedi ey edib-i kâmil
Divâne-i aşk olur mı âkil

Ger mende bu ihtiyâr olaydı
Tebdirüme i'tibâr olaydı

Evvelden edeb şîâr ederdüm
Temkinümi üstüvâr ederdüm

Olmazdı bu hâle ihtiyâcum
Kim ola azâb ile ilâcum

Mende bu ilâca yoh müdârâ
Min kez gamum etdüm âşikârâ

Yohdur revîşümde inkilâbum
Evvelki cevâbdur cevâbum

(...)

Fuzuli

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

(...)

Mecnun'a dedi ki: Ey belâya talip olan,
İstediğin şey gerçekleşecek, endişelenme!

Bu muamma (bilmece) akılla çözülebilir;
Leylâyı sana verecekler ama...

Şartı şu ki akıllı olasin,
Akıl sahiplerinden öğüt alasin.

Delilik alameti ortadan kalsın,
Akıl daima senin rehberin olsun.

Mecnun dedi ki: Ey olgun bilgin,
Aşkın delisi akıllı olabilir mi?

Eğer bende irade olsaydı,
Tebdirime değer verilseydi...

En baştan edep ve ölçülülükle davranır,
Temkinli ve sağlam bir yol tutardım.

O zaman bu hâle düşmeye gerek kalmazdı,
Kim acıyla tedavi olmak ister ki?

Bende artık bu ilaca dayanma gücü yok,
Gamımı zaten açıkça söyledim

Benim yolumda değişiklik yoktur,
Cevabım, ilk söylediğim cevabın aynısıdır.

Fuzuli'den alınmış *Leyla ve Mecnun* mesnevisinin bu bölümü; Mecnun'a akıllı olma ve temkinli davranma şartıyla Leyla'ya kavuşma teklifinin yapıldığı, Mecnun'un ise bu teklifi "Aşkın delisi akıllı olabilir mi?" diyerek reddettiği kritik anı göstermektedir. Mecnun, bu cevabıyla kendi iradesinin kalmadığını ve artık değişmeyeceğini net bir şekilde ifade etmiştir.

Kendinizi vatani için savaşan, iradesiyle hareket eden ve toplumsal akl/edebi önemseyen bir destan kahramanı olarak hayal ediniz.

b. Bu destan kahramanı kimliğiyle Mecnun'un sergilediği aşk uğruna akıldan ve tedbirden feragat etme davranışını değerlendiriniz.

.....

.....

.....

c. Eğer o an bir destan kahramanı olarak Mecnun'un yerinde siz olsaydınız Leyla'ya kavuşmak için sunulan bu şartta karşı nasıl bir yol izlerdiniz?

Geri Bildirim

1. Etkinlik

OĞUZ KAĞAN DESTANI

OLAY	Oğuz Kağan'ın olağanüstü doğumu ve hızla büyüüp gücünü göstermesi anlatılır.
KİŞİLER	Oğuz Kağan, doğaüstü niteliklere sahip bir kahramandır; fiziksel gücü ve olgunluğu olağandışıdır.
ZAMAN	Belirsiz zaman söz konusudur, doğumdan büyümeye geçiş olağanüstü hızdadır.
MEKÂN	Doğa içindedir. At sürüleri, dağlar, hayvanlar; açık ve geniş alanlar çağrışıdır.
DÖNEM	İslamiyet Öncesi Gelişen Türk Edebiyatı Dönemi Destan Dönemi
ÜSLUP	Betimleyici, destansı ve abartılı bir dille kahraman yüceltilir. Olağanüstü unsurlar görülür.

2. Etkinlik

b.

1, 3, 5, 9, 10

1. Canavarı öldürmek için gönüllü olması ve tek başına bilinmeyen bir tehlikenin üzerine gitmesi cesaretli olduğunu gösterir.
3. Babasının sözüne ve ona duyduğu saygıya bağlı kalması, babasının izni olmadan hareket etmemesi vefalı bir kişiliğe sahip olduğunu gösterir.
5. Kendi canını tehlikeye atma pahasına ülkesini ve insanları korumak için görevi üstlenmesi özverili davrandığını gösterir.
9. Canavarı öldürerek halkı korkudan kurtarması ve amacını başarıyla tamamlaması çevresine güven verdiğini gösterir.
10. Babasının uyarılarına rağmen hedefinden vazgeçmesi ve başladığı işi sonuna kadar sürdürmesi kararlı olduğunu gösterir.
- 2: Otoriteyi reddetmiyor, sadece kendini kanıtlamak istiyor.
- 4: Merakla ilgili bir ifade parçada bulunmuyor.
- 6: Görevi tek başına yapmak istiyor.
- 7: Sert ve kararlı davranıyor, merhamet göstermiyor.
- 8: Cesurca davranıyor.

c.

I, V doğrudur.

I. Eylemin nasıl yapıldığını (konuşma durumunu) belirtmektedir.

V. Eylemin ne zaman yapıldığını (koşma zamanını) belirtmektedir.

II. "Habersiz" zarfı, cümleye miktar değil durum anlamı katmıştır.

III. "Soğuk" sözcüğü cümlede zarf olarak değil "ses" ismini niteleyen bir sıfat göreviyle kullanılmıştır.

IV. "Çok" zarfları, cümleye zaman değil miktar anlamı katmıştır.

3. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünüldükçe örnek cevaplar oluşturulmuştur.

- b. Mecnun'un aşk uğruna akıldan ve iradeden feragat etmesi, bir destan kahramanı için olumsuz bir durumdur. Kahramanlık iradeye ve rasyonel tedbire dayanır. Mecnun, toplumsal akli reddedip iradesini kaybettiğini kabul ederek kahramanlık normlarına aykırı davranmıştır.
- c. Leyla'ya kavuşma şartı olan akıllı olmayı stratejik olarak kabul ederdim. Bu şartı, hedefe giden bir yol olarak kullandım. Hemen temkinli davranarak irademi ispatlar ve Leyla'ya kavuşma amacına akıl yoluyla ulaşırdım. Aşkı, bilgelikle yönetilen bir güce dönüştürerek vatanıma hizmet etmeye devam

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Soruları dikkatle yanıtlayınız. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları tekrar ediniz.

Bu bölümde “Okuma 1” ve “Okuma 2” kapsamındaki etkinlikler yer almaktadır.

1. Aşağıda verilen destan ve mesnevi türlerinin genel özelliklerine dair ifadeleri doğru (D)-yanlış (Y) durumuna göre değerlendirerek cevap tablosunu “D” ya da “Y” harfleri ile doldurunuz.

İfadeler	Doğru/Yanlış
1. Destanlar sözlü kültür ürünleridir, sonradan yazıya geçirilmişlerdir.	
2. Mesnevi türünde olay örgüsü genellikle tek bir olay etrafında şekillenir.	
3. Destanlarda olağanüstü unsurlar anlatımı güçlendiren temel öğelerdendir.	
4. Mesneviler halkın günlük konuşma diliyle ve hece ölçüsüyle yazılmıştır.	
5. Destanlarda toplumun ortak değerleri ön plandadır.	
6. Destan kahramanları bireysel iç çatışmalarıyla sunulur.	
7. Mesnevilerde aşk, tasavvuf, ahlak ve dinî konular işlenebilir.	

2. Destanlarda toplum merkezli ve sözlü geleneğe dayalı bir anlatım görülürken mesnevilerde bireyin iç dünyasına ve estetik söyleyişe yönelim dikkat çeker.

Bu farklılaşma, Türk edebiyatında yaşanan değişim ve dönüşümü nasıl yansıtmaktadır? Açıklayınız.

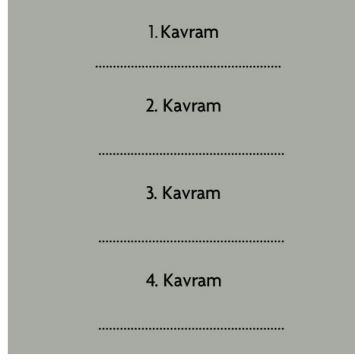
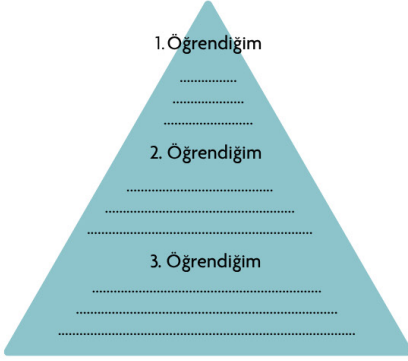
.....

.....

.....

Sevgili öğrenciler,

Dünden Bugüne teması hakkında öğrendiğiniz üç bilgiyi üçgenin, bu temada ilk defa karşılaştığınız dört temel kavramı karenin, aklınıza takılan bir soruyu çemberin içine yazınız.

Geri Bildirim

1. Soru

D-Y-D-Y-D-Y-D

- 1. “Destanlar sözlü kültür ürünleridir, sonradan yazıya geçirilmişlerdir.” doğrudur** çünkü destanlar önce ozanlar tarafından sözlü olarak aktarılmış, zamanla derlenerek yazılı metin hâline getirilmiştir.
- 2. “Mesnevi türünde olay örgüsü genellikle kısa ve tek bir olay etrafında şekillenir.” yanlıştır** çünkü mesneviler uzun anlatılardır; çok sayıda olay, bölüm ve gelişme aşaması içerebilir.
- 3. “Destanlarda olağanüstü unsurlar anlatımı güçlendiren temel öğelerdendir.” doğrudur** çünkü kahramanın olağanüstü doğumu, doğaüstü varlıklarla karşılaşması ve abartılı güç gösterileri türün belirleyici özelliklerindendir.
- 4. “Mesneviler halkın günlük konuşma diliyle ve hece ölçüsüyle yazılmıştır.” yanlıştır** çünkü mesneviler divan edebiyatı geleneğine bağlı olarak aruz ölçüsüyle ve sanatlı bir dille kaleme alınmıştır.
- 5. “Destanlarda toplumun ortak değerleri ön plandadır.” doğrudur** çünkü destanlar bir milletin tarih anlayışını, kahramanlık ideallerini ve birlik duygusunu yansıtır.
- 6. “Destan kahramanları bireysel iç çatışmalarıyla sunulur.” yanlıştır** çünkü destan kahramanları idealize edilir ve genellikle psikolojik çözümlemeler yerine güç, cesaret ve liderlik özellikleri ön planda tutulur.
- 7. “Mesnevilerde aşk, tasavvuf, ahlak ve dini konular işlenebilir.” doğrudur** çünkü mesnevi türü hem beşeri hem ilahi aşkı, ahlaki öğretileri ve tasavvufi yorumları anlatmaya elverişli bir yapıya sahiptir.

2. Soru

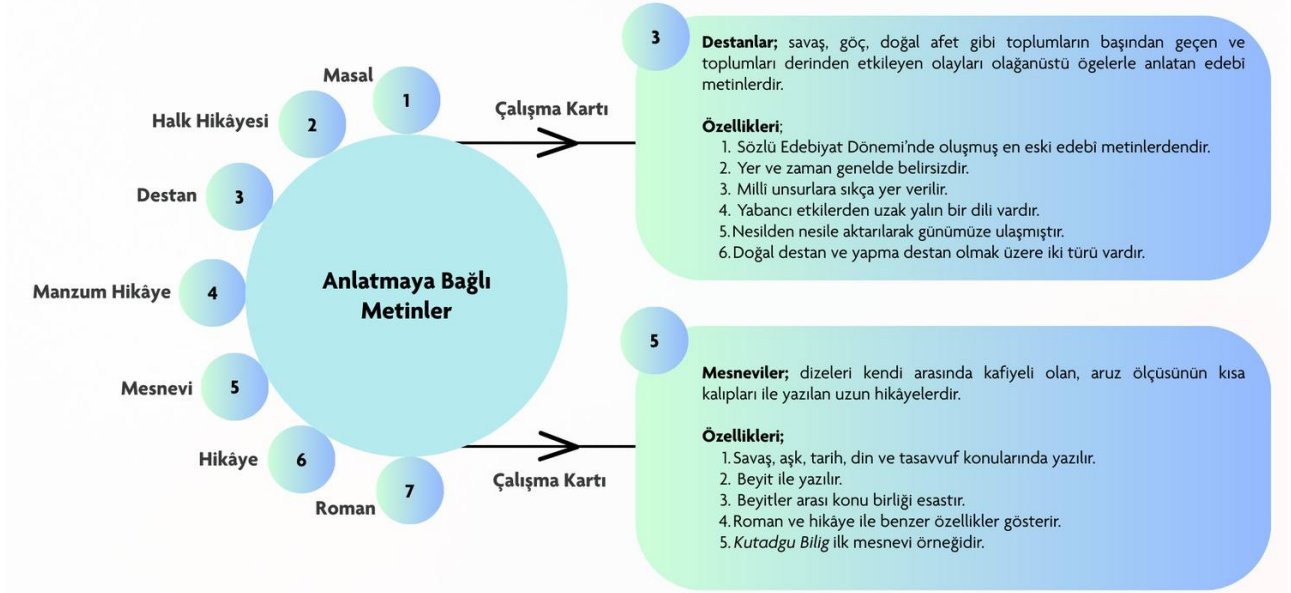
Olası cevaplarınız düşünüldükçe örnek cevap oluşturulmuştur.

Destanlarda toplum merkezli ve sözlü geleneğe dayalı bir anlatımın bulunması, edebiyatın başlangıçta bir milletin ortak hafızasını, kahramanlık ideallerini ve birlik duygusunu yaşatma işlevi taşıdığını gösterir. Bu dönemde anlatı; topluluğu bir arada tutan değerleri vurgulayan, güçlü ve yalın bir söyleyişle aktarılır. Mesnevilerde ise bireyin iç dünyası, aşkı, duyguları ve estetik kaygılar ön plana çıkar; anlatım daha sanatlı, daha işlenmiş ve yazılı kültüre dayalıdır. Bu farklılaşma, Türk edebiyatında topluluk merkezli bir anlatıdan bireysel ve estetik yönü ağır basan bir anlatıya doğru bir dönüşüm yaşandığını gösterir. Böylece edebiyat, tarihsel süreç içinde hem toplum yapısındaki değişimi hem de düşünce ve duygu dünyasındaki derinleşmeyi yansıtan bir alan hâline gelmiştir.

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi özetlemenizi, günlük hayatta ve farklı derslerde kullanabileceğiniz bilgileri belirlemenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Anlatmaya bağlı metin türleri ve bu çalışma kartında öğrendiğiniz anlatmaya bağlı metin türlerine ait özellikler zihin haritasında gösterilmiştir. Verilen bilgileri dikkatle okuyunuz. Konunun temel kavramlarını, önemli noktalarını ve bağlantılarını gözden geçirerek öğrenmenizi pekiştiriniz.

Daha fazlası için
karekodu okutunuz.

DİNLEME

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

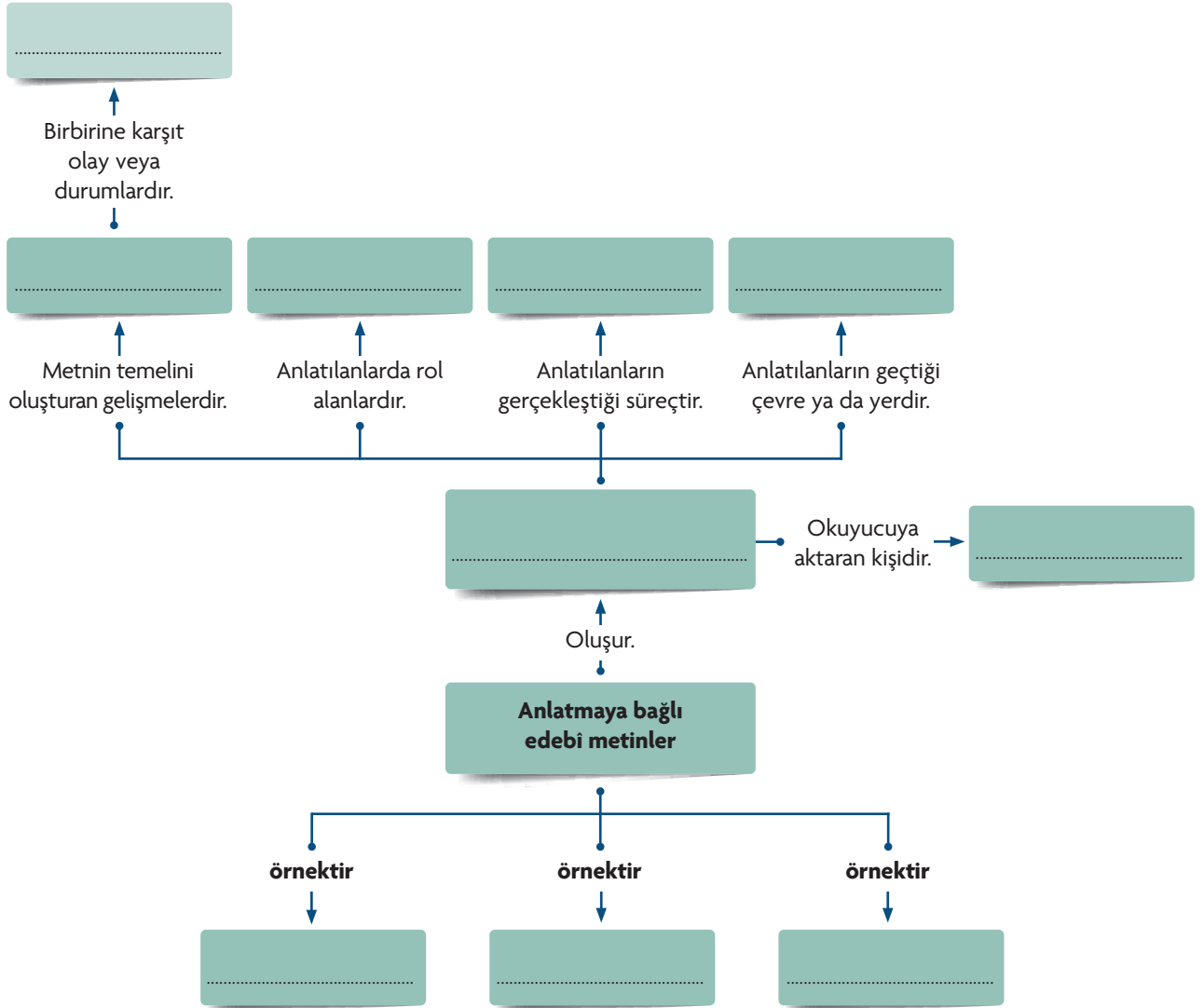
Bu çalışma kartında fabl türünde bir metin dinleyerek inceleme yapacak, türün özelliklerini hatırlayacak ve fablın planını öğreneceksiniz.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki kavram haritasında boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle doldurunuz.

Geri Bildirim

Kavram haritasını doldururken takıldığınız yerlerde aşağıdaki açıklamalardan yararlanınız.

Anlatmaya bağlı edebi metinlerin **yapı unsurları**; **olay örgüsü**, **kişiler**, **zaman ve mekân**dır. Bu metinlerde birbirine karşıt olay ya da durumların meydana getirdiği gerilim **çatışmayı** oluşturur, olaylar bir **anlatıcı** tarafından aktarılır. Bu metinlere örnek olarak **hikâye**, **roman**, **masal**, **destan**, **fabl** gösterilebilir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde yeni öğreneceğiniz konuyu; zihninizde var olan bilgileriniz, yaşantılarınız ve diğer derslerde öğrendiklerinizle ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Yönerge: Aşağıda anlatmaya bağlı edebi metin türlerine ait çeşitli ifadeler verilmiştir.

Fabl türüne ait olduğunu düşündüğünüz ifadelerin numaralarını FABL kutusuna yazınız.

İFADELER

1. Hayvan kahramanlar
2. Yaşanabilir olaylar
3. Öğüt verme amacı
4. Yalın ve didaktik üslup
5. Psikolojik çözümleme
6. İnsanlara ayna tutma
7. Aşk teması
8. Belirsiz zaman
9. Ayrıntılı olay örgüsü
10. Tekerleme

FABL

.....

.....

.....

.....

.....

Geri Bildirim

Verilen ifadelerden 1, 3, 4, 6, 8 numaralı olanlar fabl türüyle ilişkilidir.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Dinleyeceğiniz fabl ile ilgili etkinlikleri sırayla yapınız.

1. Etkinlik

Başlık ve görselden hareketle dinleyeceğiniz metnin içeriğine yönelik tahminlerde bulununuz.

FARE İLE DEVE

TAHMİNLERİM

.....

.....

.....

KAREKOD BAŞLIĞI

- FABL - FARE İLE DEVE

Yandaki karekodu okutarak *Fare ile Deve* adlı fablı dinleyiniz. Dinlediğiniz fabldan yola çıkarak aşağıdaki etkinlikleri yapınız. Karekoddaki içeriğe ulaşamadığınız durumda 100. sayfadaki yönergeyi uygulayınız.

2. Etkinlik

Fare ile Deve adlı fablı dinlemeden önce metnin içeriğine yönelik yaptığınız tahminlerle dinleme sonrasındaki tespitlerinizi yazarak karşılaştırınız.

Dinlemeden önceki
tahminlerim

● .....

Dinlemeden sonraki
tespitlerim

● .....

3. Etkinlik

Aşağıdaki numarandırılmış kutucuklarda dinlediğiniz fabldan çeşitli cümleler verilmiştir. Kutucuk numaralarını kullanarak soruları cevaplayınız. (Aynı kutucuk numarasını birden fazla cevap için kullanabilirsiniz.)

1. Deve acıdı, “Haydi hör-gücüme sıçra, otur.” dedi.

2. Gide gide bir ırmak kenarına geldiler.

3. “Ey dağda, ovada bana arkadaş olan; bu duraklama neden, niye şaşırdın?”

4. Deve, tabiatındaki mülâyimlik yüzünden onunla beraber yürümeye koyuldu.

5. Fareceğiz, bir devenin yularını eline aldı, kurula kurula yola düştü.

6. Öyle büyük, öyle derindi ki ulu bir fil bile o ırmakta güçsüz duruma düşerdi.

7. “Ben ne pehlivan ne yiğit ermişim!” diye gururlandı.

8. “Öyleyse bir daha küstahlık etme de cismin, canın yanıp yakılmasın!”

9. “Sen kendin gibi farelerle boy ölçüş.”

Sorular

1. Fablın serim bölümüne ait ifadeler hangileridir?

.....

.....

2. Kahramanları tanıtmaya yönelik ifadeler hangileridir?

.....

.....

3. Fablda geçen mekânlarla ilgili ifadeler hangileridir?

.....

.....

4. Uyarı niteliğindeki ifadeler hangileridir?

.....

.....

5. Fablın çözüm ve öğüt bölümüne ait ifadeler hangileridir?

.....

.....

4. Etkinlik

Aşağıdaki yönergelerden birini seçerek dinlediğiniz fablın sonunu yeniden yazınız.

● **Farenin bilge bir karakter olarak öne çıktığı bir son kurgulayınız.**

● **Fablın ana düşüncesini tersine çevirerek okuyucuyu şaşırtacak bir son yazınız.**

Yeni son

.....

.....

.....

Geri Bildirim**1. Etkinlik**

Olası cevaplarınız düşünülmüş örnek cevap oluşturulmuştur.

Başlık ve görsele dayalı tahminlerim:

- Fare, deveden daha küçük ama zeki görünüyor; deveye yol gösterecek bir fikir sunabilir.
- Deve ile fare arasında bir dostluk ya da rekabet olabilir.
- Fare, kendini güçlü zannedip deveye liderlik etmeye çalışabilir.
- Yolculuk sırasında başlarından önemli bir olay geçebilir.

2. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünülmüş örnek cevap oluşturulmuştur.

Dinlemeden önceki tahminlerim:

- Fare, deveden daha küçük ama zeki görünüyor; deveye yol gösterecek bir fikir sunabilir.
- Deve ile fare arasında bir dostluk ya da rekabet olabilir.
- Fare, kendini güçlü zannedip deveye liderlik etmeye çalışabilir.
- Yolculuk sırasında başlarından önemli bir olay geçebilir.

Dinlemeden sonraki tespitlerim:

- Fare, devenin yularını çektiğinde ona yol gösterdiğini düşünerek kibirleniyor.
- Fare ırmağa gelince gücünün sınırını fark ediyor ve devenin yardımına muhtaç kalıyor.
- Fablda “Kişi, gücünü ve yerini bilmezse kibri yüzünden zor durumda kalır.” mesajı verilmiştir.

3. Etkinlik

1. Cevap: 4, 5 **2. Cevap:** 4, 5, 7 **3. Cevap:** 2, 3, 6 **4. Cevap:** 8, 9 **5. Cevap:** 1, 8, 9

4. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünülmüş örnek cevap oluşturulmuştur.

● **Farenin bilge bir karakter olarak öne çıktığı son:**

Fare, yaşadıklarından ders çıkarıp köydeki hayvanlara hikâyesini anlatmaya başladı. Artık kibiriyle değil alçak gönüllülüğüyle tanınan bilge bir fareydi. Genç hayvanlara “Kendini büyük görmek, aslında küçüklüğün işaretidir.” diye öğütler vermeye başladı.

● **Fablın ana düşüncesini tersine çevirerek okuyucuyu şaşırtacak yeni son:**

Deve tam karşıya geçecekken su aniden yükseldi. Deve bir an sendeledi, dengesini kaybetti. Fare hızlıca devenin yularına asıldı, devenin düşmesini engelledi. Deve, farenin soğukkanlılığı karşısında şaşkına döndü. Fareye ders vermeyi düşünürken kendisi ders aldı.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz. 1 ve 2. soruları metinden faydalanarak cevaplayınız.

Fabl ve Çocuk

İrdeleyen, eleştiren, alay eden, doğru yolu ima eden yaklaşımları ile fabl türünün kendine özgü bir yapısı vardır. Çocukların hayvanlara karşı duydukları ilgi, kitapları onlar açısından daha cazip hâle getirmektedir. Kaldı ki çocuk, kitapta verilen mesajı anlamasa bile hayvanlar vasıtası ile hikâyeye duyduğu ilgi, çocuğa kitap okuma alışkanlığı kazandırır. Fabl türünün sonunda yer alan özdeyiş ya da atasözü, çocukta dil bilincinin uyanmasına katkı sağlar. Hemen hemen her atasözünde temsil ve mecaz bulunmaktadır. Dil gelişimini tam olarak tamamlamayan gençler, atasözünün temsili ve mecazi boyutunu anlamada zorluk çekeceklerdir. Fakat fabl türünün sonunda hikâyeye ile birlikte verilen atasözleri, teori ve pratiğin karışımı bir uygulama ile okuyucu tarafından bu türün daha kolay anlaşılmasına zemin hazırlar. Bir de atasözlerinin iletişimi kolaylaştırıcı, sözcük israfını önleyici özelliği ileletin öz ama derin manada verilmesini sağlar. Fablların çocuklara hayvanları tanıtmaya ve sevdirmeye faydalarının yanında, onların özveri, yardımseverlik, iyi insan olma, başkalarına saygı sevgi besleme, sadakat, iyilik, tatlı dil, güler yüz vb. kazanımları elde etmelerine yardımcı olur.

(...)

Suat Ugan, *Fabl Türünün Çocuk Edebiyatındaki Yeri*

1. Dinlediğiniz *Fare ile Deve* ve okuduğunuz *Fabl ve Çocuk* metinlerini aşağıdaki ifadeler doğrultusunda karşılaştırıp uygun sütunu işaretleyiniz.

	İfadeler	Fare ile Deve	Fabl ve Çocuk
1	Sonunda çoğu zaman özdeyiş veya atasözleriyle verilen ders pekiştirilir.		
2	Temel hedef, okura bilgi vermek ve ele alınan konuyu açıklığa kavuşturmadır.		
3	Amaç düşündürerek ders vermektir.		
4	Toplumun değerlerini sembollerle yansıtarak kültürel hafızayı canlı tutar.		
5	Edebî zevkten çok kavramsal anlayışa hitap eder.		
6	Evrensel bir ahlaki ilkeyi, basit bir olayla etkileyici biçimde somutlaştırır.		
7	Anlatım açıklamaya dayalıdır.		
8	Anlatım duygulu, imgeli ve sanatlardır; benzetmeler, kişileştirmeler sıkça kullanılır.		

2. *Fabl* ve *Çocuk* metninden tablodaki kavramları karşılayacak cümleleri tespit ederek ilgili ifadenin karşısına yazınız.

Kavramlar	Kavramlarla İlgili Cümleler
Dil gelişimi	
Okuma alışkanlığı	
Ahlaki değerler	
Öğreticilik	
Özlü anlatım	

Geri Bildirim

1. Soru

1. *Fare ile Deve*
2. *Fabl ve Çocuk*
3. *Fare ile Deve*
4. *Fare ile Deve*
5. *Fabl ve Çocuk*
6. *Fare ile Deve*
7. *Fabl ve Çocuk*
8. *Fare ile Deve*

2. Soru

Dil gelişimi: *Fabl* türünün sonunda yer alan özdeyiş ya da atasözü, çocukta dil bilincinin uyanmasına katkı sağlar.

Okuma alışkanlığı: Çocukların hayvanlara karşı duydukları ilgi, kitapları onlar açısından daha cazip hâle getirmektedir.

Ahlaki değerler: *Fabl* özveri, yardımseverlik, iyi insan olma, başkalarına saygı sevgi besleme, sadakat, iyilik, tatlı dil, güler yüz vb. kazanımları elde etmelerine yardımcı olur.

Öğreticilik: *Fabl* türünün sonunda hikâye ile birlikte verilen atasözleri, teori ve pratiğin karışımı bir uygulama ile okuyucu tarafından bu türün daha kolay anlaşılmasına zemin hazırlar.

Özlü anlatım: Atasözlerinin iletişimi kolaylaştırıcı, sözcük israfını önleyici özelliği iletinin öz ama derin manada verilmesini sağlar.

Sevgili öğrencimiz, bu çalışma kartının öğrenme sürecinize katkılarını düşünerek aşağıdaki “Yansıtıcı Yazı Kartı”nı doldurunuz.

YANSITICI YAZI KARTI

Kendime Notlar:

1. Bu etkinliklerde öğrendiklerim arasında en çok ilgimi çeken şu oldu: .....

.....

Çünkü .....

.....

2. Etkinliklerde yer alan konularla ilgili önceden .....

..... düşünüyordum.

Şimdi .....

..... düşünüyorum.

3. Etkinliklerdeki konular hakkında merak ettiğim ve araştırmak istediğim şu oldu: .....

.....

.....

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi özetlemenizi, günlük hayatta ve farklı derslerde kullanabileceğiniz bilgileri belirlemenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Verilen bilgileri dikkatle okuyunuz. Konunun temel kavramlarını, önemli noktalarını ve bağlantılarını gözden geçirerek öğrenmenizi pekiştiriniz.

FABL

Kahramanları çoğunlukla hayvanlardan seçilen, ders verme amacı güden, genellikle manzum olan edebî türdür.

- Fabлда bir öğüt yer alır. Bu öğüt, bazen açık bazen örtük şekilde verilir.
- Fabлда soyut kavramlar, somut olaylar yardımıyla anlatılır.
- İnsanların başından geçen her türlü olay fablın konusunu, iyilik-kötülük gibi çatışmalar olay örgüsünü oluşturur.

- Fablın kahramanları genellikle hayvanlardır fakat insanlar da zaman zaman bu kahramanlar arasında yer almaktadır.
- Hayvanlar fabлда kurnazlık, cesaret, kibir, kıskançlık, kahramanlık gibi insani özellikleri temsil edecek şekilde yer alır; bunun için fabllarda genellikle teşhis ve intak sanatlarından yararlanılır.

FABLIN PLANI

Fabl; serim, düğüm, çözüm ve öğüt bölümlerinden oluşur.

- **Serim** bölümünde olay, kişileştirilen varlıklar ve çevre tanıtılır.
- **Düğüm** bölümünde olay anlatılır ve merak uyandıracak şekilde belli bir noktaya getirilir.
- **Çözüm** bölümünde olay şaşırtıcı bir sonla bitirilir.
- **Öğüt** bölümünde olayla ilgili ana fikir verilir ya da bir öğüt paylaşılır.

Sevgili öğrencimiz, karekodu kullanamadığınız durumlarda aşağıdaki fablı bir yakınınıza okutup, dinleme etkinliğini gerçekleştirerek “Uygulayarak Öğreniyorum” ve “Değerlendiriyorum” bölümlerindeki etkinlikleri yapınız.

FARE İLE DEVE

Bir fareceğiz, bir devenin yularını eline aldı, kurula kurula yola düştü. Deve, tabiatındaki mülâyimlik yüzünden onunla beraber yürümeye koyuldu. Fare “Ben, ne de pehlivan ne de yiğit ermişim.” diye gurura düştü. Düşüncesi- nin ışığı deveye aksetti. Deve, “Ben sana gösteririm!” dedi.

Gide gide bir büyük ırmak kenarına geldiler. Öyle büyük, öyle derindi ki ulu bir fil bile o ırmakta güçsüz duruma düşerdi. Fare orada durdu, kaskatı kesildi.

Deve, “Ey dağda, ovada bana arkadaş olan; bu duraklama neden, niye şaşırdın? Irmağa er gibi ayak bas, gir suya! “Sen kılavuzsun, benim öncümsün. Yol ortasında durup susma!” dedi.

Fare dedi ki: “Bu su, pek büyük, pek derin bir su. Arkadaş, ben boğulmaktan korkuyorum.”

Deve, “Hele bir göreyim, ne kadarmış bu su?” deyip hemen ayağını attı.

Dedi ki: “Aaa görmez misin fare, su diz boyuymuş. Neden şaşırdın?”

Fare, “Sana karınca ama bize ejderha! Dizden dize fark var. Ey hünerli deve, sana diz boyu ama benim tepemden yüz arşın geçer. Lütfen beni bu helak edici sudan geçir!” dedi.

Deve acıdı, “Haydi hörgücüme sıçra, otur. Bu geçiş, benim işim. Seni de senin gibi yüzlercesini de geçiririm. Bir daha küstahlık etme de cismin, canın yanıp yakılmasın. Sen, kendin gibi farelerle boy ölçüş!” dedi.

Mevlana, *Mesnevi*

Daha fazlası için
karekodu okutunuz.

EDEBİYAT ATÖLYESİ (YAZMA-KONUŞMA)

BAŞLARKEN
●●●●●

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında fabl yazma becerisini geliştirecek, Türk destanlarıyla ilgili hazırlayacağınız bir sunumda nelere dikkat edeceğinizi kavrayacaksınız. (Bu karta başlamadan önce ilgili temanın okuma ve dinleme kartlarını tamamlamanız atölye çalışmanızda size faydalı olacaktır.)

HAZIRLANIYORUM
●●●●●

Amaç: Bu bölümde ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Listede okuduğunuz ifadelerle katılıyorsanız “EVET”, katılmıyorsanız “HAYIR” seçeneğine (X) işareti koyunuz.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Fabldaki kahramanların insan dışı varlıklar olduğunu bilirim.		
2. Fablın belli bir plana uyularak yazıldığının farkındayım.		
3. Fablın öğüt veren bir tür olduğunu bilirim.		
4. Fablın yalın bir dille yazıldığının farkındayım.		
5. Fablda teşhis sanatının kullanıldığını bilirim.		
6. Fablda intak sanatının kullanıldığını bilirim.		
7. Belli bir konuda bilgi aktaran bir sunum hazırlayabilirim.		

Geri Bildirim

Bu geri bildirim sayesinde kendi cevabınızı kontrol edebilir, hatalarınızı düzelterek öğrenmenizi pekiştirebilirsiniz.

1. Fablların en belirgin özelliği, kahramanların **insan dışı varlıklar** olmasıdır.
2. Fabllar dört bölümden oluşur:
Serim: Karakterlerin ve olayın geçtiği yerin kısaca tanıtıldığı bölümdür.
Düğüm: Hikâyedeki asıl çatışmanın, sorunun veya olayın başladığı ve ilerlediği bölümdür.
Çözüm: Çatışmanın bir sonuca bağlandığı bölümdür.
Öğüt: Fablin sonunda, hikâyeden çıkarılması gereken ahlaki dersin açıkça ve kısa bir cümleyle veya dizeyle verildiği bölümdür.
3. Fabl, okuyucuya yaşamla ilgili bir **öğüt** veya bir **ahlak dersi** vermek amacıyla oluşturulan, olaya dayalı edebi bir metindir.
4. Fabllar, ders verme amacı taşıdığı için **yalın** bir dille yazılır.
5. Fabllarda insan dışı kahramanlar yer aldığı için **teşhis** ve **intak** sanatları kullanılır.
6. Sunum; belirli bir konuya, fikre, ürüne veya projeye dair **bilgilerin**, genellikle **görsel destek** kullanılarak önceden **belirlenmiş bir amaç doğrultusunda** belirli bir kitleye aktarılması sürecidir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde yeni öğreneceğiniz konuyu; zihninizde var olan bilgileriniz, yaşantılarınız ve diğer derslerde öğrendiklerinizle ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yapınız. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları gözden geçirin.

1. Etkinlik

Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinle ilgili verilen ifadeler doğru ise “DOĞRU”, yanlış ise “YANLIŞ” sütununa (X) işareti koyunuz.

Altın Kuş

Eskiden yaşlı bir adamın üç oğlu, büyük bir de elma ağacı varmış. Her yıl onun meyvesini yiyip gençleşirmiş. Yılın birinde, daha meyve olgunlaşmadan biri gelip elmayı yiyip gitmiş. Bir sonraki yıl ihtiyarın büyük oğlu elmayı beklerken gece yarısı uyuyakalmış ve elmayı birine yedirmiş. Ondan sonra ortancası beklemeye başlamış. O da uyuyakalmış. İhtiyar üçüncü yılı küçük oğluna bekletmiş. O uyumadan beklemiş. Bir zaman sonra altın kuş gelerek elmaya konup yemeye başlamış. Çocuk yavaşça varıp kanadından tutunca kuş uçup gitmiş. Kanadından bir telek kopup oğlanın elinde kalmış. Çocuk sabahleyin teleği babasına getirmiş.

Babası: “Kanadını, teleğini bulmuşsun; kendini de bul!” demiş. Kuşu aramaya niyetlenen ihtiyarın iki oğlu iyi cins atlara binip, işe yarar silahlar alarak yola çıkmışlar.

O zaman küçük oğlu: “Ben de gideceğim,” diyerek babasından izin istemiş. Babası razı olup üç yaşındaki sarı tayını çocuğa vermiş.

(...) Bir ormanın içine geldiğinde karşısına bir kurt çıkmış. Çocuk attan inip kaçmış. Kurt, atı basıp yemiştir. Kurt, bir ağaca saklanarak ağlayan çocuğun yanına varıp: “Korkma, ben senin atını yedim, fakat dileğini yerine getireceğim,” demiş. “Altın kuşu arıyorum,” demiş çocuk.

O zaman kurt: “Şimdi sen benim sırtıma binip gözünü yum,” demiş. Çocuk kurdun sırtına binip gözünü yummuş. Bir nice dağları aştıktan sonra: “Gözünü aç,” demiş kurt. Çocuk gözünü açmış ki, bir şehre gelmişler.

(...)

Sabri Doğan, *Kırgız Masalları*

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Anlatmaya bağlı bir edebî metinden alınmıştır.		
2. Bilgi vermek amacıyla yazılmıştır.		
3. Öyküleyici anlatıma yer verilmiştir.		
4. Metinde olağanüstü varlık ve olaylar yer almıştır.		
5. Metinde zaman ve mekân unsuru belirgin değildir.		
6. Metinde sanatlı bir dil kullanılmıştır.		

2. Etkinlik

Kimya öğretmeni, Gaye'den kumaş bakımıyla ilgili arkadaşlarını bilgilendirecek bir çalışma yapmasını ister. Gaye, bu çalışma kapsamında birçok görsel hazırlar. Sınıfa sunduğu görsellerde sembollerin neyi ifade ettiğini açıklar. Aşağıda Gaye'nin çalışma kapsamında kullandığı bir görsel verilmiştir. Görseli inceleyiniz ve bu görselle ilgili verilen ifadeler doğru ise "DOĞRU", yanlış ise "YANLIŞ" sütununa (X) işareti koyunuz.

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Görseller, kumaşların bakımı konusunda kullanıcıya bilgi vermek amacıyla oluşturulmuştur.		
2. Yıkama, kurutma ve ütüleme gibi teknik bilgiler belirli bir düzen içinde sunulmuştur.		
3. Görseldeki bilgiler, uzmanların anlayabileceği karmaşık ve akademik bir dille hazırlanmıştır.		
4. Açıklama yazılarıyla, iletilmek istenen bilgiler en kısa ve açık biçimde aktarılmıştır.		
5. Görsel düzenleme, bilgilerin hızlı ve kolay anlaşılmasını destekleyecek şekilde oluşturulmuştur.		

Geri Bildirim

1. Etkinlik

- DOĞRU: Metin, olayların kişiler etrafında geliştiği ve anlatıcı tarafından aktarıldığı için anlatmaya bağlı bir edebî metindir.
- YANLIŞ: Metnin amacı bilgi vermek değil okuyucuya hayal gücüne dayalı bir anlatı sunmaktır.
- DOĞRU: Metinde olaylar bir akış içinde anlatıldığı için öyküleyici anlatım kullanılmıştır.
- DOĞRU: Altın kuş, konuşan kurt gibi unsurlar metinde olağanüstü varlık ve olaylara yer verildiğini göstermektedir.
- DOĞRU: Metinde zaman ve mekân kesin ifadelerle belirtilmemiştir.
- YANLIŞ: Metinde sade ve anlaşılır bir dil kullanılmış, sanatlı bir anlatım tercih edilmemiştir.

2. Etkinlik

- DOĞRU: Görsel, kumaşın bakımı konusunda kullanıcıya doğrudan rehberlik ettiği için bu ifade doğrudur.
- DOĞRU: Görseller ve açıklama yazıları belli bir düzenle içinde aktarıldığı için bu ifade doğrudur.
- YANLIŞ: Görseldeki bilgiler, herkesin gündelik hayatta anlayabileceği şekilde aktarıldığı için bu ifade yanlıştır.
- DOĞRU: Bilgiler, "Ütülenmez" veya "Kuru temizleme yapılmaz" gibi ifadelerle kısa ve açık biçimde aktarıldığı için bu ifade doğrudur.
- DOĞRU: Sembollerin altına yerleştirilen kısa açıklamalar, bilginin bir bakışta kolayca anlaşılmasını sağladığı için bu ifade doğrudur.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yapınız. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları gözden geçirin.

1. Etkinlik

Aşağıda verilen metinlerden hangileri fabl türüne uygun bir şekilde yazılmıştır, işaretleyiniz.

1

Yedi kat göğün şahit olduğu, kökleri yer altı krallıklarına uzanan Yüce Meşe'nin altında, sarp ormanların en kutsal toprağı vardı. Bu toprağın sahibi, adının heybetini taşıyan Rüzgâr'ın oğlu Tilki idi. Rüzgâr, onu kendisi gibi hızlı ve çevik olarak yetiştirmişti. Bozatlı Yol İyesi Kurt, onun kılavuzluğunu yapardı. Tilki; yedi diyarın altına inen, azmin ve sebatın timsali Ulu Karınca'dan karanlık dehlizlerde yorulmaz bir iradeyle çabalamayı ve gelecek fırtınalara kalkan olmayı öğrendi.

2

Burası Eski Meşe Mahallesi'ydi. Mahalleye adını veren ağacın kalın gövdesinin hemen dibi, öğle sıcağında nefes alınabilen yegâne yerd. Sinan, en güzel oyunlarını bu meşenin altında oynardı. Meşenin bir de keskin bakışlı, kurnaz misafirini ağırladığı bir kovuğu vardı. Kovuğun keyfini çıkaran tilki, ağacın dışarıdan görünen kökleri arasında dolaşan küçük bir karıncayı izliyordu.

3

Ulu meşe altıdır ormanın en serin yeri, Yaşardı orada bir Tilki, o çok çevik ve zeki biri. Tek kusuru, her maharetini kurnazlığa kullansın. Tüm gün keyfedip der ki "Sorumluluklar beklesin varsın!" Toprağın altında işleyip duran bir Karınca, Yorulmazdı çalışmaktan hazırdı hep yaza, kışa.

4

Bir varmış bir yokmuş. Vaktiyle yemyeşil yaprakları gökyüzüne değen Ulu Meşe Baba'nın gölgesinde, her şeyin bolluk içinde olduğu bir diyar varmış. Bu diyarın en serin köşesinde, tüyleri alev gibi parlayan ama akıllı bir fırıldak gibi işleyen Kurnaz Tilki yaşamış. Tilki, doğanın ona verdiği çevikliği ve zekâyı sadece kolay yoldan yiyecek elde etmek için harcarmış. Oysa hemen ayağının altında, sabrın ve alın terinin ne demek olduğunu bilen, küçücük bir Çalışkan Karınca varmış.

5

Ormanın en yüce ağacı meşeydi. Meşenin kovuğunda keyfine düşkün bir şekilde yaşayan Kurnaz Tilki, kıvrak zekâsı ve hızlı oluşuyla tanınırdı. Tek derdi, emek harcamadan yemekti. Bütün gününü tembellikle geçirir, karnı acıkınca kandırarak bir karga ya da bir leylek bulurdu. Bir de toprağın altında çalışan, durmak nedir bilmeyen, daima kışa ve bereketli yaza hazırlık yapan Çalışkan Karınca ile alay ederdi.

6

Heybetli meşenin gölgesinde, Serinlik arar her nefesinde. Sihir ile akıl buğu oldu, Kurnaz birden ortadan kayboldu.

Geçiminin derdinde o küçük, Boyundan büyük omzundaki yük. Kanatlandı, göğe uçuverdi Küçük bedeni, cesur yüreği.

2. Etkinlik

Aşağıda verilen metinleri bir fabl metni oluşturacak şekilde sıralayınız.

1

Karınca yaklaştı Tilki'ye, yüzüne baktı.
Onu unutamayacağı bir dersle bir başına bıraktı.
"Tilki, gerçek güç budur: Her sıkıntıya hazırlıklı olma.
Bundan sonra anı yaşarken geleceğini de unutmal"

2

Ulu meşe altıdır ormanın en serin yeri,
Yaşardı orada bir Tilki, o çok çevik ve zeki biri.
Tek kusuru, her maharetini kurnazlığa kullansın.
Tüm gün keyfedip der ki "Sorumluluklar beklesin
varsın!"
Toprağın altında işleyip duran bir Karınca,
Yorulmazdı çalışmaktan hazırdı hep yaza, kışa.

3

Tilki alay etti, salınarak uzaklaştı,
Bir saat dolmadan gök yarılıp şimşek çaktı.
Yağmur kırbaç sanki, rüzgâr bir dev gibi eser,
Her yer sel olunca orman halkı şaşkına döner.
Tilki ıslanmış hem titrer hem sığınacak yer arar.
Ne bir kuru kovuk bulur ne bir kaya dibi ona yarar.
Çaresizce baktı, karınca yuvasının girişine,
Toprakla sağlam sığınmış, hazır her direnişe.
İçeride Karınca ve tüm yoldaşları huzurlu,
Keyifleri pek yerinde olunca yiyecekleri istifli, yuvaları
kuru.
Fırtına dinip dışarıya çıktıklarında
Islak tüyleriyle boynu bükülmüş Tilki çıkar karşılarına:
"Karınca, sen haklıydın! Kurnazlığım işi yaramadı bu
sefer,
Kibrimden rüzgarın fısıltısını bile anlamadım, hakkımdır
bu keder."

4

Bir gün Tilki uzanmış, keyifli bir hâlde yatar,
Karınca buğdayları yuvasına taşır azar azar.
Tilki seslenir ona, gözlerinde neşe ve alay,
"Hey Karınca! Ne bu acele, hep başında bir telaş, bir
olay?
Bak bana hem dinlenirim hem yemeğim hazır olur kolay.
Sen hep yarına çalışırsın ama gün çabuk biter, vay ki
vay!"
Karınca durdu hemen, minik başını kaldırdı,
Tilki'ye baktı, haklı sözleri fısıldadı:
Sen kurnazlığınla birilerini kandırarak bulursun yiyeceği
Ama ben yarınımı güvenceye alırım, sevmem riski.
Bugünü yaşamak güzel ama gelecek unutulmaz.
Plansız harcanan gün, yarını asla buldurmaz.
İşte o an ormandan bir ses yükseldi hemen.
Keskin, ıslak bir rüzgar fısıltısı derinden.
Tilki umursamadı, "Sen de dertlenecek yer ararsın." dedi.
"Bir esinti bu, tasalanma!" diye yineledi.
Oysa Karınca'nın yüzü değişti o anda.
Bu ses, Büyük Fırtına'nın habercisiydi ormanda.

-----

3. Etkinlik

Aşağıda *Serçe ile Karga* adlı bir fablın serim ve düğüm bölümleri verilmiştir. Fablın çözüm ve öğüt bölümünü yazarak fablı tamamlayınız.

Serçe ile Karga

Serçenin sabah şarkısını duyan karga:

“Ne bu neşe?” demiş, “Her güne bir şarkı!

Dertli olanla görmezsin arandaki farkı.

Benim gibi kapkara tüyle kart sesle doğan

Hayata küskün olur, gülemez çoğu zaman.”

Serçe sakince dönüp bakmış dostuna:

“Her sabah doğan güne şükrederim ben.

Bir lokma yeter, bir yudum su kâfi,

Elimde olanla huzuru bulurum ben.”

Karga içini çekmiş, dalını tırmalamış:

“Benim tüyler kara, şansım dönmemiş,

Talihim ters, yüzüm hiç gülmemiş.

Dert üstüne dert, kaderle boğuşurum,

Güzele hayat kolay, bana çok zor dostum.”

(...)

5. Etkinlik

Göç Destanı

Uygurların yaşadığı topraklarda kutlu bir dağ ve bu dağın içinde bulunan sihirli bir taş vardır. Uygurlar, devletin gücünü ve ülkenin bereketini bu taşın sağladığına inanırlar. Taş yerinde durduğu sürece ülkede huzur, bolluk ve düzen vardır.

Bir gün Çinliler, Uygurların bu kutsal taşta verdiği önemi öğrenir. Uygur Kağanı'na dostluk göstererek bir Çin prensesiyle evlenmesini sağlarlar. Çinliler, prenses karşılığında bu kutsal taşı isterler. Uygur Kağanı büyük bir hata yaparak taşı Çinlilere verir.

Taş ülke dışına çıkarıldığı andan itibaren doğa dengesi bozulur. Kuraklık başlar, hayvanlar ölür, toprak verimsizleşir, halk yoksullaşır. Ülkede kıtlık ve felaketler artar. Uygurlar bunun sebebinin kutsal taşın kaybedilmesi olduğunu anlarlar. Ancak artık çok geçtir.

Yaşanan felaketler sonucunda Uygurlar eski yurtlarını terk etmek zorunda kalır. Halk, ağlayarak ve büyük acılar içinde yeni bir yurt arayışına çıkar.

Bir öğrenci, yukarıda özeti verilen *Göç Destanı* ile ilgili bir sunum hazırlayacaktır. Öğrenci sunumunu üç bölüm hâlinde planlamıştır:

- Giriş bölümünde, destanı genel özellikleriyle tanıtacaktır.
- Gelişme bölümünde, destanın olay örgüsünden söz edecektir.
- Sonuç bölümünde, destanın Türk kültür ve tarihindeki önemini açıklayacaktır.

Bu amaçla “Giriş”, “Gelişme” ve “Sonuç” başlıklı bilgi kartları hazırlamıştır. Ancak kartlar çalışma masasından düşmüş ve yerleri karışmıştır. *Göç Destanı*’nın özetinden ve verilen bilgilerden hareketle kartları anlamlı bir sunum oluşacak biçimde 1’den 10’a kadar sıralayınız.

Giriş

Destanda, toplumun kutsal saydığı değerlere verilen zarar sonucunda ortaya çıkan büyük felaketler ve bunun ardından yaşanan göç anlatılır.

☐

Göç Destanı, Uygur Türklerinin tarihi hafızasını ve kültürel değerlerini yansıtan önemli destanlardan biridir.

☐

Bu yönüyle eser hem bir uyarı hem de milletin ortak geçmişini hatırlatan sembolik bir anlatı niteliği taşır.

☐

Gelişme

Uygurlar yaşanan kıtlık ve felaketlerin sebebinin kutsal taşın kaybedilmesi olduğunu anlarlar ancak artık eski düzeni geri getirmek mümkün değildir ve göç etmek zorunda kalırlar.

☐

Çinliler, prenses karşılığında kutsal taşı ister ve Uygur Kağanı bu isteği kabul ederek büyük bir hata yapar ve taşı Çinlilere verir.

☐

Uygurların yaşadığı topraklarda kutsal sayılan bir dağ ve bu dağın içinde bulunduğu inanılan sihirli bir taş vardır; Uygurlar devletin gücünün ve ülkenin bereketinin bu taştan geldiğine inanırlar.

☐

Çinliler, Uygurların bu kutsal taşta verdiği önemi öğrenince dostluk kurarak Uygur Kağanı'na bir Çin prensesiyle evlenmesini teklif ederler.

☐

Bu taş ülke dışına çıkarıldığı andan itibaren doğanın dengesi bozulur; kuraklık başlar, toprak verimsizleşir ve halk büyük sıkıntılar yaşamaya başlar.

☐

Sonuç

Bu destan, kutsal değerlere sahip çıkmanın, bağımsızlığı korumanın ve milletçe birlik içinde olmanın önemini vurgulayarak Türk kültür ve tarihindeki yerini almıştır.

☐

Göç Destanı, Türklerin tarih boyunca yaşadığı göçlerin kültürel hafızadaki yansıması olarak kabul edilir ve yurt kaybının acısını sembolik bir biçimde anlatır.

☐

Geri Bildirim

1. Etkinlik: 3, 5

Soruda verilen metinlerden fabl türüne uygun olanlar 3 ve 5. metindir. Çünkü bu metinlerde fabl türüne ait karakterler, yine bu türün olay örgüsünde en çok kullanılan mekân olan orman ve hayvan yuvaları geçmektedir. Sade ve anlaşılır bir dille oluşturulan bu metinler, fabl karakterleri ile oluşturulmuştur. 1. metin epik bir anlatıma sahip kullanılan motiflerle bir destanı, 2. metin gerçek yaşama yakın olayları anlatan hikâyeyi, 4. metin döşeme bölümüyle başlayan bir masalı, 6. metin olağanüstü unsurları içeren ölçülü bir şiiri aklı getirmektedir.

2. Etkinlik: 2, 4, 3, 1

3. Etkinlik**Olası cevaplarınız düşünülmüş olarak oluşturulmuştur.**

Karga her doğan güne küs yaşamış,
Kara düşüncelerle gününü harcamış.
Bir sabah suya eğilmiş susuzluktan,
Ayağı kaymış, bir anlık gafletten.

Serçe duymuş o sesi, hemen tanımış,
Hiç düşünmeden canını dişine takmış,
Bir dal koparıp uzatmış dostuna,
“Tut!” demiş, “Umudu elden bırakma!”
Karga dala tutunmuş kanatlarıyla
Yeniden başlamış o gün yaşamaya
“Sesim ve kanatlarım olmasa neydi hâlim,
Ben elimdekilerin farkında değildim.
İçim şimdi ferahladı, sana minnettarım.”

Serçe gülümsemiş, yumuşak bir sesle,
“Elindekilerin kıymetini bil, dol neşeyle.
Yaşadığın her gün güzel, umutla sevgiyle.”

4. Etkinlik**Olası cevaplarınız düşünülmüş olarak oluşturulmuştur.****Kunduz ile Saksığan**

Gürül gürül akan bir nehrin kenarında yaşlı bir kunduz, dişleriyle kalın bir söğüt ağacını kemiriyordu: Kırt, kırt, kırt... Sesler ormanda yankılanıyor, iş ilerlemiyor gibi görünüyordu. Kunduz; ağacı devirecek, dalları suya taşıyacak, çamurla sıva yapıp akıntıya karşı devasa bir bent kuracaktı. Bu, aylar sürecektir bir sabır işiydi. O sırada daldan dala atlayan, neşeli ve geveze bir saksığan, gagasında parlayan bir teneke parçasıyla Kunduz'un yanına kondu.

“Hey koca diş!” diye şakıdı saksığan. “Günlerdir aynı ağacın başındasın. Sen o ağacı devirene kadar mevsim değişecek! Bak ben ne kadar hızlıyım? Bir uçuyorum, şimşek gibi parlayan ne varsa kapıp yuvama getiriyorum. Senin gibi çamurla, balçıkla uğraşmak, aylarca çabalamak bana göre değil.”

Kunduz, ağzındaki talaşları tükürdü; bir an durdu ve şöyle dedi:

“Ey renkli dostum! Sen anlık parıltıların peşindesin, ben ise güvenli bir geleceğin. Benim sabırla ördüğüm bu duvar, yarın sular yükseldiğinde yuvamı koruyacak. Sabır, sadece beklemek değil beklediğin şeye degecek bir temel atmadır.”

Saksığan güldü: “Sen çamurda debelen dur, ben göklerin keyfini süreceğim!” dedi ve uçup gitti.

Sonbahar yağmurları başladığında nehir o kadar kabardı, o kadar hırçınlaştı ki kıyıdaki her şeyi yutmaya başladı. Saksığanın nehir kenarındaki çalılıklara alelacele yaptığı içi parlak çöplerle dolu yuvası, ilk sel dalgasında suya kapılıp gitti. Saksığan sırsıklam, titreyerek yüksek bir dala sığındı.

Aşağıda ise bambaşka bir manzara vardı. Kunduzun aylarca sabırla ördüğü o sağlam bent, azgın suları göğüslemişti. Suyun hızı kesilmiş, kunduzun yuvası bir göletin ortasında, güven içinde duruyordu.

Kunduz, yuvasının kapısından kafasını çıkardı ve yukarıda titreyen saksığana baktı:

“Gördün mü dostum? Sabırla örülen duvarlar yıkılmaz ama aceleyle toplanan parıltılar ilk yağmurda akar gider.” dedi.

5. Etkinlik

Giriş: 2, 1, 3

Gelişme: 8, 6, 4, 5, 7

Sonuç: 10, 9

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksikliklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Bu karttaki çalışmalarınızı değerlendireceğiniz etkinlikleri yapınız. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları tekrar ediniz.

1. Aşağıdaki tabloda fabl yazma çalışmanızı en doğru yansıtan ölçüt cümlesinin karşısındaki derecelerden en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği işaretleyiniz. “Kısmen” ve “Hayır” seçeneklerini işaretlediyseniz bu davranışlarınıza yönelik eksikliklerinizi “Hazırlanıyorum” ve “Öğreniyorum” bölümlerini gözden geçirerek gideriniz.

ÖLÇÜTLER	EVET	KISMEN	HAYIR
Fablda yazım kurallarına uymaya ve noktalama işaretlerini doğru kullanmaya dikkat ettim.			
Metnimi fabl planına uygun bir şekilde oluşturdum.			
Fablda vermek istediğim mesajı öğüt bölümünde dile getirdim.			
Metnimi oluştururken olumlu tutum ve değerleri vurgulayan ifadelere yer verdim.			
Metnimde dikkat çekici bir başlık kullandım.			

2. Aşağıda bazı konuşma kuralları verilmiştir. Bir sunum yaparken bu kuralların sağlayacağı katkıları yazınız.

Kurallar	
a. Canlı bir ses tonu kullanmalıyım.	Dinleyicinin dikkatini canlı tutarak anlatımın etkisini artırır.
b. Konu bütünlüğüne dikkat etmeliyim.	
c. Zamanı iyi kullanmalıyım.	
d. Jest ve mimiklerden yararlanmalıyım.	
e. İlgi çekici bir giriş yapmalıyım.	
f. Vurgu ve tonlamaya dikkat etmeliyim.	

Geri Bildirim

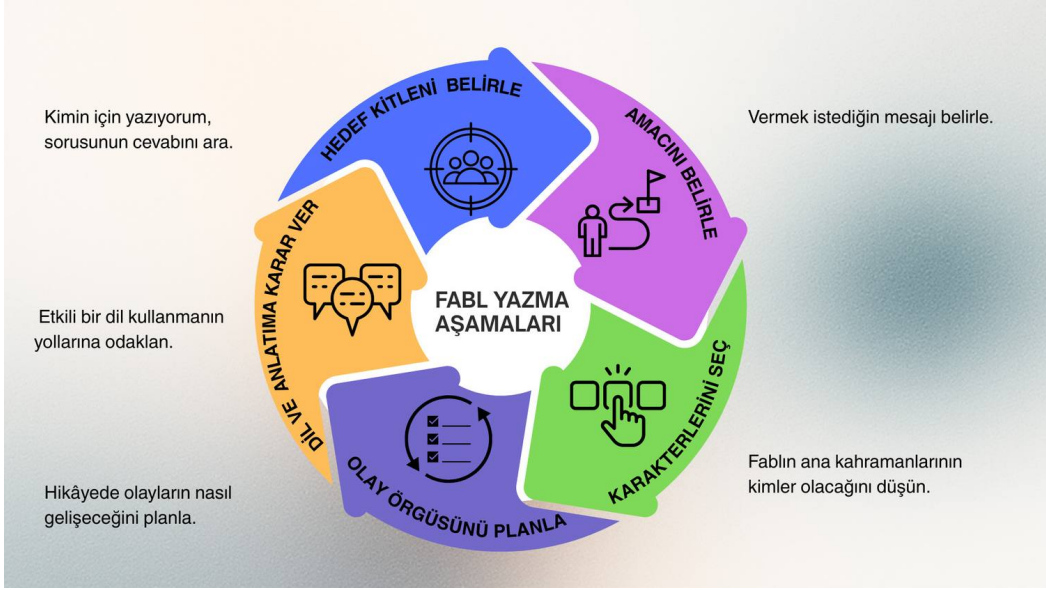
1. “Kısmen” ve “Hayır” seçeneklerini işaretlediyseniz bu davranışlarınıza yönelik eksikliklerinizi “Hazırlanıyorum” ve “Öğreniyorum” bölümlerini gözden geçirerek gideriniz.

- 2.**
- b. Dinleyicinin sunumu daha kolay anlamasını ve takip etmesini sağlar.
  - c. Sunumun planlı ve verimli ilerlemesine katkı sağlar.
  - d. Anlatımı daha etkileyici ve akılda kalıcı hâle getirir.
  - e. Dinleyicinin konuya odaklanmasını kolaylaştırır.
  - f. Verilmek istenen mesajın daha güçlü ve anlaşılır iletilmesini sağlar.

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi özetlemenizi, günlük hayatta ve farklı derslerde kullanabileceğiniz bilgileri belirlemenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Verilen bilgileri dikkatle okuyunuz. Konunun temel kavramlarını, önemli noktalarını ve bağlantılarını gözden geçirerek öğrenmenizi pekiştiriniz.

SUNUM HAZIRLAMA AŞAMALARI

Hazırlık
Aşaması

- Konu hakkında araştırma yapılır ve bilgi toplanır.
- Sunumun amacı ve hedef kitlesi belirlenir.
- Kullanılacak yöntem, teknik ve materyaller seçilir.
- Olası iletişim engelleri düşünülerek önlem alınır.

Planlama
Aşaması

- Bilgiler mantıklı bir sıraya konur.
- Ana düşünceler belirlenir.
- Süre planlaması yapılır.
- Dil, üslup ve görseller planlanır.

Sunum
Aşaması

- Dikkat çekici bir giriş yapılır.
- Açık, anlaşılır ve akıcı bir anlatım kullanılır.
- Jest, mimik, vurgu ve tonlamaya dikkat edilir.
- Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır.

Değerlendirme
Aşaması

- Sunum sonrasında geri bildirim alınır.
- Güçlü ve geliştirilebilir yönler belirlenir.
- Bir sonraki sunum için iyileştirmeler planlanır.

Daha fazlası için
karekodu okutunuz.

OKUMA

BAŞLARKEN

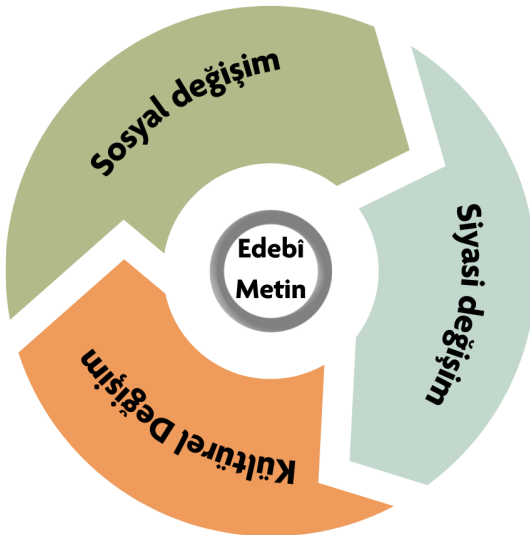
Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Dede Korkut Hikâyeleri ile Tanzimat Dönemi şiirleri hem içerik hem yapı hem de dil ve anlatım bakımından Türk edebiyatının iki ayrı dönemini temsil eder. Bu çalışma kartında, bu iki türü karşılaştırmalı bir gözle keşfedeceksiniz. Kahramanlık anlatılarından toplumsal meselelere, sözlü gelenekten modern edebî arayışlara uzanan bu yolculukta, metinlerde kullanılan fiillerin anlam derinliği ve anlatı gücünü nasıl şekillendirdiğini de inceleyeceksiniz. Her bir başlık, metnin iç dünyasına daha yakından bakmanızı sağlayacak ipuçlarıyla hazırlanmıştır. Çalışırken sadece bilgiyi değil metnin ruhunu da yakalama fırsatı bulacaksınız. Hazırsanız edebî dönemler arasında anlamlı bir köprü kuran bu keşfe başlayalım.

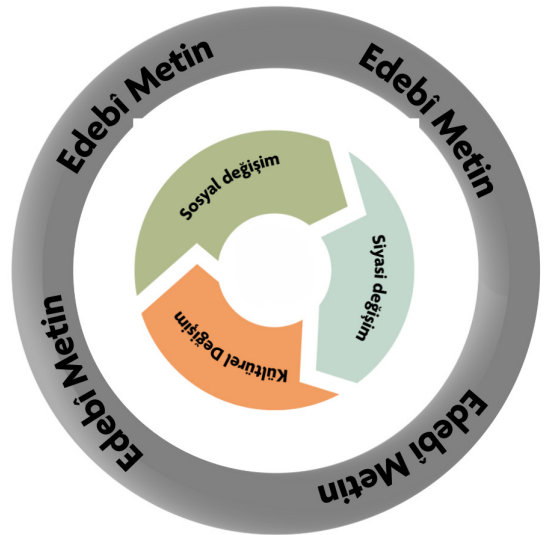
HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Bu etkinlikte edebî metnin sosyal, siyasal ve kültürel değişimle ilişkisini görsel üzerinden analiz edeceksiniz. Grafiklerdeki kavramların konumunu, yönünü ve vurgu düzeyini inceleyerek aralarındaki etkileşimi belirlemeniz beklenmektedir. Elde ettiğiniz çıkarımları tabloya aktaracak ve genel bir değerlendirme yapacaksınız. Bu çalışma, görsel okuma ve analitik düşünme becerilerinizi geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Dairesel İlişki Grafiği-1

Dairesel İlişki Grafiği-2

1. Grafiklerden hareketle aşağıdaki karşılaştırma tablosunu doldurunuz.

Ölçüt	Grafik-1	Grafik-2
Merkez kavram		
İlişki kurulan alanlar		
Vurgu düzeyi		
Anlam Yorumu		

2. Grafiklerden hareketle düşünme alanındaki ifadeyi tamamlayınız.

Düşünme Alanı

Dairesel ilişki grafiklerini incelediğimde şu sonuca ulaştım:

.....

.....

.....

.....

.....

Geri Bildirim

1.

Ölçüt	Grafik-1	Grafik-2
Merkez kavram	Edebi metin merkezde yer almaktadır.	Edebi metin dış halkada kuşatıcı biçimde tekrar edilmiştir.
İlişki kurulan alanlar	Sosyal değişim, siyasal değişim ve kültürel değişim ilişkilendirilmiştir.	Sosyal değişim, siyasal değişim ve kültürel değişim ilişkilendirilmiştir.
Vurgu düzeyi	Değişim alanları merkezdeki edebi metnin çevresinde konumlandırılmıştır.	Edebi metin dış halkada kapsayıcı biçimde gösterilmiştir.
Anlam Yorumu	Edebiyat sosyal, siyasal ve kültürel değişimlerden etkilenir.	Edebiyat toplumu etkileyen, kültürel mirası taşıyan ve değişimi yönlendiren bir güçtür.
Bakış açısı	Etkileşim merkezli bir yaklaşım söz konusudur.	Kuşatıcı ve belirleyici rol merkezli bir yaklaşım söz konusudur.

2. Dairesel ilişki grafiklerini incelediğimde şu sonuca ulaştım: Sosyal, siyasi ve kültürel değişimler edebi metinleri etkilerken edebi metinler de sosyal, siyasi ve kültürel değişimler üzerinde etkilidir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde yeni öğreneceğiniz konuyu; zihninizde var olan bilgileriniz, yaşantılarınız ve diğer derslerde öğrendiklerinizle ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Yönerge: Bu etkinlikte bir metnin çözümleme sürecini doğru düşünce akışıyla kurmanız beklenmektedir. Karışık verilen tahlil aşamalarını dikkatle inceleyerek mantıklı ve tutarlı bir sıralama oluşturunuz. Metni yüzeyden derine doğru analiz etmeye odaklanınız ve oluşturduğunuz düzenin anlam üretimine nasıl katkı sağladığını göz önünde bulundurunuz. Unutmayınız, amaç aşamaları ezberlemek değil metni sistemli bir düşünce düzeni içinde çözümleyebilmektir.

ÇIKIŞ KODUNU BUL

Bir kapıyı aralıyorsun içerisi loş bir ışıkla aydınlanıyor.

İçeri adım attığın anda kapı arkandan kapanıyor.

Kısa bir sessizlik...

Duvarlar kitap sayfalarıyla kaplı.

Tavandan yavaşça kelimeler sarkıyor gibi.

Ayaklarının altında cümle parçaları var.

Tam karşında ağır, metal bir kapı duruyor.

Üzerinde şu cümle yazıyor:

“SIR BURADA!”

Merakla içeri giriyorsun.

Kalbin biraz hızlanıyor.

Etrafına bakıyorsun.

Odanın ortasında bir masa var.

Masada sekiz kart duruyor.

Her kartta metni tahlil ederken yapman gerekenler yazıyor ancak sıraları karışmış ve kapıyı açacak mantıklı düşünce düzenini yalnızca sen kurabilirsin.

Kartları eline alıyorsun:

1. Metnin bağlamını inceleme (yazar–dönem ilişkisi)
2. Yapı unsurlarını çözümleme (olay, kişi, mekân, zaman)
3. Anahtar kavramları tespit etme
4. İletisini belirleme
5. Metnin türünü belirleme
6. Başlık ile içerik arasındaki ilişkiyi değerlendirme
7. Metni yorumlama
8. Dil ve anlatım özelliklerini inceleme

Birden duvara soluk bir yazı yansıyor:

“Metin yüzeyden derine ilerler.

Parça çözülmeyen bütün konuşmaz.”

Anlıyorsun ki bu bir bilmece değil bir düşünme düzeni.

Kartları gelişigüzel değil mantıkla yerleştirmen gerekiyor.

Zihninden eski bilgilerin geçiyor. Saymaya başlıyorsun

“Önce metni tanımalısın.
 Sonra yapısını çözmelisin.
 Sonra anlam katmanlarına inmelisin.
 Ve en son... anlamlandırmalısın.”
 Kartları sıraya dizmeye başlıyorsun.
 Her doğru yerleşimde kapının kilidi hafifçe titreşiyor.
 Son kartı yerine koyduğunda odada bir sessizlik oluyor.
 Metal kapının üzerinde yeşil bir ışık yanıyor.
 Ekranda son bir cümle beliriyor:
 “Her doğru sıralama, düşüncenin karanlığını aydınlatır.”
 Kapı yavaşça açılıyor.
 Artık sadece odadan değil metnin karmaşasından da çıkmış oluyorsun.
 Ve fark ediyorsun:
 Gerçek çıkış, doğru sıralamayı kurabildiğin anda başlamıştı

Kapının kilidini açmak için kartlardaki akışı mantıksal bir düzen içinde sıralayınız?

Geri Bildirim

5. Metnin türünü belirleme

— Önce metni tanırsın. Tür, analiz çerçevesini belirler.

1. Metnin bağlamını inceleme (yazar–dönem ilişkisi)

— Metnin hangi tarihsel ve düşünsel zeminde üretildiğini kavrarsın.

2. Yapı unsurlarını çözümleme (olay, kişi, mekân, zaman)

— Metni parçalarına ayırarak iskeletini görürsün.

8. Dil ve anlatım özelliklerini inceleme

— Anlamın nasıl kurulduğunu, hangi anlatım araçlarının kullanıldığını değerlendirirsin.

3. Anahtar kavramları tespit etme

— Metnin anlam merkezlerini belirlersin.

6. Başlık ile içerik arasındaki ilişkiyi değerlendirme

— Metnin ilk anlam ipucunu çözersin.

4. İletisini belirleme

— Parçalardan bütüne ilerleyerek temel mesajı ortaya çıkarırsın.

7. Metni yorumlama

— Tüm bulguları bir araya getirerek yorum oluşturursun.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve metinlerden hareketle etkinlikleri yapınız. Çalışmanızı güvenli ve düzenli bir şekilde yapınız.

Bu bölümde “Okuma 1” ve “Okuma 2” kapsamındaki etkinlikler yer almaktadır.

SALUR KAZAN’IN EVİNİN YAĞMALANDIĞI DESTANI BEYAN EDER

(Salur Kazan, Oğuz beyleriyle büyük bir toy düzenler ve ardından ava çıkmaya karar verir. Düşman sınırında konumlanan obayı koruması için oğlu Uruz’u üç yüz yiğitle birlikte bırakır. Bu sırada Şökli Melik’in casusları durumu haber verir ve düşmanlar Kazan’ın yurduna baskın düzenler. Burla Hatun, Uruz ve birçok mal mülk esir alınır; Kazan’ın otağı yağmalanır. Düşmanlar Kazan’ın on bin koyununu da almak için Karacık Çoban’ın üzerine yürür.)

Aşağıdaki parçada Karacık Çoban’ın bu durumun içine doğması ile gördüğü kötü rüya, bunun üzerine yaptığı hazırlık ve düşmana karşı verdiği mücadele anlatılmaktadır.

Gece yatarken Karacık Çoban kara kaygılı rüya gördü. Rüyasından sıçradı ayağa kalktı. Kıyan Gücü, Demir Gücü bu iki kardeşi yanına aldı. Ağılın kapısını berkitti. Üç yerde tepe gibi taş yığdı. Alaca kollu sopanını eline aldı. (...)

Yiğitler ejderhası Karacık Çoban sopasının ayasına taş koydu attı. Birini atınca ikisini üçünü yıktı, ikisini atınca üçünü dördünü yıktı.

(Karacık Çoban’ın mücadelesi sonucu düşman kaçar ancak çobanın kardeşleri öldürülür. O gece Salur Kazan da kaygılı rüya görmüştür ve yola düşer. Olup bitenleri çobandan öğrenir. Kazan ve Karacık Çoban düşmanın üzerine gider. Salur Kazan’ın oğlu Uruz öldürülmek üzereyken yetişirler. Ardından diğer Oğuz beyleri de destek için gelir.)

Aşağıdaki parçada Oğuz beylerinin Salur Kazan’a yardım etmek için yetişmesi anlatılmaktadır.

Bu sırada kudretli Oğuz beyleri yetişti. Hanım görelim kimler yetişti. Kara Dere ağzında Kadir veren, kara boğa derisinden beşiğinin örtüsü olan, hiddeti tutunca kara taşı kül eyleyen, bıyığını ensesinde yedi yerde düğümlen, yiğitler ejderhası, Kazan Bey’in kardeşi Kara Göne dört nala yetişti. Çal kılıcını kardeş Kazan, yetiştirm dedi. (...)

Bunun ardında hanım görelim kimler yetişti: Dönüp baksa çalimli, kartal hünerli, süslü eklem kuşaklı, kulağı altın küpeli, kudretli Oğuz beylerini bir bir atından yıkıcı, Kazılık Koca oğlu Bey Yiğenek dört nala yetişti. Çal kılıcını ağam Kazan, yetiştirm, dedi.

Bunun ardınca görelim hanım kimler yetişti: Altmış ogeç derisinden kürk eylese topuklarını örtmeyen, altı ogeç derisinden külâh etse kulaklarını örtmeyen, kolu budu irice, uzun baldırları ince, Kazan Bey’in dayısı, at ağızlı Aruz Koca dört nala yetişti. Çal kılıcını beyim Kazan, yetiştirm, dedi.

(Dış Oğuz beyleri ile iç Oğuz beyleri hep birlikte düşmana saldırırlar ve galip gelirler.)

Aşağıdaki parçada savaş sonrasında Salur Kazan’ın diğerleriyle birlikte yurda dönmesi anlatılmaktadır.

Kazan Bey ordusunu, çoluğunu çocuğunu, hazinesini aldı geri döndü. Altın tahtında yine evini dikti. Karacık Çobanı tavlacı başı eyledi. Yedi gün yedi gece yeme içme oldu. Kirk tane kul, kirk carıye oğul Uruz’un başına âzât eyledi. Kahraman koç yiğitlere çok ülke verdi, şalvar, cübbe, çuha verdi. Dedem Korkut gelerek destan söyledi deyiş dedi, bu Oğuznameyi düzdü koştu, böyle dedi.

Hani dediğim bey erenler
Dünya benim diyenler
Ecel aldı yer gizledi
Fâni dünya kime kaldı
Gelimli gidimli dünya
Ahir son ucu ölümlü dünya

Dua edeyim hanım: Karlı kara dağların yıkılmasın. Gölgeyi büyük ağacın kesilmesin. Taşkın akan güzel suyun kurumasın. Kadir Tanrı seni nâmerde muhtaç etmesin. Vuruşunca kara çelik öz kılıcın çentilmesin. Dürtüşürken alaca mızrağın ufanmasın. Ak sakallı babanın yeri cennet olsun. Ak bürçekli ananın yeri cennet olsun. Âmin diyenler Tanrı'nın yüzünü görsün. Ak alında beş kelime dua kıldık, kabul olsun. Allah'ın verdiği ümidin kesilmesin. Derle- sin toplasın günahınızı adı güzel Muhammed Mustafa yüzü suyuna bağışlasın hanım hey!

Dede Korkut Kitabı, Hazırlayan: Prof. Dr. Muharrem Ergin (Kısaltılmıştır.)

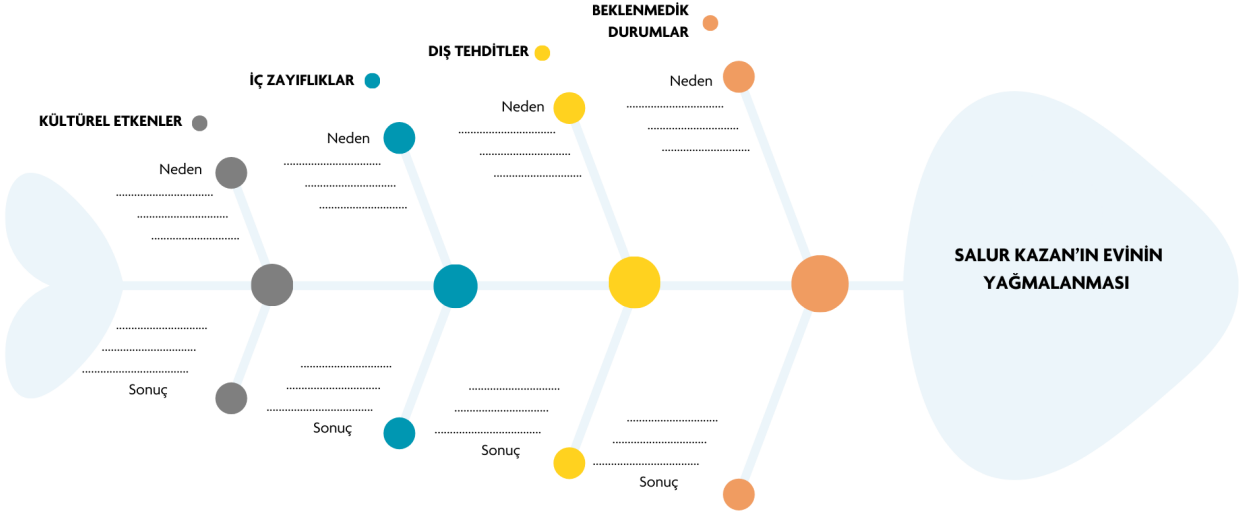
1. Etkinlik

Metinde geçen bazı kelime ve kelime grupları ile anlamları tabloda verilmiştir. Bağlamlarından hareketle kelime ve kelime gruplarını anlamları ile eşleştirip eşleştirme sütununa ilgili harfi yazınız.

Kelime/Kelime Grupları		Eşleştirme sütunları		Kelimelerin/Kelime gruplarının anlamları
a	berkitmek	(...)	I	Düzenlemek, tertip etmek.
b	dörtнала	(...)	II	Gelinen ve bir süre kalınıp gidilen.
c	çalmak	(...)	III	Serbest bırakmak, salıvermek.
ç	tavlacı	(...)	IV	Sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek.
d	azat eylemek	(...)	V	Alından veya şakaktan sarkan saç, zülûf.
e	çuha	(...)	VI	Atın çok hızlı koşmasıyla.
f	deyiş	(...)	VII	Şiir, destan vb. oluşturmak.
g	düzmek	(...)	VIII	Dirlik, düzen.
ğ	koşmak	(...)	IX	Bir şeyi bir yere vurmak.
h	gelimli gidimli	(...)	X	İzinsizce almak.
ı	çentilmek	(...)	XI	Tüysüz, ince, sık dokunmuş yün kumaş.
i	bürçek	(...)	XII	Davul.
			XIII	Üzerine çentik (oyuk) açılmak.
			XIV	At beslenen tavlaya (at ahır) bakan kimse.
			XV	Halk şiiri.

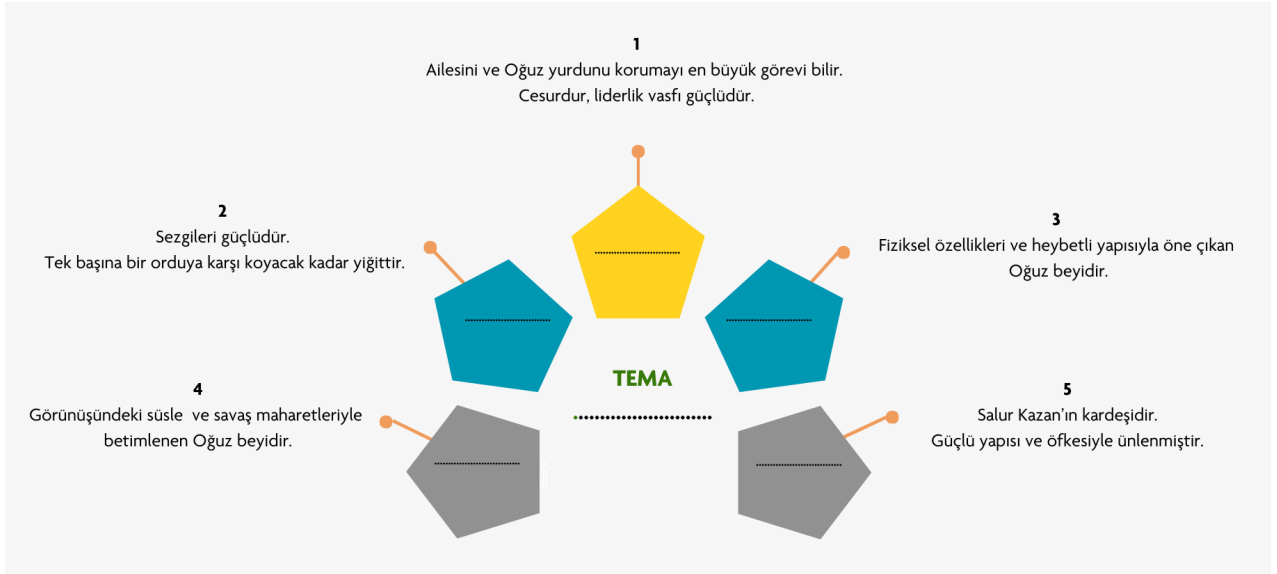
2. Etkinlik

Salur Kazan'ın evinin yağmalanmasına giden süreci kültürel etkenler, iç zayıflıklar, dış tehditler ve beklenmedik durumlar açısından değerlendiriniz ve her bir başlığa uygun neden-sonuç ifadelerini balık kılıcı diyagramına yazınız.

3. Etkinlik

Aşağıda verilen soruları cevaplayarak diyagramı tamamlayınız.

- a. Kişilik özellikleri verilen kahramanların isimlerini bularak tablodaki yerlerine yazınız.
- b. Metnin temasını bularak tabloya yazınız.
- c. Metindeki kişilerin bu temayı nasıl desteklediğini açıklayınız.

.....

.....

.....

- d. Metnin temasını, doğal afetler sonrasında toplumda gözlemlenen dayanışma örnekleriyle karşılaştırınız. Afet durumundaki dayanışma ile metin kişilerinin davranışları arasındaki benzerlik ve farklılıkları açıklayınız.

.....

.....

.....

4. Etkinlik

Aşağıdaki parçayı okuyunuz ve etkinliği yapınız.

AŞK-I MEMNU

(...)

Melih Bey'in yalısı yarım asrın inkılap silsilesinden [değişiklik zincirinden] geçmiştir. Bugün kim bilir kimindir? Fakat ne zaman önünden geçilse Boğaziçi'nin hususi hayatına vâkıf olanların [bilenlerin] kalplerinde gizli bir parmak uzanarak orasını gösterir ve müphem [belirsiz] fakat zengin manalar vererek:

— Melih Bey'in yalısı, der...

Bir vakitler yalının pencerelerinden taşan tarap [şenlik] ahengi hâlâ rıhtımın taşlarını yalayan suların zemzemelelerinde muhtefi [ezgilerinde gizlenmiş], geceleri Boğaz'ın suları bir zamanlar buradan topladıkları neşe şaşaasının hâlâ iltima bakiyesiyle fûruzan [parlaklıklarının kalıntılarıyla pırıldar] zannolunur, onun için yalının o hayat devresini bilmeyenler bile yalnız onun manasını hissederek buradan geçerken bir âlemin meçhul bir sergüzeştine [serüvenine] ait zevkleri duyarlar ve kendi kendilerine:

— Evet, Melih Bey'in yalısı, derler.

Bu yalı şehrin tarihinde mümtaz bir nevi [seçkin bir tür] çiçek yetiştiren bir camekân hükmünde hizmet etmiş ve İstanbul'un kibar hayatına bu mümtaz mahsulden numuneler [ürünlerden örnekler] serpmiştir.

(...)

Halid Ziya Uşaklıgil
(Metnin aslına sadık kalınmıştır.)

Dede Korkut Kitabı'ndan alınan okuduğunuz destanı ve *Aşk-ı Memnu* romanından alınan parçayı karşılaştırarak T diyagramını doldurunuz.

SALUR KAZAN'IN EVİNİN YAĞMALANMASI	AŞK-I MEMNU
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

5. Etkinlik

Aşağıdaki şiirleri okuyunuz ve şiirlerden hareketle 1, 2 ve 3. soruyu cevaplayınız.

ÖMR-İ MUHAYYEL

Bir ömr-i muhayyel... Hani gülbünler içinde
Bir kuşçağızın ömr-i bahârîsi kadar hoş;
Bir ömr-i muhayyel... Hani göllerde, yeşil, boş
Göllerde, o sâfiyet-i vecd-âver içinde
Bir dalgacığın ömrü kadar zail ü muğfel
Bir ömr-i muhayyel!

Yalnız ikimiz, bir de o: Ma'bûde-i şi'rim;
Yalnız ikimiz, bir de onun zıll-ı cenâhı;
Hâkîlere bahş eyleyerek hâk-i siyâhı
Düşünde beyaz bir bulutun göklere âzim.
(...)

Tevfik Fikret

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Hani güller arasında,
Küçük bir kuşun bahar ömrü kadar hoş;
Düşsel bir ömür...
Hani göllerde, yeşil ve ıssız,
Vecd uyandıran o duru saflık içinde
Bir dalgacığın ömrü kadar kısa ve gelip geçici
Bir düşsel ömür!

Yalnız ikimiz... bir de o: Şiirimin ilham perisi;
Yalnız ikimiz... bir de onun kanadının gölgesi;
Toprağa kara tozlarını bırakarak,
Beyaz bir bulutun sırtında göklere yükselen...
(...)

Tevfik Fikret

MURABBA

Sıdk ile terk edelim her emeli her hevesi,
Kıralım hâil ise azmimize ten kafesi;
İnledikçe eleminden vatanın her nefesi,
Gelin imdada diyor, bak budur Allah sesi!
(...)
Mahv eder kendini bülbül bile hürriyet için;
Çekilir mi bu belâ âlem-i pür mihnet için?
Din için, devlet için, can çekişen millet için,
Azme hâil mi olurmuş bu çürük ten kafesi?
(...)

Namık Kemal

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Samimiyetle bırakalım her isteği, her arzuyu;
Eğer kararlılığımıza engelse bu ten kafesini kıralım.
Vatanın her nefesi acıdan inledikçe,
“Yetişin imdada!” diyor; işte bu, Allah'ın sesidir!
(...)
Bülbül bile özgürlük uğruna kendini yok eder;
Bunca sıkıntı ve dert dolu bir âlem için çekilir mi bu belâ?
Din için, devlet için, can çekişen millet için
Bu çürük beden kafesi kararlılığa engel olur mu hiç?
(...)

Namık Kemal

1. Aşağıda verilen “Murabba” ve “Ömr-i Muhayyel” başlıklı şiirlerin karşılaştırılmasına dair ifadeleri doğru (D)-yanlış (Y) durumuna göre değerlendirerek sütunda ilgili yeri işaretleyiniz.

İFADELER	D	Y
1 “Murabba” kesitindeki vatan ve hürriyet söylemi dönemin özgürlük arayışının şiirin diliyle birleştiğini düşündürür.		
2 “Ömr-i Muhayyel”deki doğa ve hayal imgeleri, dönemde önem kazanan estetik duyarlığı şiirin içeriğine yansıtan bir yapı oluşturur.		
3 “Murabba”daki coşkulu çağrı tonu, şairin yaşadığı dönemdeki toplumsal hareketliliğin etkisini hissettirir.		
4 “Ömr-i Muhayyel” kesitindeki imgeler, döneminin siyasi atmosferine dair belirgin bir toplumsal mesaj içerir.		
5 “Murabba”daki “ten kafesi” söylemi, özgürlük düşüncesinin önündeki engellere dair dönemin ruhuyla bağlantı kuran bir imge görünümü taşır.		
6 “Ömr-i Muhayyel”deki huzurlu ve hayalci anlatım, dönemin kültürel hayatında öne çıkan toplumsal birlik çağrılarını güçlü biçimde destekler.		

2. Şiirlerden hareketle Namık Kemal ile Tefik Fikret’in dönemlerinin düşünce yapısının şiir diline nasıl yansıdığını açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Namık Kemal'in "Murabba" şiirinde güçlü bir özgürlük ve sorumluluk duygusu; Tevfik Fikret'in "Ömr-i Muhayyel" şiirinde ise huzur arayışı, hayal ve kendine ait bir dünya isteği öne çıkar.

Bu iki bakış açısından hangisi bugünün insanının değerlerine daha yakındır? Kendi yaşamınızdan, çevrenizden ya da günlük hayatınızdan örnekler vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

Geri Bildirim

1. Etkinlik

a – IV, b – VI, c – IX, ç – XIV, d – III, e – XI, f – XV, g – VII, ğ – I, h – II, ı – XIII, i – V

2. Etkinlik

Kültürel etkenler:

Neden: Av geleneği

Sonuç: Salur Kazan'ın ve diğer beylerin yurttan uzaklaşması

İç Zayıflıklar:

Neden: Yurdun savunmasının güçsüz bırakılması

Sonuç: Düşman saldırısına açık duruma gelmesi

Dış Tehditler:

Neden: Obanın düşmana yakın bir bölgede konumlanması

Sonuç: Düşman saldırısının her an gelebilecek olması

Beklenmedik Durumlar:

Neden: Casusların Şökli Melik'e haber uçuşması

Sonuç: Obanın hazırlıksız yakalanması ve yağmalanması

3. Etkinlik

a. 1 – Salur Kazan, 2 – Karacık Çoban, 3 – Aruz Koca, 4 – Yiğenek, 5 – Kara Göne

b. Metnin teması birlik ve dayanışmadır. Çünkü Oğuz beyleri zor durumda kalan Salur Kazan'a tek tek yetişerek güçlerini birleştirir, birlikte düşmana karşı koyarlar ve bu ortak mücadele sayesinde düzen yeniden sağlanır.

c. Olası cevaplarınız düşünüldükçe örnek cevap oluşturulmuştur.

Karacık Çoban'ın Kazan'ı yalnız bırakmayarak onunla gitmesi, Oğuz beylerinin yardıma koşması ve tüm beylerin birlikte hareket ederek düşmanı yenmesi metnin temasını desteklemektedir. Kahramanlar yurtlarına yapılan saldırı sonrasında güçlerini birleştirmiş, zorluk karşısında birlik olarak esirleri kurtarmış ve başarıya ulaşmışlardır.

d. Olası cevaplarınız düşünüldükçe örnek cevap oluşturulmuştur.

Metindeki birlik ve dayanışma teması, doğal afetlerden sonra toplumda gördüğümüz yardımlaşma örnekleriyle benzerlik göstermektedir. Afetlerde insanlar birbirine yardım etmek için hemen harekete geçer; tıpkı Kara Göne, Yiğenek ve Aruz Koca'nın Kazan'ın yardımına koşması gibi. Farklı olarak, metindeki dayanışma fiziksel güce dayalı bir yardımlaşmayı gerektirmiştir. Ancak doğal afet durumlarında insanlar imkânları ölçüsünde farklı ihtiyaçlara dönük yardımlaşma örneği sergileyebilir.

4. Etkinlik

SALUR KAZAN'IN EVİNİN YAĞMALANMASI	AŞK-I MEMNU
Oğuz beylerinin onur, güç ve dayanışma anlayışı üzerine gelişen kahramanlık ve mücadele	Melih Bey'in yalısının İstanbul'un sosyal hayatındaki sembolik değeri, geçmiş ihtişamın ve seçkin yaşamın yansıması
Salur Kazan'ın evinin düşman tarafından yağmalanması ve buna karşı verilen mücadele	Boğaziçi'ndeki bir yalının geçmişteki ihtişamı ve İstanbul'un seçkin hayatındaki yeri
Destansı ve olağanüstü gerçeklik; kahramanlık unsurları, abartılı güç ve yiğitlik anlatımı	Gözleme dayalı, betimleyici ve realist gerçeklik; sosyal çevre ve mekân tasviri ön planda
Dış çatışma (Oğuzlar – düşman), güç ve egemenlik mücadelesi.	Daha çok iç ve sosyal çatışma, geçmiş–bugün karşılaştırması ve toplumsal değerler çatışması.
Ana Düşünce	
Konu	
Gerçeklik Anlayışı	
Çatışma Türü	

5. Etkinlik

1. Soru

1-2-5

- İfade doğru çünkü “Murabba”daki vatan ve hürriyet söylemi, dönemin özgürlük arayışının şiir diline nasıl entegre olduğunu gösterir.
- İfade doğru çünkü “Ömr-i Muhayyel”deki doğa ve hayal imgeleri, dönemde öne çıkan estetik ve bireysel duyarlılığı şiire yansıtan bir yapı oluşturur.
- İfade doğru çünkü “Murabba”daki “ten kafesi” söylemi, özgürlük önündeki engellerle dönemin ruhu arasında güçlü bir bağ kuran bir imgedir.
- İfade yanlış çünkü şiirde coşkulu çağrı var ama “dönemde toplumsal hareketlilik olduğu” bilgisi doğrudan verilmez; bu, metin dışı bir varsayımdır.
- İfade yanlış çünkü verilen bölümdeki imgeler siyasal bir duruma açık bir gönderme yapmaz, daha çok hayal ve estetik bir atmosfer kurar.
- İfade yanlış çünkü şiirde toplumsal birlik çağrılarına işaret eden bir ifade yoktur, vurgu bireysel ve hayali bir huzur alanındadır.

2. Soru

Olası cevaplarınız düşünülmüş örnek cevap oluşturulmuştur.

Namık Kemal'in “Murabba” şiiri, yaşadığı dönemde özgürlük fikrinin ve vatan mücadelesinin öne çıktığını gösterir. “Hürriyet için”, “vatanın nefesi”, “Allah sesi” gibi ifadeler siyasi ve toplumsal amaçlarla yazdığını düşündürür. Bu söyleyiş, onun Tanzimat dönemi yazarları arasında toplum için yazmayı önemseyen, coşkulu ve eyleyen destekleyen kişiliğiyle uyumludur.

Tevfik Fikret'in “Ömr-i Muhayyel” şiiri ise Servetifünun döneminin bireysel, estetik ve hayalci yönünü yansıtır. “Gülbün”, “göl”, “beyaz bulut” gibi doğa ve hayal imgeleri; şairin daha içe dönük, sanatın güzelliğini öne çıkaran bir kişiliğe sahip olduğunu gösterir. Bu şiirde toplumsal bir çağrı değil, daha çok bireyin ruh hâli ve hayal dünyası öne çıkar. Böylece her iki şiir hem dönemlerinin ruhunu hem de yazarlarının edebi kimliğini açık biçimde ortaya koyar.

3. Soru

Olası cevaplarınız düşünülmüş örnek cevap oluşturulmuştur.

Bugün insanlar hem kişisel alanlarına hem de toplumsal sorumluluklarına önem veriyor. Tevfik Fikret'in huzurlu, sakin ve hayal dolu bir yaşam arayışı bana daha yakın geliyor çünkü günümüzde herkes yoğun tempodan uzaklaşıp kendine zaman ayırmak istiyor. Yine de Namık Kemal'in toplumu düşünme ve sorumluluk alma vurgusu da önemli. Özellikle deprem, çevre sorunları ya da sosyal dayanışma gibi durumlarda insanlar birlikte hareket etmenin değerini görüyor. Bu yüzden iki yaklaşımın da bana göre değeri var ama günlük hayatta Fikret'in iç huzur arayışı bana daha yakın hissettiriyor.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Soruları dikkatle yanıtlayınız. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları tekrar ediniz.

1. Aşağıda verilen ifadeleri doğru (D)-yanlış (Y) durumuna göre değerlendirerek cevap tablosunu “D” ya da “Y” harfleri ile doldurunuz.

İfadeler	D	Y
1 Dede Korkut Hikâyeleri’nde sözlü kültürün izleri görülür.		
2 Servetifünun romanında psikolojik çözümleme ve ayrıntılı tasvirler önemli bir yer tutar.		
3 Dede Korkut Hikâyeleri’nde olağanüstülük yoktur.		
4 Tanzimat şiiri, düşünceyi ve mesajı okura iletme amacı taşır.		
5 Dede Korkut Hikâyeleri, milli ve manevi değerlerin aktarımı bakımından güçlü bir kaynak niteliği taşır.		
6 Tanzimat dönemiyle birlikte edebî türlerde Batı etkisi belirginleşmeye başlar.		

2. Aşağıdaki ifadelerden hangileri “toplum merkezli anlatıdan birey merkezli anlatıya geçiş” düşüncesini destekler? İşaretleyiniz.

- ☐ Kahramanın toplum adına hareket etmesi
- ☐ Psikolojik çözümlemelerin artması
- ☐ Toplumsal değer aktarımının belirginliği
- ☐ İç çatışmaların anlatının merkezine yerleşmesi
- ☐ Üslupta bireysel duyarlılığın ön plana çıkması

3. Sizce edebiyatın temel işlevi toplumu yönlendirmek ve dönüştürmek midir, yoksa estetik bir değer üretmek midir? Görüşünüzü edebî türlerin tarihsel değişimini dikkate alarak gerekçelendiriniz.

Edebiyatın temel işlevi toplumu yönlendirmek ve dönüştürmektir çünkü .....

.....

.....

.....

Edebiyatın temel işlevi estetik bir değer üretmektir çünkü .....

.....

.....

.....

Sevgili öğrenciler,

Nesillerin Mirası temasında öğrendiğiniz bilgileri gözden geçirmek için aşağıdaki kontrol listesinde okuduğunuz ifadelerden katıldıklarınıza (X) işareti koyunuz.

ÖLÇÜTLER	
Dede Korkut Hikâyeleri'nin içerik özelliklerini doğru biçimde belirledim.	
Tanzimat Dönemi şiirinin temel özelliklerini ayırt ettim.	
Her iki dönemin yapısal özelliklerini karşılaştırdım.	
Metinlerdeki dil ve anlatım özelliklerini tespit ettim.	
Kavramlar arasında anlamlı bağlar kurarak metinleri analiz ettim.	

Geri Bildirim**1. Soru**

D-Y-D-Y-D-Y-D-D

1. **“Dede Korkut Hikâyeleri’nde sözlü kültürün izleri görülür.”** doğrudur çünkü anlatımda kalıplaşmış ifadeler, tekrarlar ve anlatıcı müdahaleleri sözlü geleneğin özelliklerini taşır.

2. **“Servetifünun romanında psikolojik çözümleme ve ayrıntılı tasvirler önemli bir yer tutar.”** doğrudur çünkü bu dönemde bireyin iç dünyası ve ruh çözümlemeleri ayrıntılı biçimde işlenmiştir.

3. **“Dede Korkut Hikâyelerinde olağanüstülük yoktur.”** yanlıştır çünkü hikâyelerde olağanüstü olaylar ve kahramanlık unsurları yer alır.

4. **“Tanzimat şiiri, düşünceyi ve mesajı okura iletme amacı taşır.”** doğrudur çünkü bu dönemde özgürlük, vatan, adalet gibi kavramlar şiir yoluyla topluma aktarılmıştır.

5. **“Dede Korkut Hikâyeleri, milli ve manevi değerlerin aktarımı bakımından güçlü bir kaynak niteliği taşır.”** doğrudur çünkü toplumsal hafıza ve kültürel birikimi yansıtan eserlerdir.

6. **“Tanzimat dönemiyle birlikte edebi türlerde Batı etkisi belirginleşmeye başlar.”** doğrudur çünkü Batılı türler ve fikirler bu dönemden itibaren edebiyata girmiştir.

2. Soru

Psikolojik çözümlemelerin artması

Birey merkezli anlatıda karakterin iç dünyası, duygu ve düşünceleri ön plana çıkar. Bu nedenle psikolojik çözümlemelerin artması geçişin göstergesidir.

İç çatışmaların anlatının merkezine yerleşmesi

Toplum merkezli anlatıda dış olaylar ve toplumsal mücadele önemlidir. Birey merkezli anlatıda ise kişinin kendi iç çatışmaları anlatının odağı haline gelir.

Üslupta bireysel duyarlılığın ön plana çıkması

Birey merkezli anlayışta yazarın ve karakterin kişisel bakış açısı belirginleşir. Üslup daha öznel ve bireysel bir nitelik kazanır.

Kahramanın toplum adına hareket etmesi

Bu özellik toplum merkezli anlatıya aittir. Kahraman bireysel değil, toplumsal değerler adına hareket eder.

Toplumsal değer aktarımının belirginliği

Toplum merkezli anlatının temel amacı ortak değerleri aktarmaktır. Bu durum birey merkezli anlayışa geçişi göstermez.

3. Soru**Olası cevaplarınız düşünülerek örnek cevap oluşturulmuştur.****Örnek Cevap 1-Toplum yönlendirme görüşü**

Edebiyatın temel işlevi toplumu yönlendirmek ve dönüştürmektir çünkü tarihsel süreçte edebiyat, toplumun bilinçlenmesine katkı sağlamıştır. Tanzimat döneminde özgürlük ve adalet kavramlarının şiire yansması buna örnektir. Edebi eserler, değerleri aktararak toplumsal değişime zemin hazırlamıştır. Bu yönüyle edebiyat yalnızca estetik bir alan değil aynı zamanda toplumsal sorumluluk taşıyan bir güçtür.

Örnek Cevap 2-Estetik değer görüşü

Edebiyatın temel işlevi estetik bir değer üretmektir çünkü sanatın kalıcılığı biçimsel ve dilsel gücünden gelir. Servetifünun Dönemi’nde estetik kaygının artması, edebiyatın bir sanat alanı olarak geliştiğini gösterir. Estetik değeri olmayan bir metin uzun süre yaşayamaz. Bu nedenle edebiyat öncelikle estetik bir üretim alanıdır, toplumsal etki bu estetik gücün doğal sonucu olarak ortaya çıkar.

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde; öğrendiklerinizi özetlemenizi, günlük hayatta ve farklı derslerde kullanabileceğiniz bilgileri belirlemenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Verilen bilgileri dikkatle okuyunuz. Konunun temel kavramlarını, önemli noktalarını ve bağlantılarını gözden geçirerek öğrenmenizi pekiştiriniz.

UYARI

Dede Korkut dönemindeki göçebe-savaşçı Oğuz toplumu; kahramanların dışa dönük, topluluk merkezli ve alplik değerleriyle şekillenmesine yol açmıştır. Servetifünun Dönemi'nde ise şehirleşme, Batılılaşma, bireyselleşme ve modern yaşamın getirdiği ruhsal çatışmalar; edebî kahramanları içe dönük, melankolik ve birey merkezli hâle getirmiştir. Böylece sosyal hayat değiştikçe metinlerdeki kahramanların dünyası da toplumsal görevden bireysel sorgulamaya doğru belirgin bir dönüşüm yaşamıştır.

Daha fazlası için
karekodu okutunuz.

DİNLEME

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında Milli Edebiyat Dönemi’nden bir hikâye örneği inceleyerek toplumsal, siyasi, ekonomik vb. alanlarda yaşanan değişimlerin edebî türlere yansımaları görecektir, nesilden nesile aktararak bugüne miras kalan edebî birikimimiz ile ilgili farkındalık kazanacaksınız.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki cümleleri, hikâye türüne ilişkin uygun ifadelerle tamamlayınız.

1. Hikâye, genellikle ..... kısa bir anlatım içinde sunulduğu edebî bir türdür.
2. Hikâyede ....., olayların başlama ve gerçekleşme sürelerini gösteren önemli bir unsurdur.
3. Hikâyede anlatılan olayları yaşayan ya da bu olaylara tanıklık eden kişiler, ... oluşturur.
4. Hikâyelerde olaylar, bir ..... içinde gerçekleşir.
5. Hikâye, anlatmaya bağlı edebî türler içinde ..... bir anlatı olmasıyla yer alır.

Geri Bildirim

1. Hikâye, genellikle **yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olayların** kısa bir anlatım içinde sunulduğu edebî türdür.
2. Hikâyede **zaman**, olayların başlama ve gerçekleşme sürelerini gösteren önemli bir unsurdur.
3. Hikâyede anlatılan olayları yaşayan ya da bu olaylara tanıklık eden kişiler, **hikâyenin kahramanlarını** oluşturur.
4. Hikâyelerde olaylar, bir **mekân** içinde gerçekleşir.
5. Hikâye, anlatmaya bağlı edebî türler içinde **olay merkezli** bir anlatı olmasıyla yer alır.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde yeni öğreneceğiniz konuyu; zihninizde var olan bilgileriniz, yaşantılarınız ve diğer derslerde öğrendik-
lerinize ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Yönerge: Verilen infografik metni dikkatle inceleyiniz. Infografikteki bilgileri göz önünde bulundurarak altında verilen metni
okuyunuz. Metinle ilgili verilen cümleleri doğru / yanlış olarak değerlendiriniz.

(...)

Kendi ismini bilmeyen, kendi dilini yazmayan, düşmanlarını kardeşi tanıyan bir millet yaşayabilir miydi? Buna imkân var mıydı? Yarın bu kendi ismini bilmeyen, kendi lisanını yazmayan, düşmanını kardeş sanan zavallı millet, Rusların, Fransızların, İngilizlerin elinde Hindistan halkı gibi esir olacak, onlara hayvan gibi hizmet edecek, medeniyetten, yani insaniyet ve ahlâkiyetten mahrum kalacaktı. Ve kendisi de işte böyle bir esir olmaya namzettii...

(...)

Çanakkale'yi İngiliz, Fransız topları dövüyordu. Ha bugün ha yarın... Düşman muhakkak bir surette bekleniyordu. Anadolu'ya hicret başlıyor, yavaş yavaş mahalleler boşalıyordu. O da birçokları gibi düşmanı bekliyor:

— Nihayet bir haftaya kadar... Diyordu.

Bu haftalardan birçoğu birbiri arkasına geçti. İngiliz ve Fransız zırhlıları Çanakkale'yi geçemedi. Hicret edenler döndüler. O, bu mucizeden şaşkın bir hâlde, köşkünden dışarı çıktı. Yüz binlerce asker sokakları, meydanları, kırları dolduruyordu. Bu intizam, bu ruh, bu ordu, bu millet birdenbire nereden doğuvermişti? Anlayamıyordu.

(...)

Ömer Seyfettin, *Çanakkale'den Sonra*

SORULAR

1. Bağımsızlık düşüncesi, halkın geleceğe dair kaygıları ve beklentileriyle şekillenmiş; dönemin toplumsal bilincinde belirleyici bir yere sahip olmuştur.
☒ Doğru ( ) ☐ Yanlış ( )
2. Savaş sürecinde halk, gelişmeleri düzenli ve resmi bilgilendirmeler yoluyla yakından takip etmiştir.
☒ Doğru ( ) ☐ Yanlış ( )
3. Dilimiz, metinde bağımsızlıkla ilişkilendirilerek millet olma bilincinin temel unsurlarından biri olarak ele alınmıştır.
☒ Doğru ( ) ☐ Yanlış ( )
4. Milli Mücadele Dönemi'nde halk en baştan itibaren savaşın sonucunu kesin bir zafer olarak görmüş ve umudunu hiç kaybetmemiştir.
☒ Doğru ( ) ☐ Yanlış ( )
5. Metinde, edebî anlatım yoluyla halkın bilinçlenmesi ve milli ruhun güçlendirilmesi amaçlanmıştır.
☒ Doğru ( ) ☐ Yanlış ( )

Geri Bildirim

1. **Doğru.** Çünkü metinde halkın geleceğe dair kaygıları, esaret korkusu ve belirsizlik duygusu açıkça dile getirilmekte; bu süreçte bağımsızlık düşüncesinin toplumsal bilinçte belirleyici hâle geldiği vurgulanmaktadır.
2. **Yanlış.** Çünkü metinde savaş sürecinde düzenli ve resmi bir bilgilendirmeden söz edilmemekte, aksine bekleyiş ve belirsizliğin hâkim olduğu bir atmosfer sunulmaktadır.
3. **Doğru.** Çünkü metinde “kendi dilini yazamayan” ifadesiyle dil bilincinin zayıflığı eleştirilmekte; dil, millet olma bilinci ve bağımsızlık düşüncesiyle doğrudan ilişkilendirilmektedir.
4. **Yanlış.** Çünkü metnin başında halkın savaşın sonucuna dair kesin bir inanç taşımadığı, Anadolu'ya göçün başladığı ve umutsuzluk yaşandığı belirtilmektedir. Umut ve güven duygusu ise süreç içinde sonradan ortaya çıkmaktadır.
5. **Doğru.** Çünkü metinde savaş döneminde milletin yaşadığı zihinsel dönüşüm, “bu ruh, bu ordu, bu millet” ifadeleriyle vurgulanmaktadır. Anlatım, halkta milli bilinç ve ortak bir direniş duygusu uyandırmaya yöneliktir.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Dinleyeceğiniz Milli Edebiyat Dönemi hikâyesiyle ilgili aşağıdaki etkinlikleri sırayla yapınız.

1. Etkinlik

Aşağıdaki karekodda Milli Edebiyat Dönemi'nden bir hikâye örneği dinleyeceksiniz. Hikâyeyi dinlerken dönemin edebi anlayışını, sosyal yaşantısını ve dil özelliklerini tespit edebilmek için dinleme öncesi uygun bir dinleme stratejisi (not alarak dinleme, estetik dinleme, eleştirel dinleme vb.) belirleyiniz. Belirlediğiniz stratejiyi gerekçesiyle yazınız.

.....

.....

.....

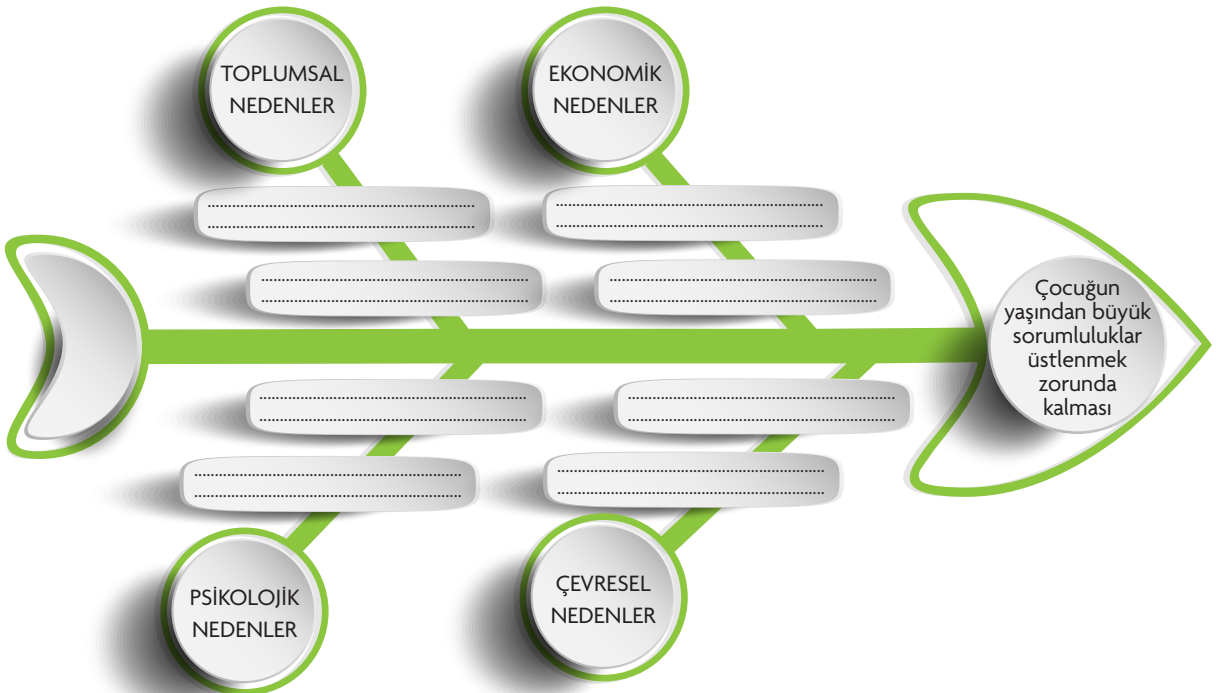

ON DÖRDÜNDE BİR ADAM

Yandaki karekodu okutarak *On Dördünde Bir Adam* adlı hikâyeyi dinleyiniz. Dinlediğiniz hikâyeden yola çıkarak aşağıdaki etkinlikleri yapınız. Karekoddaki içeriğe ulaşamadığınız durumda 139. sayfadaki yönergeyi uygulayınız.

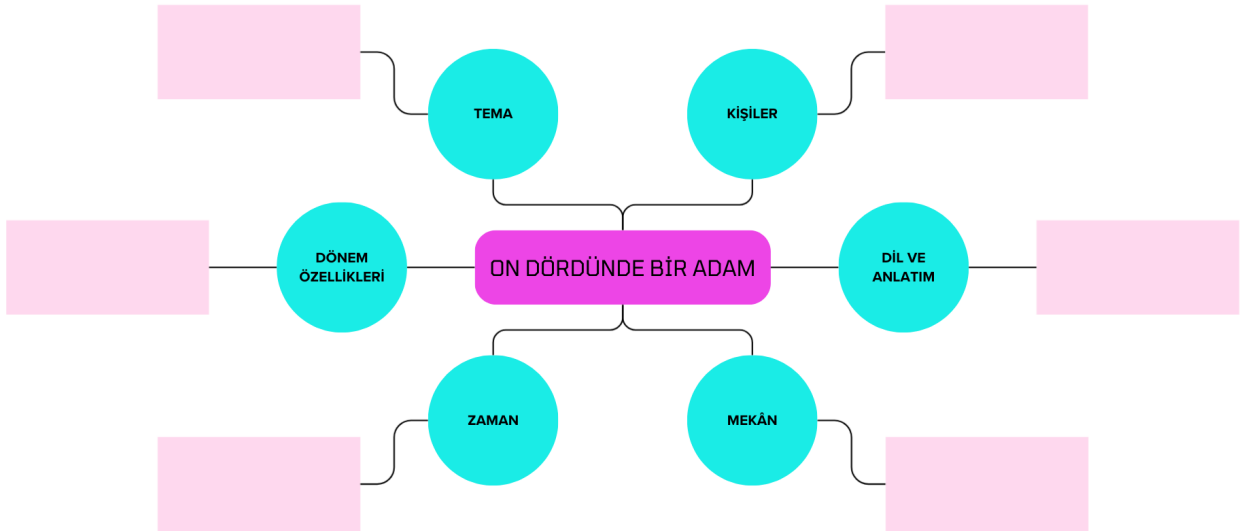
2. Etkinlik

Dinlediğiniz hikâyedeki çocuğun yaşından büyük sorumluluklar üstlenmek zorunda kalmasına ilişkin balık kılıcı diyagramını doldurunuz.

3. Etkinlik

Dinlediğiniz hikâye ile ilgili aşağıdaki şemada boş bırakılan yerleri doldurunuz.

4. Etkinlik

- a) Dinlediğiniz hikâyede sezdiğiniz bir değeri seçiniz (ör. sorumluluk, fedakârlık, dayanıklılık).
b) Bu değer, hikâyede hangi davranışlarla görünür hâle geliyor?
c) Bu değer toplumda hangi durumlarda görünür hâle geldiğini düşününüz ve bunu gerekçeleriyle açıklayınız.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins or other markings on the paper.

Geri Bildirim

1. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünüerek örnek cevap oluşturulmuştur.

Bu metni dinlerken **not alarak dinleme** stratejisini seçtim. Çünkü dönemin edebî anlayışını, sosyal yaşantısını ve dil özelliklerini belirlemek için dinleme sırasında önemli noktaları sistemli biçimde kaydetmem gerekiyor.

2. Etkinlik

1) Ekonomik Nedenler

- Geçim sıkıntısı
- Ailesinin temel ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olması

2) Toplumsal Nedenler

- Seferberlik nedeniyle babasının askere gitmesi ve geri dönmemesi
- Erkek çocuktan evin yükünü taşıma beklentisi

3) Psikolojik Nedenler

- Babasının şehit olmasından sonra “evin direği” olduğunu hissetmesi
- Kendini annesi ve kız kardeşine karşı sorumlu hissetmesi

4) Çevresel Nedenler

- Köy ile şehir arasındaki uzak ve yorucu yol koşulları
- Köyde işlerin fiziksel olarak ağır olması (odun kesme, davar gütmeye, tarla işleri)

3. Etkinlik

- **Tema:** Yaşam mücadelesi
- **Kişiler:** Anlatıcı, çocuk, arabacı
- **Dönem Özellikleri:** Seferberlik yıllarındaki Anadolu insanının sorunları anlatılmıştır. Milli Edebiyat Dönemi'nin özellikleri yansıtılmaktadır.
- **Dil ve Anlatım:** Sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Süsten uzak, günlük konuşma diline yakın bir anlatım benimsenmiştir.
- **Zaman:** Seferberlik yılları
- **Mekân:** Anadolu coğrafyası, köy şehir arasındaki yol

4. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünüerek örnek cevap oluşturulmuştur.

a) Dinlediğim hikâyede sezdiğim değer sorumluluktur.

b) Sorumluluk, hikâyede on dört yaşındaki bir çocuğun yaşına ve dış görünüşüne rağmen üzerine düşen görevi ciddiyetle yerine getirmesiyle görünür hâle gelmektedir. Toplum tarafından küçük ve yetersiz görülmesine karşın içinde bulunduğu şartların farkında olması ve ailesine katkı sunma bilinciyle hareket etmesi, sorumluluk duygusunun davranışlarına yansıdığını göstermektedir.

c) Sorumluluk değeri, toplumda özellikle zor dönemlerde daha belirgin hâle gelir. Bu dönemlerde yaş, statü ya da güçten bağımsız olarak herkesin elinden geleni yapması beklenir. Hikâyede de bu durum görülmekte; sorumluluk, bireyin yaşıyla değil içinde bulunduğu koşulları doğru okuyabilmesi ve görev bilinciyle hareket etmesiyle ortaya çıkmaktadır.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Soruları dikkatle yanıtlayınız. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları gözden geçiriniz.

1. Aşağıdaki tabloda verilen özelliklerden dinlediğiniz hikâyede bulunanları işaretleyiniz. İşaretlediğiniz özelliklere dair değerlendirmenizi ilgili yerlere yazınız.

On Dördünde Bir Adam			
Özellikler			Değerlendirmeler
1	Millî Edebiyat'ın toplumu merkeze alan sanat anlayışına uygun biçimde kaleme alınmıştır.		
2	Gerçeklik duygusunu artırmak için hikâyeye, kahraman bakış açısıyla yazılmıştır.		
3	Yazıldığı döneme uygun olarak hikâyede kullanılan dil süslü ve sanatlıdır.		
4	Millî Mücadele Dönemi'nde yaşananlardan yola çıkılarak kurgulanmıştır.		
5	Anlatıcı, bilinç akışı yoluyla kahramanın psikolojik çözümlemesini yapmaktadır.		
6	İçinde yaşanan koşullar, kahramanın karakteri üzerinde etkili olmuştur.		

2. Aşağıdaki metni okuyunuz.

TANIDIĞIM ÇOCUKLARDAN

(...)

“Adın ne?” “Rüstem.” “Nerede oturuyorsun?” “Şehzadebaşı’nda.” “Annen var mı?” “Var ya!” “Kardeşlerin?” Durdu. “Üç tane.” “Ağabey filan?” Başını salladı. “Hepsi küçük. Ağabey benim. Üçü de kız.” “Baban var mı?” “Bir yıldır kayıp. Muharebeye gitti. Hiç haber almadık.” “Annen bir iş tutuyor mu?” “Nasıl tutsun hanım teyze, hasta yatıyor.” “Ona, size kim bakıyor?” Bu defa isyanla, hayretle ayakları soğuk taşlara takılıp durdu. Yokuşu süpürek çıғrıışan poyrazı yenmek için sesinde azıcık yırtılmış, azıcık hırçın fakat gurur ve kuvvet sezilen bir incelikle “Ben yok muyum, ben anneme bakamaz mıyım?” diye haykırdı. Ses içimde bir şey yırttı, gözlerim ıslanıyordu. Neşeli olmakla Rüstem’in hâlini tabii görüyor gibi görünmeye çalışarak “Nasıl bakıyorsun, anlat bakayım.” dedim. Anlattı. Sabahları Tasvir, İkdâm satıyormuş. Bazen beş hatta - bende nasıl etki bıraktığını görmek için başını çevirdi - yedi kuruş kazanıyormuş. Öğleden sonra paket taşıyormuş. Akşamları Tercüman satarmış. Her gün on üç, on beş, yirmi kuruş bile kazanıyormuş. O zaman henüz ekmek kuruşu geçmemişti, bütün bunları söylerken herhâlde küçük kafasını benden çok yüksek hissediyordu. Öyle garip bir güveni, kuvveti vardı ki insan bu çocuğa bir iş gördürmeden kabil değil bir şey veremezdi.

(...)

Halide Edip Adıvar

Dinlediğiniz *On Dördünde Bir Adam* ve okuduğunuz *Tanıdığım Çocuklardan* hikâyelerindeki çocukların benzerlikleri nelerdir? Bu benzerliklerin sebepleri neler olabilir? Aşağıdaki tabloya yazınız.

Benzerlikler	Benzerliklerin Sebepleri

Geri Bildirim

1. Soru

1. Anadolu insanının geçim sıkıntısı, savaşın aile düzenine etkisi ve köylü çocuğun yaşamı anlatılarak toplumsal gerçekler vurgulanır. ✓
2. Olaylar, yolculuğa çıkan yetişkin anlatıcının “ben” diliyle aktardığı yaşantı ve gözlemler üzerinden verilir. ✓
3. Milli Edebiyat Dönemi’nde yazılan hikâyenin dili sade ve anlaşılırdır. ✗
4. Milli Mücadele Dönemi’nde Anadolu’da yaşanan zorlukları yansıtmak amacıyla kaleme alınmıştır. ✓
5. Hikâyede bilinç akışı tekniği kullanılmamıştır. ✗
6. Savaş, yoksulluk, ağır iş yükü çocuğu olgun ve sorumluluk sahibi bir yetişkin gibi davranmaya zorlamıştır. ✓

2. Soru

Benzerlikler	Benzerliklerin Sebepleri
Her iki karakterin de ailesini geçindirmeye çalışması	Seferberlik yıllarında yetişkin erkeklerin yokluğu nedeniyle evin sorumluluğunu erkek çocukların üstlenmek zorunda kalması
Yaşlarına göre olgun ve ağırbaşlı tavırlar sergilemeleri	Hayatın zorluklarının çocukları erken yaşta olgunlaştırması
Babalarının cepheden dönmemesi, annelerinin hasta olması	Yetişkin erkeklerin cepheye gitmesi, ağır yaşam koşullarından kadınların hasta olması

Sevgili öğrencimiz, bu çalışma kartının öğrenme sürecinize katkılarını düşünerek aşağıdaki “Yansıtıcı Yazı Kartı”nı doldurunuz.

YANSITICI YAZI KARTI

Kendime Notlar:

1. Bu etkinliklerde öğrendiklerim arasında en çok ilgimi çeken şu oldu: .....

Çünkü .....

2. Etkinliklerde yer alan konularla ilgili önceden ..... düşünüyordum.

Şimdi ..... düşünüyorum.

3. Etkinliklerdeki konular hakkında merak ettiğim ve araştırmak istediğim şu oldu: .....

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi özetlemenizi, günlük hayatta ve farklı derslerde kullanabileceğiniz bilgileri belirlemenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Verilen bilgileri dikkatle okuyunuz. Konunun temel kavramlarını, önemli noktalarını ve bağlantılarını gözden geçirerek öğrenmenizi pekiştiriniz.

Milli Edebiyat Dönemi, 1911'de Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem ve Ziya Gökalp'in Selanik'te yayımladıkları *Genç Kalemler* dergisiyle başlayan ve Cumhuriyet'in ilanına kadar devam eden dönemdir. Bu dergi dönemin anlayışının benimsenmesinde ve halka yayılmasında çok etkili olmuştur.

- Milli Edebiyat'ta amaç; taklitçilikten kaçınmak, modern ve milli bir edebiyat ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda eserlerde konu olarak Türk kültürü ve tarihi, Kurtuluş Savaşı, Anadolu insanının yaşamı öne çıkmıştır. Yazarlar milli ve manevi değerleri vurgulayan eserler yazmışlardır.
- Sade bir dil kullanılmış, gerçekçilik (realizm) akımına bağlı kalınmıştır.
- Ömer Seyfettin başta olmak üzere Halide Edip Adivar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay ve Ahmet Hikmet Müftüoğlu bu dönemde hikâye türünde eser veren sanatçılardır.

YENİ LİSAN

Genç Kalemler'in ilk sayısında yer alan *Yeni Lisan* başlıklı imzasız makale Ömer Seyfettin tarafından yazılmıştır.

Dilde özleşmenin savunulduğu yazıda, ulusal bir edebiyat oluşturabilmek için önce ulusal bir dilin gerekliliği üzerinde durulmuş; Türkçenin sadeleşmesi için bazı ilkeler kabul ve ilan edilmiştir. Bu ilkeler:

- Arapça ve Farsça dil bilgisi kuralları kullanılmayacak ve bu kurallarla yapılan tamlamalar bazı istisnalarla kaldırılacak.
- Arapça sözcükler, dil bilgisi bakımından asıllarına göre değil Türkçedeki kullanılışlarına göre değerlendirilecek.
- Arapça ve Farsça kelimeler Türkçede söylendikleri gibi yazılacak.
- Bütün Arapça ve Farsça kelimelerin atılmasına gerek olmadığından ilmi terim olarak Arapça kelimeler kullanılmaya devam edilecek.
- Diğer Türk lehçelerinden kelime alınmayacak.
- İstanbul Türkçesi esas alınarak yeni bir yazı dili meydana getirilecek.

Sevgili öğrencimiz, karekodu kullanmadığınız durumlarda aşağıdaki hikâyeyi bir yakınınızdan dinleyerek ilgili etkinlikleri yapınız.

ON DÖRDÜNDE BİR ADAM

Yolu arabacı da bilmiyor. Kâh sağa kâh sola sapıyor kâh tarlaların içine sürüyor, sonra kafasını bana doğru uzatıp şaşkın gözlerle bakarak:

- Acaba buradan mı gitsek? Acaba şuradan mı gitsek, diye soruyor. Ben gittikçe öfkelenmeye başlıyorum:
- Nasıl arabacılık bu, diyorum; ne yol bilirsin ne de...
- Yol nerede efendi? Yol yok ki bileyim, diyor.

Biçarenin hakkı var. Evet yol yok ki... Bir müddet iyi kötü bir şose üstünde gidiyoruz; birkaç kilometre sonra bakıyorsunuz, altınızdaki bir şose kayboluveriyor. Ya bir derenin kenarındasınız ya sarp bir tepenin eteğinde...

Doğal olarak bu sarp tepeye çıkmak ihtimali olmadığı için derenin çakıl taşları üstünden sarsıla sarsıla gitmeye mecbur oluyorsunuz. Derken önünüze bir çoban yolu çıkıyor, bir müddet de bunu takip ediyorsunuz, bir de bakıyorsunuz ki bu yol da bitmiştir.

Haydi, tarlaların içine... Lakin tarlalar ekseriyetle hendekle çevrilmiştir, bir yaylı arabanın hendekten geçebilmesi kabildir. O vakit, bir sağa bir sola başvurmaya başlıyorsunuz; ta ki daldığınız bu toprak deryası içinden kendinize bir iz bulup çıkasınız! Bin zahmet, bin meşakkatle bu izi bulursunuz. Şimdi, önümüzde bir kağıt arabasının yılankavı çizgileri uzanıyor; arabacı bu çizgiler üstünden “Deha!” diyor.

İşte, sabahtan beri bu hâlde, bir serseri arabanın içinde sarsıla sarsıla gidiyorum.

Sabahleyin çıktığımız köyden yolu tarif etmişler ve yedi saatte kasabaya varabileceğimizi söylemişlerdi. Hani yol? Ne yedi saati?... Şafakla beraber hareket etmiştik, şimdi ise akşam oluyor. Ne yapmalı? Kime sormalı?

Etraf o kadar da tenha ki... Birden arabacı bağırıyor:

- Ülen, ülen!..

Başımı arabanın perdeleri arasından dışarıya uzatıyorum. Arabacı yirmi otuz metre ötede bizim gittiğimiz istikamette yürüyen birine doğru bağırıyor. Yürüyen durdu: Bu sekiz on yaşlarında tahmin olunabilen cılız bir oğlan çocuğu; kendisinden iki kat daha ağır bir çuval yüklenmiş, eline de pabuçlarını almış bize doğru yaklaştı. Arabacı sordu:

- Ülen, şehir yolu nerede biliyor musun?

Çocuk; ince, cılız ellerinden birini, boşta duran elini, karşığı yamaçlardan birine doğru uzattı:

- Deha, yol orada ağarıp batıyor, dedi ve sonra ilave etti, ben de şehre gidiyorum.

Küçük çocuğun yüzü çok sevimli idi, üstü başı da oldukça temiz görünüyordu. “Yol ağarıp batıyor!” tarzında söylenişi pek hoşuma gitti, dedim ki:

- Öyle ise bin arabaya, beraber gidelim.

Çocuk bir tereddüt dakikası geçirdi, sözüme inanmıyor gibi yüzüme baktı, çuvalını yere bıraktı, teklifimi tekrar ettim.

- Haydi, dedim; o çuvalı arabacının yanına koy sen de çık!

Karşımda yer gösterdim. Pabuçlarını yan yana, büyük bir ihtimamla çuvalın üstüne yerleştirdi; kendisi de sırtı arabacıya ve yüzü bana çevrik, ayaklarını altına alıp oturdu. Yavrucağı gittikçe daha sevimli buluyorum; kendine göre saygılı, terbiyeli bir tavrı da var ve zeki, parlak gözleri ile dikkatli dikkatli beni süzüyor. Bu gözlerin önünde kendimi âdeta mahcup hissediyorum. Tıpkı bir büyük adam gibi bakıyor. Zaten, Anadolu çocuklarında bu büyük adam bakışı ve bu olgun erkek tavrı seyrek görünen şeylerden biri değildir. Bunlar, bazı mahlukat gibi sanki doğdukları günden itibaren yürümeye, işlemeye ve hayatı anlamaya başlarlar. Hiç oyun devirleri yoktur; sekiz dokuz yaşlarına basar basmaz maişet kaygıları, vaktinden evvel kavrulan kabuk bağlayan fidan vücutlarını şiddetli bir rüzgâr gibi sarsmaya başlar. Bu çocuk da neden onlardan biri olmasın, soruyorum:

- Sen kaç yaşındasın bakayım?

- On dört yaşımdayım, diyor ve acayip bir vakar ile önüne bakıyor. Mutlaka mübalağa ediyor, ben ona on ikiden

fazla veremiyorum.

- Hangi köydensin?

- Kara Işık köyündenim.

- Böyle geç vakit şehre ne yapmaya gidiyorsun? Başı ile arkasındaki çuvalı işaret etti:

- Azıcık kuru yemiş götürüyorum, yarın sabah pazar var, dedi. Pazar erken olur, yola sabahtan çıkarsam yetişemiyorum.

Bir müddet o da ben de sustuk. Çocuk gene dikkatli dikkatli beni tetkik ediyor.

Dedim ki:

- Sizin köyden şehre kaç saatte gidilir?

- Ağır ağır yürürsen tam altı saat, dedi.

- Altı saat!.. Çok uzak değil mi? Yorulmaz mısın? Sualimi anlamadı; duruşunda “Yorulmak mı? O da nedir şunun söylediğine bak!” demek istiyor gibi bir hâl vardı.

- Her hafta giderim, dedi; şehre varır varmaz İsmail Ağa'nın hanına inerim; İsmail Ağa'yı tanırırsın değil mi? O benim dayımdır. Öğleye kadar işimi bitiririm, satacağımı satar, alacağımı alırım; vaktim olursa bir de hamama giderim yahut aşçı Recep Ağa'nın dükkanından bir yoğurtlu kebab yerim. O da para artarsa...

- Satacağımı satarım, alacağımı alırım, dedin; kazandığın paralarla neler alırsın bakayım?..

- Ne gerekse alırım, dedi. Bazı tuz, bazı şeker lazım olur; anama yemeni, ablama çorap alırım; bazı kendime zıbınlık alırım.

Çuvalın üstüne yerleştirdiği pabuçlarını gösterdi; bunları, geçen hafta üç kâğıda aldım, dedi ve gözlerini gözlerimin içine dikerek pahalı mı? Ne dersin?

- Aferin, ucuz almışsın... Ve birden büyük bir merakla sordum. “Senin baban filan yok mu?”

Başı ile bir “Hayır!” işareti yaptı. Sonra hiç de mahzun görünmeyen bir tavırla:

- Babam seferberlikte askere gitti. Geçen sene künyesi geldi, dedi.

Künyesi geldi, köylü lisanında “öldü” demektir.

“Demek ki şimdi babanın yerine eve bakan sensin.” dedim. İki defa başıyla “Evet!” dedi ve karşımda daha rahat bir vaziyet aldı.

(...) İşim başımdan aşkın! Anamın ayaklarına hastalık geldiği günden beri davarı güden, tarlaya bakan, odun kesmeye giden hep benim... Ablam yalnız su taşır ve aş'a bakar. Hem o bizde misafirdir. Başka köye gidecek! Geçen yıl nişanlandı.

(...)

Hayatın en mühim hadiseleriyle boğuşmuş bu köylü yavrusunun karşısında ben artık hiçbir şey bilmeyen hiçbir şey anlamayan ve sanki korkunç bir masal dinliyormuş da tüyleri ürpermişçesine bir köşeye sinmiş, otuz dört yaşında toy, ürkek bir küçücük çocuktum.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Daha fazlası için
karekodu okutunuz.

EDEBİYAT ATÖLYESİ (YAZMA-KONUŞMA)

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında bir hikâyeyi şiire dönüştürme becerisini geliştirecek, bir hikâyeyi canlandırma aşamalarının neler olduğunu kavrayacaksınız. (Bu karta başlamadan önce ilgili temanın okuma ve dinleme kartlarını tamamlamanız atölye çalışmanızda size faydalı olacaktır.)

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Listede okuduğunuz ifadelerle katılıyorsanız “EVET”, katılmıyorsanız “HAYIR” seçeneğine (X) işareti koyunuz.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Hikâyenin ve şiirin edebi türler içinde yer aldığının farkındayım.		
2. Şiirin ve hikâyenin yapı, dil ve anlatım yönünden farklılıklarını bilirim.		
3. Bir hikâyenin canlandırılması için planlama yapılması gerektiğinin farkındayım.		
4. Bir hikâyeyi tiyatro metnine dönüştürebilirim.		
5. Canlandırma yapılırken görsel ve işitsel öğelerden yararlanılabileceğini bilirim.		

Tablodaki ifadelerde cevabınızın “HAYIR” olduğu maddeler için aşağıdaki açıklamalardan yararlanınız.

1.	Hikâye ve şiir, kendine özgü kuralları ve estetik kaygıları olan edebi türlerdir. Hikâye, anlatmaya bağlı edebi metinler çatısı altındayken şiir ise coşku ve heyecanı dile getiren edebi metinler arasında yer alır.
2.	Hikâye, düzyazı ; şiir, ritmik ve ahenkli bir yapı kuran dizeler üzerine inşa edilir. Hikâyede olay örgüsü yer alırken şiir, olayların bıraktığı duygusal izlenimi yoğun ve ritmik bir şekilde ifade eder. Hikâye dili daha çok anlaşılabilirliğe odaklanırken şiir dilinde çağırışım ve imgesellik ön plandadır.
3.	Bir hikâye canlandırılırken hikâye senaryo hâline getirilmeli , kostüm ve dekorlar hazırlanmalı , provalar yapılmalı ve sunum belirtilen tarih ve saatte yapılmalıdır.
4.	Bir tiyatro metni karakterlerin konuşmalarından ve bu konuşmalar dışında kalan, yay araç içinde eğik biçimde yazılan açıklamalardan (oyuncunun hareketleri ve ses tonu, ışık ve ses efektleri, dekor) oluşur.
5.	Bir canlandırmada kostüm , dekor , aksesuar ve ışık gibi görsel unsurlar ; müzik ve ses efektleri gibi işitsel öğeler kullanılabilir.

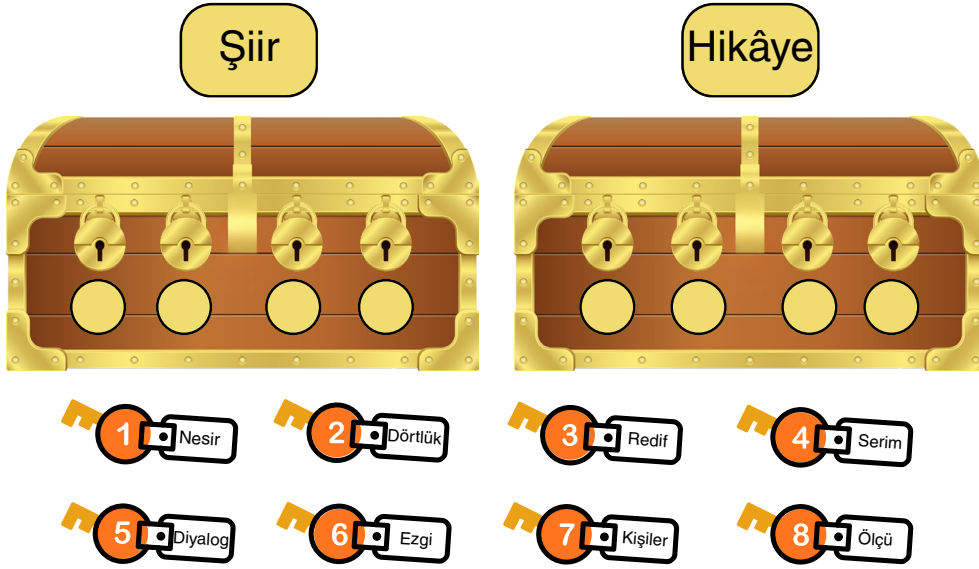
İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde yeni öğreneceğiniz konuyu; zihninizde var olan bilgileriniz, yaşantılarınız ve diğer derslerde öğrendiklerinizle ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Yönerge: Aşağıdaki etkinlikleri dikkatli bir biçimde gerçekleştiriniz.

1. Etkinlik

Dedesinin kütüphanesinden kalan şiir ve hikâye türüne ait eserlerin yer aldığı kilitli sandıkları açmak isteyen Emre, elindeki anahtarların hangi sandığa ait olduğunu bilmemektedir. Doğru anahtarların numaralarını ilgili sandığın üzerine yazarak ona sandığı açması için yardım ediniz.

2. Etkinlik

Aşağıdaki tiyatro metnini okuyunuz. Okuduğunuz metinle ilgili tabloda verilen özellikler doğru ise “DOĞRU”, yanlış ise “YANLIŞ” sütununu işaretleyiniz.

BİRİNCİ PERDE

Öğleden evvel

(Perde açıldığı vakit, seddin üzerinde kahvecinin çırağı iskemleye çıkarak bahçedeki ampulleri düzeltmekte, bakkalın çırağı da elinde süpürge, dükkânın önünü temizlemekle uğraşır. Bir dilenci, caminin duvarı dibinde, kımıldamadan oturur. Civardan geçen bir tramvayın gürültüsü. Zaman zaman yoldan gelip geçenler, vapur tren sesleri. Kahvenin karşısına rastlayan sokaktan sütçü girer.)

SÜTÇÜ – Süt! Süt!

(Bakkalın bitişiğindeki çıkmalı evin penceresinden bir kadın başı uzanır.)

SÜT ALAN KADIN – (Yüksek sesle) Sütçü! Sütçü! (Kapıya çıkar. Sütçü kapı önüne kadar gelmiştir.) Nerde kaldın ayol, (...) “Mama mama” diye çocuk ağlayıp duruyor.

Köşebaşı, Ahmet Kutsi Tecer

ÖZELLİKLER	DOĞRU	YANLIŞ
a. Bir olayı okuyucuya anlatmak amacıyla yazılmıştır.		
b. Olayın gerçekleştiği zaman belirtilmiştir.		
c. Kişiler, günlük konuşma dilinden uzak bir dil kullanmaktadır.		
d. Yay ayraç içinde, kişilerin konuşmaları dışında kalan ayrıntılar verilmiştir.		
e. Karakterlerin iç dünyaları, betimleyici anlatımla okuyucuya sunulmuştur.		
f. Anlatımda karşılıklı konuşmalara yer verilmiştir.		
g. Canlandırma esnasında oyunculara rehber olacak açıklamalara yer verilmemiştir.		

Geri Bildirim

1. Şiir sandığının anahtarları; 2, 3, 6, 8'dir.

Dört dizelik bölümlerden oluşmuş şiir parçasına **dörtlük** denir.

Ölçü, şiirde ahengi sağlayan unsurdur. **Redif**, şiirde dize sonlarında tekrarlanan aynı anlamdaki sözcükler ya da eklerdir. Şiirdeki ritmik yapı onun **ezgili** olmasını sağlar.

Hikâye sandığının anahtarları; 1, 4, 5, 7'dir.

Hikâye **nesir** (düzyazı) şeklinde yazılır. **Kişiler**; hikâyede anlatılan olayları, durumları yaşayan kahramanlardır. **Diyalog**, kahramanların karşılıklı konuşmalarına dayalı anlatım tekniğidir. **Serim**; hikâyede kişilerin ve çevrenin tanıtıldığı, konunun, olayın anlatılmaya başlandığı bölümdür.

2. a. Y, b. D, c. Y, d. D, e. Y, f. D, g. Y

a. Metin, bir tiyatro eserinden alınmıştır. Tiyatro metinleri; sahnede canlandırılmak, yani seyirci önünde eyleme dönüştürülmek amacıyla yazılır.

b. Metnin en başında, "BİRİNCİ PERDE" başlığının hemen altında "Öğleden evvel" ifadesi yer almaktadır.

c. Metindeki "Nerde kaldın ayol" gibi ifadeler, kişilerin sıradan, günlük hayatta kullanılan bir dili tercih ettiğini göstermektedir.

d. Metinde yay ayraçlar içinde yazılan ifadeler, sahne yönergeleridir. Bunlar; oyuncunun hareketlerini, ses efektlerini ve sahnedeki durumu belirten, kişilerin konuşmaları dışındaki ayrıntıları veren metinlerdir.

e. Betimleyici anlatım; bir varlığın veya kişinin dış görünüşünü, özelliklerini veya iç dünyasını ayrıntılı olarak anlatmaya dayalı bir tekniktir. Tiyatroda ise karakterlerin iç dünyaları doğrudan anlatılmaz, genellikle diyalogları ve hareketleri aracılığıyla seyirciye gösterilir.

f. Tiyatroda konuşmalar, karşılıklı konuşmalara yani diyaloglara dayanır.

g. Metinde ayraç içinde yer alan ifadeler canlandırmada oyunculara rehberlik eder.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Etkinliklerde verilen adımları dikkatle uygulayınız.

**ON DÖRDÜNDE
BİR ADAM**

Yandaki karekodu okutarak *On Dördünde Bir Adam* adlı hikâyeyi dinleyiniz. Dinlediğiniz metinden hareketle aşağıdaki etkinlikleri yapınız. Karekoddaki içeriğe ulaşamadığınız durumda 149. sayfadaki yönergeyi uygulayabilirsiniz.

1. Etkinlik

Türk dili ve edebiyatı dersinde dinlediğiniz *On Dördünde Bir Adam* adlı hikâye sizi çok etkilemiştir. Hikâyedeki çocuğun yaşadığı dramı, bozkırın sertliğini ve erken yaşta büyümek zorunda kalmanın ağırlığını şiirsel bir dille yeniden ifade etmek istiyorsunuz. Bu çalışmanıza şiir planı oluşturmak için aşağıdaki tabloda verilenlerden hangilerini kullanırsınız? İşaretleyiniz.

Amaç	☐ Bilgilendirmek	☐ Estetik zevk vermek
Dil Özelliği	☐ Sanatsal, öznel	☐ Bilimsel, nesnel
Ana Duygu	☐ Mahcubiyet, saygı	☐ Acıma, usanç
Anahtar Sözcükler	☐ Mutlu, pırıltı, çocukluk, anı	☐ Yol, çuval, sırt, tepe

2. Etkinlik

Oluşturduğunuz şiir planından hareketle bir dördlük yazınız.

3. Etkinlik

DUHA KOCA OĞLU DELİ DUMRUL BOYU

Deli Dumrul; Oğuz elinde gücüne güvenen, kimseden çekinmeyen bir yiğittir. Bir kuru çay üzerine köprü yapar ve geçenden, geçmeyenden zorla haraç alır. Bir gün köprünün yakınında bir genç ölünce Dumrul, bu canı alanın kim olduğunu sorar. Al kanatlı Azrail olduğunu öğrenince ona meydan okur ve “Onu öldürüp kimsenin canını almamasını sağlayacağım!” der.

Allah, bu küstahlığına karşılık Azrail’e Dumrul’un canını almasını emreder. Azrail, Deli Dumrul’un karşısına çıkınca Dumrul korkuyla titremeye başlar. Azrail’den canını almaması için yalvarır. Azrail, kendisinin sadece bir emir kulu olduğunu ve Allah’a yalvarması gerektiğini söyler.

Dumrul, Allah’a yakarır ve canını Azrail’in değil bizzat kendisinin almasını ister. Allah, Dumrul’un bu içten tövbesini kabul eder ve ona bir şartla canını bağışlayacağını bildirir: Kendi yerine ölecek birini bulması.

Deli Dumrul, önce yaşlı babasına gider ve canını vermesini ister. Babası, “Dünya tatlıdır, canıma kıyamam.” diyerek reddeder. Ardından annesine gider, annesi de aynı şekilde canını vermeyi kabul etmez. Büyük bir hayal kırıklığıyla evine döner ve durumu karısı Aykız’a anlatır.

Deli Dumrul; karısından kendisinden sonra çocuklarını yetim bırakmamasını, dilediği biriyle evlenmesini ister. Karısı Aykız ise büyük bir fedakârlık göstererek “Benim canım senin canına kurban olsun.” der ve Dumrul’un yerine ölmeyi kabul eder.

Azrail, karısının canını almaya gelince Dumrul yine dayanamaz ve Allah’a, “Alacaksan ikimizin canını birlikte al, almayacaksan ikimizi birlikte bırak!” diye yakarır. Karısının bu büyük sevgisi ve Dumrul’un ikinci kez yakarışı Allah’ın hoşuna gider. Allah, Aykız’ı bağışlar ve Dumrul’a da yüz kırk yıl ömür verir. Azrail’e Dumrul’un annesi ve babasının canlarını almasını emreder.

Böylece Deli Dumrul ve karısı uzun ve mutlu bir ömür sürer. Hikâye, Dede Korkut’un duasıyla son bulur.

Yukarıda *Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu* hikâyesinin özeti verilmiştir. Bu hikâye, sınıfta öğrenciler tarafından canlandırılacaktır. Bu canlandırma için tiyatro senaryosu hazırlanmıştır. Bu senaryodan alınan aşağıdaki bölümdeki eksik bırakılan diyalogu yazınız.

(Deli Dumrul’un çadırı.

Perde açıldığı vakit, Aykız beşiği sallamaktadır. Deli Dumrul içeri girer. Her zamanki heybetli yürüyüşü yoktur, adımları ağırdır. Kılıcını bir kenara bırakır ve olduğu yere, bir postun üzerine çöker.)

AYKIZ: (Telaşla ayağa kalkar) Dumrul! Yiğidim, evimin direği... Nedir bu halin? Yüzün kireç gibi ak pak olmuş, o şahin bakışların sönmüş. Kuru çay üzerine kurduğun köprüyü mü yıktılar? Yoksa o korkusuz yüreğine bir keder mi düştü? Söyle bana, ne oldu?

DELİ DUMRUL: (Başını kaldırıp karısına bakar, sesi titrek) Ah Aykız... Han kızı, gözümün nuru, gönlümün süruru Aykız... Yüksek kara dağlarım yıkıldı, haberin olsun. Gölge koca ağacım kurudu, haberin olsun.

Azrail canımın peşine düştü, benden can istedi. Babama gittim “Oğul, dünya tatlıdır; can azizdir, veremem.” dedi. Anam “Oğul, dokuz ay karnımda taşıdım ama can tatlı.” dedi.

AYKIZ: ----

.....

.....

.....

4. Etkinlik

Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu'ndaki karakterlerin özelliklerini aşağıdaki kutucuklara yazınız.

1. Cesur 2. Küstah 3. Tövbekâr 4. Fedakâr 5. Bencil 6. İtaatkâr 7. Adil 8. Fevri 9. Sadık

Geri Bildirim

1.Etkinlik

Öğrenci, *On Dördünde Bir Adam* adlı hikâyeden hareketle oluşturacağı şiir ile bir konuda bilgilendirme yapmayı değil okuyan ve dinleyenlerde estetik zevk uyandırmayı amaçlar. Öğrenci şiirini okulda, ders saatinde sunacağı için hedef kitlesi öğretmenleri ve arkadaşları olmalıdır. Öğrencinin kullanması gereken dil, bilimsel ve nesnel değil şiir türüne uygun olarak sanatsal ve öznel bir dildir. Şiirin ana duygusu, hikâyenin anlatıcısının yolda karşılaştığı çocuğa karşı duyduğu mahcubiyet ve hayranlığın ortaya çıkardığı saygıdır. Kahraman anlatıcı, çocuğun durumundan dolayı acıma ve usanç duygularını hissetmez. Öğrenci şiirini oluştururken hikâyede geçen “yol, çuval, sırt, tepe” sözcüklerinden yararlanabilir. “Mutlu, pırıltı, çocukluk, anı” sözcükleri hikâyeden seçilebilecek anahtar sözcükler değildir.

2. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünüerek örnek cevap oluşturulmuştur.

Yol ağarıp batıyor **tepeler**in ardında,

Bir silüet belirdi akşamın alacasında.

On dördünde bir adam, bakışları vakur,

Sırtında dünya kadar ağır bir **çuval** durur.

3. Etkinlik

Olası cevaplarınız düşünüerek örnek cevap oluşturulmuştur.

AYKIZ: (Deli Dumrul' a dönerek kararlı ve şefkatli bir sesle) Ne söylersin yiğidim? Dağların yıkılmasın, ağacın kurumasın! Senin canına kurban edilecek bir can lazımsa o can işte buradadır. Anan ve baban dünya tatlıdır, diyerek senden yüz çevirdiyse bu Aykız seni yalnız bırakır mı sanırsın? Al kanatlı Azrail benim canımı alsın, yeter ki sen yaşa, evlatlarımızın başı dik kalsın! Benim canım senin canına kurban olsun!

4. Etkinlik

1, 2, 3, 8: Bunlar Deli Dumrul'un özellikleridir. Kendisiyle savaşacak kudrette birini araması cesur, Azrail'e meydan okuması fevri ve küstah, pişmanlık duyup Allah'a yalvarması tövbekâr olduğunu gösterir.

4, 9: Bunlar Aykız'ın özellikleridir. Eşi yaşasın diye kendi canını seve seve vermeyi kabul etmesi fedakâr, eşine olan koşulsuz sevgisi ve bağlılığı sadık olduğunu gösterir.

5: Bu, Deli Dumrul'un annesinin özelliğidir. Kendi yaşamını çocuklarının hayatına tercih etmesi bencil olduğunu gösterir.

6, 7, 9: Bunlar Azrail'in özellikleridir. Allah'ın emirlerini sorgulamadan yerine getirmesi itaatkâr, ilahi adaletin uygulanmasında rol oynaması adil, Allah'a içten biçimde bağlılık duyması sadık olduğunu gösterir.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Soruları dikkatle yanıtlayınız. Cevaplarınızı geri bildirimlerle karşılaştırarak eksik gördüğünüz noktaları tekrar ediniz.

1. Aşağıdaki tabloda şiir yazma çalışmanızı yansıtan ölçütlerden uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği işaretleyiniz.

Ölçütler	Evet	Kısmen	Hayır
a. Şiirimi yazma amacımı, ana duyguyu, dil özelliklerini ve kullanacağım anahtar sözcükleri tespit ettim.			
b. Hikâyede yer alan cümleleri şiir cümlelerine dönüştürdüm.			
c. Kahramanların konuşmalarını şiir diline uygun bir biçimde ifade ettim.			
d. Şiirimi oluştururken imgelerden faydalandım.			
e. Şiirimi oluştururken açık ve örtük iletilerden yararlandım.			
f. Farklı cümle türleri kullanarak şiirimi tekdüzelikten kurtardım.			

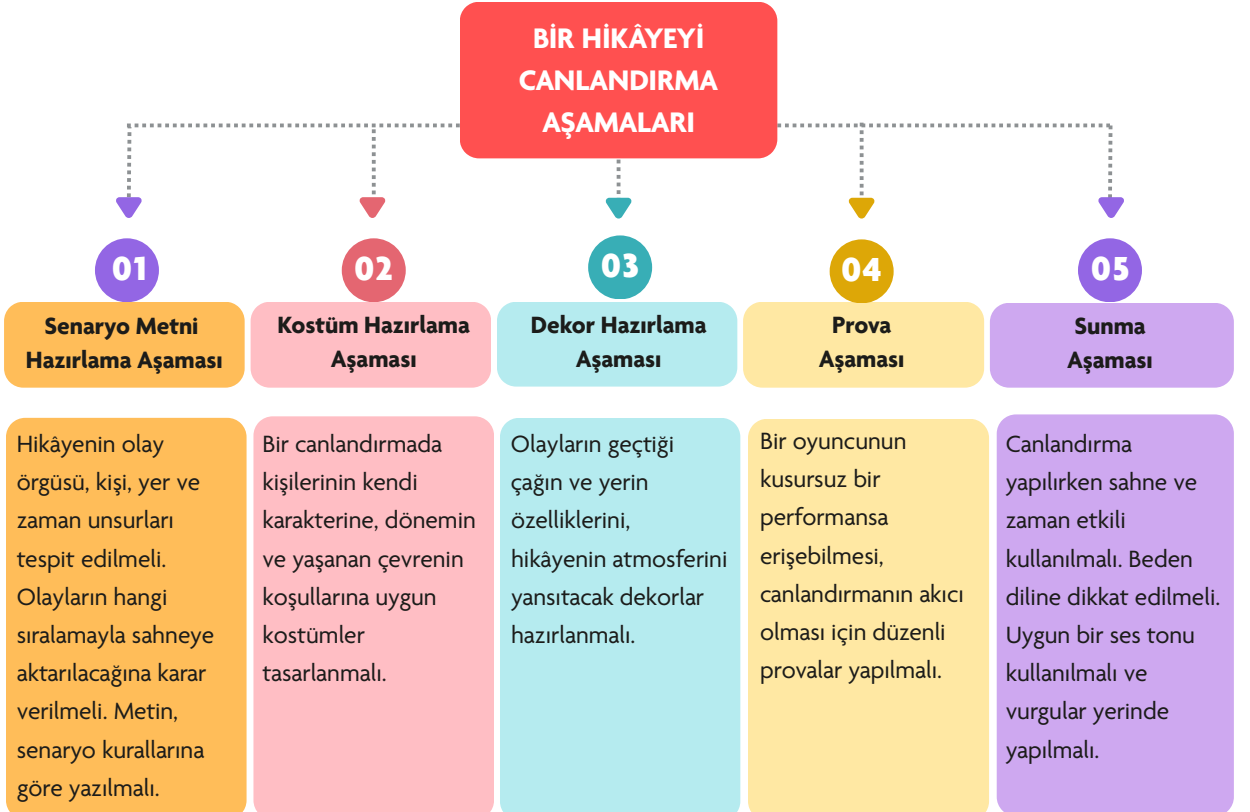
2. Aşağıdaki tabloda bir hikâyeyi canlandırma çalışmanızı yansıtan ölçütlerden uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği işaretleyiniz.

Ölçütler	Evet	Kısmen	Hayır
a. Karakterlerin üsluplarını ve bakış açılarını doğru şekilde analiz ettim.			
b. Karakterlerin kişilik özelliklerini tespit ettim.			
c. Karakterlerin olayların gelişimindeki katkısını kavradım.			
d. Bir hikâye metninden canlandırmaya uygun olacak şekilde diyaloglar oluşturdum.			
e. Konuşma metinlerinin hangi karaktere ait olduğunu belirlerken metne dayalı çıkarımlar yaptım.			
f. Metnin bağlamından uzaklaşmadan canlandırmaya uygun diyaloglar yazdım.			
g. Türkçeyi, milli bilinçle ve kurallara uygun şekilde kullandım.			

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi özetlemenizi, günlük hayatta ve farklı derslerde kullanabileceğiniz bilgileri belirlemenizi amaçlıyoruz.

Yönerge: Verilen bilgileri dikkatle okuyunuz. Konunun temel kavramlarını, önemli noktalarını ve bağlantılarını gözden geçirerek öğrenmenizi pekiştiriniz.

Sevgili öğrencimiz, karekodu kullanamadığınız durumlarda aşağıdaki hikâyeyi bir yakınınızdan dinleyerek ilgili etkinlikleri yapınız.

ON DÖRDÜNDE BİR ADAM

Yolu arabacı da bilmiyor. Kâh sağa kâh sola sapıyor kâh tarlaların içine sürüyor, sonra kafasını bana doğru uzatıp şaşkın gözlerle bakarak:

- Acaba buradan mı gitsek? Acaba şuradan mı gitsek, diye soruyor. Ben gittikçe öfkelenmeye başlıyorum:
- Nasıl arabacılık bu, diyorum; ne yol bilirsin ne de...
- Yol nerede efendi? Yol yok ki bileyim, diyor.

Biçarenin hakkı var. Evet yol yok ki... Bir müddet iyi kötü bir şose üstünde gidiyoruz; birkaç kilometre sonra bakıyorsunuz, altınızdaki bir şose kayboluveriyor. Ya bir derenin kenarındasınız ya sarp bir tepenin eteğinde...

Doğal olarak bu sarp tepeye çıkmak ihtimali olmadığı için derenin çakıl taşları üstünden sarsıla sarsıla gitmeye mecbur oluyorsunuz. Derken önünüze bir çoban yolu çıkıyor, bir müddet de bunu takip ediyorsunuz, bir de bakıyorsunuz ki bu yol da bitmiştir.

Haydi, tarlaların içine... Lakin tarlalar ekseriyetle hendekle çevrilmiştir, bir yaylı arabanın hendekten geçebilmesi kabildir. O vakit, bir sağa bir sola başvurmaya başlıyorsunuz; ta ki daldığınız bu toprak deryası içinden kendinize bir iz bulup çıkasınız! Bin zahmet, bin meşakkatle bu izi bulursunuz. Şimdi, önümüzde bir kağıt arabasının yılankavı çizgileri uzanıyor; arabacı bu çizgiler üstünden “Deha!” diyor.

İşte, sabahtan beri bu hâlde, bir serseri arabanın içinde sarsıla sarsıla gidiyorum.

Sabahleyin çıktığımız köyden yolu tarif etmişler ve yedi saatte kasabaya varabileceğimizi söylemişlerdi. Hani yol? Ne yedi saati?... Şafakla beraber hareket etmiştik, şimdi ise akşam oluyor. Ne yapmalı? Kime sormalı?

Etraf o kadar da tenha ki... Birden arabacı bağırıyor:

- Ülen, ülen!..

Başımı arabanın perdeleri arasından dışarıya uzatıyorum. Arabacı yirmi otuz metre ötede bizim gittiğimiz istikamette yürüyen birine doğru bağırıyor. Yürüyen durdu: Bu sekiz on yaşlarında tahmin olunabilen cılız bir oğlan çocuğu; kendisinden iki kat daha ağır bir çuval yüklenmiş, eline de pabuçlarını almış bize doğru yaklaştı. Arabacı sordu:

- Ülen, şehir yolu nerede biliyor musun?

Çocuk; ince, cılız ellerinden birini, boşta duran elini, karşığı yamaçlardan birine doğru uzattı:

- Deha, yol orada ağarıp batıyor, dedi ve sonra ilave etti, ben de şehre gidiyorum.

Küçük çocuğun yüzü çok sevimli idi, üstü başı da oldukça temiz görünüyordu. “Yol ağarıp batıyor!” tarzında söylenişi pek hoşuma gitti, dedim ki:

- Öyle ise bin arabaya, beraber gidelim.

Çocuk bir tereddüt dakikası geçirdi, sözüme inanmıyor gibi yüzüme baktı, çuvalını yere bıraktı, teklifimi tekrar ettim.

- Haydi, dedim; o çuvalı arabacının yanına koy sen de çık!

Karşımda yer gösterdim. Pabuçlarını yan yana, büyük bir ihtimamla çuvalın üstüne yerleştirdi; kendisi de sırtı arabacıya ve yüzü bana çevrik, ayaklarını altına alıp oturdu. Yavrucağı gittikçe daha sevimli buluyorum; kendine göre saygılı, terbiyeli bir tavrı da var ve zeki, parlak gözleri ile dikkatli dikkatli beni süzüyor. Bu gözlerin önünde kendimi âdeta mahcup hissediyorum. Tıpkı bir büyük adam gibi bakıyor. Zaten, Anadolu çocuklarında bu büyük adam bakışı ve bu olgun erkek tavrı seyrek görünen şeylerden biri değildir. Bunlar, bazı mahlukat gibi sanki doğdukları günden itibaren yürümeye, işlemeye ve hayatı anlamaya başlarlar. Hiç oyun devirleri yoktur; sekiz dokuz yaşlarına basar basmaz maişet kaygıları, vaktinden evvel kavrulan kabuk bağlayan fidan vücutlarını şiddetli bir rüzgâr gibi sarsmaya başlar. Bu çocuk da neden onlardan biri olmasın, soruyorum:

- Sen kaç yaşındasın bakayım?

- On dört yaşımdayım, diyor ve acayip bir vakar ile önüne bakıyor. Mutlaka mübalağa ediyor, ben ona on ikiden

fazla veremiyorum.

- Hangi köydensin?

- Kara Işık köyündenim.

- Böyle geç vakit şehre ne yapmaya gidiyorsun? Başı ile arkasındaki çuvalı işaret etti:

- Azıcık kuru yemiş götürüyorum, yarın sabah pazar var, dedi. Pazar erken olur, yola sabahtan çıkarsam yetişemiyorum.

Bir müddet o da ben de sustuk. Çocuk gene dikkatli dikkatli beni tetkik ediyor.

Dedim ki:

- Sizin köyden şehre kaç saatte gidilir?

- Ağır ağır yürürsen tam altı saat, dedi.

- Altı saat!.. Çok uzak değil mi? Yorulmaz mısın? Sualimi anlamadı; duruşunda “Yorulmak mı? O da nedir şunun söylediğine bak!” demek istiyor gibi bir hâl vardı.

- Her hafta giderim, dedi; şehre varır varmaz İsmail Ağa'nın hanına inerim; İsmail Ağa'yı tanırırsın değil mi? O benim dayımdır. Öğleye kadar işimi bitiririm, satacağımı satar, alacağımı alırım; vaktim olursa bir de hamama giderim yahut aşçı Recep Ağa'nın dükkanından bir yoğurtlu kebab yerim. O da para artarsa...

- Satacağımı satarım, alacağımı alırım, dedin; kazandığın paralarla neler alırsın bakayım?..

- Ne gerekse alırım, dedi. Bazı tuz, bazı şeker lazım olur; anama yemeni, ablama çorap alırım; bazı kendime zıbınlık alırım.

Çuvalın üstüne yerleştirdiği pabuçlarını gösterdi; bunları, geçen hafta üç kâğıda aldım, dedi ve gözlerini gözlerimin içine dikerek pahalı mı? Ne dersin?

- Aferin, ucuz almışsın... Ve birden büyük bir merakla sordum. “Senin baban filan yok mu?”

Başı ile bir “Hayır!” işareti yaptı. Sonra hiç de mahzun görünmeyen bir tavırla:

- Babam seferberlikte askere gitti. Geçen sene künyesi geldi, dedi.

Künyesi geldi, köylü lisanında “öldü” demektir.

“Demek ki şimdi babanın yerine eve bakan sensin.” dedim. İki defa başıyla “Evet!” dedi ve karşımda daha rahat bir vaziyet aldı.

(...) İşim başımdan aşkın! Anamın ayaklarına hastalık geldiği günden beri davarı güden, tarlaya bakan, odun kesmeye giden hep benim... Ablam yalnız su taşır ve aş'a bakar. Hem o bizde misafirdir. Başka köye gidecek! Geçen yıl nişanlandı.

(...)

Hayatın en mühim hadiseleriyle boğuşmuş bu köylü yavrusunun karşısında ben artık hiçbir şey bilmeyen hiçbir şey anlamayan ve sanki korkunç bir masal dinliyormuş da tüyleri ürpermişçesine bir köşeye sinmiş, otuz dört yaşında toy, ürkek bir küçücük çocuktum.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Daha fazlası için
karekodu okutunuz.

